

Jume Apóstolim Yáari

Juka Espíritu Santota ám makrokähui

¹ Empo Teófilo, huam bat ín emou jiojtekäpone simeta jiojtek, inapo jü Lucas, juka Jesústa yáakähui éntok yore ä majtiakähui, ä tékil ä naatekäpo naateka,

² téhuekau ä sikäpo tajti. Kee jee téhuekau huéeka jü Espíritu Santota úttiäray jume apóstolim yéu ä púakäu tüisi téjhuak jita bem yáanakähui.

³ Mukuka, chúkula jiápsaka ámeu au yeu machiriak. Jum cuarenta taahuarimpo núkisi machisi ámeu au yeu machiriak, am jünee iaaka ä jiapsä bétana, éntok Diosta nésauhué bétana ámeu nokaka.

⁴ Ketune jume apóstolimmak aneka, Jesús bempörim, jume apóstolim, téjhuak kaa jum buere joära Jerusalémpo yéu am katchahueka. Ínel ámeu jiaahua:

—Jukem ín Átchay enchim téjhuari boobíchähui, huaka áa bétana ín enchimmeu nokakähui.

⁵ Lútula huëpo Juan bäammea yore batöak, të chúkula kaa jaiki taahuarim huei Dios täbuiasi enchim batönake, jü Espíritu Santoyi.

Jesús téhuekau jikáu siika

⁶ Jesústahuim nau yájaka ínel au jiaahua:

—Señor, ¿jatchë én juka Israelta yäura bannaataka bénasi tahuárianake jäni?

⁷ Huanäi Jesús ínel am yómmiak:

—Kaa enchimneu chäka enchim ä jünérianakēhui juka jauhuey Dios Áchayta jita yáanakēhui, huaka áapörík jíba jünériähui.

⁸ Të juka Espíritu Santota enchimneu kom yumáko útteatem jípunake, huanärem yeu sájaka huaka ín yári enchim bíchakäu jume géntemneu noknake jum buere joära Jerusalémpo, éntok síme Judea buíaräpo éntok Samária buíaräpo, éntok jakum buíata yumäu tajti junne.

⁹ Ínëli jíáusuka, bempörim ä bíchaisu, Jesús téhuekau jikáu siika. Huanäi jü namú au yúmaka ä páttiak. Huanärim kaa júchi ä bitchak. ¹⁰ Bempörim téhuekau puseka Jesústa am bíchaisu, guoi yorémem totösalik sánkoka áme náapo yeu machiak.

¹¹ Huanärim jume apóstolimneu ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Galiléapo joome, ¿jatchiakem huépüsi téhuekau bitcha? Íri Jesús enchim násuk téhuekau jikau sikame júchi äbo kom yebijnake jikau ä huey enchim ä bíchakäpo bénasi.

Jü Matías yeu púahuak Judasta tekia ä mabetnaké béchibo

¹² Huanärim jü kahui Oliivo téamtat kóm sájaka buere joära Jerusaléniu bíchaa nóttek. Kaa tua mekka, senu kilometrotu máchiakay, jimyore táapo rerejtihua bémutukay jíbba.

¹³ Huanärim jum pueblou yájaka, jü kari nat béppa jokäpo jikat kíimuk, huam jíba bem anéipo. Jume áma nau anéihum: Jü Peero, éntok Jacobo, Juan, Andrés, Felipe, Toomas, Bartolomé, Mateo, Jacobo Alféota üusi, Simmom jü cananístammak huéeme, éntok Judas Jakóbotamak huéri.

¹⁴ Sime ímëi éntok Jesústa saílam, éntok ä áyehua María, éntok huate jaámuchim, áma nau yayajai oraciompo Diostau nok báreka.

¹⁵ Huámechi taahuarimmet jum Jesucristota súalhuäpo nau huéerim jíbatuam ciento veintetukay, jume áma náu aneihui; jü Peero áme násuk kíkteka ínel ámeu jiaahua:

¹⁶ —Eme ín hermaanom, tua útteatukay huaka bannaataka Espíritu Santota noki jïojteta chúpnakehui, huaka Davidta ä noktuakähui Judasta bétana, hua Jesústa pereesotekame am aniakame.

¹⁷ Bueítuk i Judas itomak näikiatukai, éntok tékiata itomak jípurei jïöbe,

¹⁸ të áapo yeu siika. Huanäi hua tomi juënak yáaka ái ä béjtuahuakäubei buía jínnuhuak. Huanäi chúkula au cháiyak. Áu cháaka éntok, sihua pejti kón huétchek.

¹⁹ Huame Jerusalémpo joome íkái jüneriaka, juka buíata jínnuhuakamta bem nokpo Acéldama ti téhuaatuak, jü buía ójbota béjhuai jínnuri tiau báare.

²⁰ Kíalíku jü Espíritu Santo juka Davidta ínel jïojtetuak jum libro Salmompo:

Éläpo jü ä jóuhua jímmaatunake;

kaabe éntok áma jóanake.

Éntok ket ínel jiaahua:

Élāpo tābuika juka ä tékia mabetnake.

²¹ 'Úttea senuk itom yeu púanakēhui itomak ä tékianakē béchībo, Jesústa jíabitekä bétana ä noknakē béchībo.

²² Jü tahuari Juanta ä batöakāpo naateka téhuekau ä sikāpo tajti huepülaka itomaktunake, Jesústa kókkolam násuk ä jiabitekāu bíchakame.

²³ Huanärim áme násuk guoyim yeu púhuak: Juka Matíasta, éntok José Barsabasta, Justo titéhuaakamta.

²⁴ Huanärim oraciompo Diostau nookak:
—Señor, empo sime yorémem jíapsi jünériame, itómē tejhua ímēi guoyim násuku jábetasē yeu púala,

²⁵ huaka apóstolta tekia ä jonákē béchībo Judasta tārúkāhui, bueituk áapo Diosta áa yáaka béchībo ä näikiariu bíchaa siika.

²⁶ Huanärim am sortiaroahuak, Matiastat huétchek, jü tékia. Huanäi naateka huame once apóstolimmak näikiahuak.

2

Espíritu Santota yepsakāhui

¹ Juka Pentecostés pajkota yumáko, sime jume Jesuristota súaleme náu lópola aaney; nánancha éaka.

² Huanäi jáhui tehueka bétana jíkkajtuk, jekata úttea huē bénasi jíaka. Huanäi jü káari bem anéipo jáhuiy tápunak.

³ Huanäi jume nínnim bénaka éntok taij rupáktiriata bénaka ámeu yeu machíak, huepülaka simem bëkatana emo näikimtelataka. ⁴ Huanäi sime Espíritu Santoy tapunak, éntokim täbui nokpo noktáitek jum Espíritu Santota am noktúä pámani.

⁵ Huámechi taáhuarimmet jum buere joära Jerusalémpo judíom aaney, Diosta nésahui joame, sime ániat bétana áma yáij-lataka.

⁶ Huaka jáhuita kusisi jáamta jákkajaka jü génte nau rúktek. Huanärim büruk eiyai, bueütukim huëpulaím bem noki am nokái am jákkajai

⁷ áachim guómtilataka tahuaka ínel nau jiaka:

—Jachum kaa Galiléapo joome sime imi nokame,

⁸ ¿jáchisu júntukim huepülaka itom yoiyöhuam nokpo nooka?

⁹ Ímim ito násuk aane jume géntem Pártiapo joome, Médiapo, Elampo, Mesopotámiapo, Judea bétana, Capadocia bétana, Ponto bétana, éntok Asia buiära bétana,

¹⁰ Frigia bétana, Panfilia bétana, Egipto bétana, éntok África buíaräpo Cirene pueblo chíkola joómém. Romáanom júne im aane im jóakame. Huate tua judíomtaka im aane, huate éntok, kia bem boojóriäpo ámemak kimúlamtaka.

¹¹ Huate ket Creta bétana im aane, éntok buiära Arabia bétana. Të simete tua itom nokpo juka kaa jaibu johuamta Diosta yáari bétana nokame jákkaja.

12 Sime at guómtilataka kaachin
anmáchiakai. Huanärim nau emo nátemaje:

—¿Jítatu báaresa jäni iri?

13 Huate éntok, am junnériaka ínel jiaahua:

—Bempo kíalim naakolam.

Késam Perota géntemmeu nokakähui

14 Huanäi jü Peero kíktek, jume once
apóstolimmaki. Huanäi kusisi jume
géntemmeu ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Judéapo joome éntok sime
buere joära Jerusalémpo jóakame, íkarem
jüneria, éntokem tüisi ä jikkaja íka ín
enchimmeu nokbárëhui.

15 Ímëi oóhuim katim naakolam enchim am
ériä bénasi, bueítuk kethuéeyo, én jübua
jamak bátanim jiaahua.

16 Ì enchim jikkajäu júnen hua profeta Joelta
nokakähui ínel jíame:

17 Jume taahuarim lüteyo, tiahua jü Dios,
juka ín Espíritune sime yorémemet
chibejtianake.

Huanäi jume enchim üusim éntok enchim
mälam juka ín Espiritu am noktúähuim
noknake,

jume jübua yoyötume éntok, tenkumta bénasi
éaka Diosta bétana huemta bínnake.

Jume öolamm entok tenkunake.

18 Tua lütüriapo huámechi taáhuarimmetne ín
sáuhuëhuimmet ohuim entok
jamuchimmet ín Espiritu amet
chibejtianake,

huanärim juka ín Espirituta am noktúäu
noknake.

19 Áman téhuekapone at guómtisi machik yeu machírianake,
imĩ buíapo éntokne ímëi señaalim ayutuanake:
ójbo, taji éntok buichía jaahua.

20 Jü tãa kaa machisi tahuanake,
jü mecha éntok, ójbota bénasi síkilisi,
kee juka täahuata yúmoyo juka Señorta,
buéresi ujyori yepsayo.

21 Huanäi síme huame Señorta téhuam yöreka
am tehuame jínëutunake.

22 'Júntukem ikäy nokta jíkkaja eme oóhuim
Israelítam, Dios juka Jesús Nazarenotat enchim
tayatuak, buéresi at guómtisi machik
señayáalim yakari áapörík huämi. Bueítuk ä
kókkohuame kara jíbba ä úttiäray bétuk ä
jípurey.

23 Júnentaka junne huam Diosta bannaataka
áachä jünaktekäpo áman enchim mampo ä
tóijhuak, eme ä peresoteka jujuëna yöremem
mampo ä yétchak, kúrusit ä poponaka bem ä
ménakë béchíbo.

24 Të Dios júchi ä jíabitetuak, hua
kókkohuamta útteara bétana áma ä
yorétuaka, bueítuk hua kókkohuame kara jíba
ä útteara bétuk ä jípurei.

25 Bueítuk David Jesússta bétana nokaka ínel
jiaahua:

Ínapone jíba juka Señorta bitchay ínomak
anemta.

Bueítuk áapo ínomak ín báta bétana ínomak
aane,

kayta ára nee tatabnake.

26 Kíalíkune tüisi jíápsipo al-leaka tahuak ín niní junne ál-leaka nooka.

Éntokne kaítat jachin eiya ín takahua muknakey junne át boobíchaka,

27 bueítuk empo ín jíápsi kaibu huam kókkolam násuk tahuárianake, éntoke hua em nákëu santosi au nükamta takahua kaybu nasóntunake.

28 Empo nee téjhuak jachin ayuka ín yu jíápsinakëhui, éntoke buéresi nee al-leetuanake inomak aneka.

29 'Eme inomak huéerim, tua machisi júneriahua juka itom yoyóhua Davidta mukilatukähui bóoveda ketune ímí buíapo óorek.

30 Të jü David profeetatukay; kíalíku júneiyai juka Diosta au ä nátuakähui éntok ä lútúria yáakähui senuk áapörikut yeu simriata Cristotunakëhui, ä nésauhuëpo ä nésaunakë béchïbo.

31 Kíalíku jü David profetataka chë bannaataka ä bil-lataka juka Crístota jíabitenake bétana nookak, éntok huaka ä jíápsihua kaa kókkolam násuk tahuánake bétana, éntok ä takahua júne kaa nasontunake bétana.

32 Júnëli jü Dios íkái Jesústa jíabitetuak, éntok íari bétana síme itapo testiigom.

33 Dios ä báta bétana ä yétchak yörisi machiku. Huanäi juka Espíritu Santota mabétaka, huaka Dios Áchaita nátuari, áapo itou ä bíttuak. Júntuk i enchim bíchähui éntok enchim jíkkajähui áa bétana huéiye.

³⁴ Bueituk kaa áapo jü David téhuekau jikáu siika; bueituk áapo, jü David, ínel jiaahua:

Jü Dios ín Señorbeu ínel jiaahua:

“In báta bétanë yeesa yörisi machiku,

³⁵ jume em béj-rim em útteara bétuk ín tahuáriäu tajti.”

³⁶ Jüntuk eme sime jü pueblo Israel, akem ä jüneria lútula huëpo íkái Jesústa enchim kúrusit popóntebokäuta jü Dios Señorpo ä tahuáriak éntok Crístopo, bueituk áapo yéä púuhuak ä nésaunakë béchïbo.

³⁷ Íkärím jíkkajaka, bem jíápsipo ä jímmaaka, tüisi kaa al-léaka taahuak. Huanärim Perotau ínel jiaahua éntok jume huate apóstolimmehui:

—Eme itomak huérim, ¿ensu, jáchisute ayúnake?

³⁸ Huanäi Peero ínel am yómmiak:

—Emóem temajeka jíapsi kúakte Diostau bíchaa, éntokem sime emo batötebo Jesucristota téhuampo, enchim kaa tühua yáarimmet enchim jíókorinä béchïbo. Huanäi jü Dios juka Espíritu Santota enchimmet kom jünaktenake.

³⁹ Bueituk hua Diosta nätuari enchim béchïbo näikiari, éntok enchim üusim béchïbo, éntok kia sime huame mekka aneme béchïbo junne; kia jábeta béchïbo juka itom Señor Diosta nunubárëhui.

⁴⁰ Jü Peero íkái noksuka, éntok huátek ámeu nokaka, ínel am téjhuak:

—Ime génte én kat-riame jujuëna násukem yeu kaate, bueituk jü noki béttesi machika ámet hüechila.

⁴¹ Júnëli huame íkái tü nokta súalekame batöhuak. Huanäi huáchï taáhuarit baj miltumáchika jume Jesucristota súalemmeu rúktek.

⁴² Huanäi síme jíba huame apóstolim am majtiá páman kaatei, nánancha éaka éntok Diostau buanaka. Éntokim nau rúkteka jume páanim nat nánäikimtei Señorta am sáhuekä bënasi au bem huáatinakë béchïbo.

Jume Jesucristota bat súalekame jachin emo nükähui

⁴³ Síme jü génte at guómtilatata taahuak. Jume apóstolim éntok, juebena señáalim kaa jaibu johuame johuai.

⁴⁴ Síme jume Jesucristota súaleme huépülai bënasi nau aaney, éntokim bem áttea nau átteakai.

⁴⁵ Bem áttea, jita júne bem jípurëhuim nénenkai, huanäi huame jábesu jítasä ámeu bëyë huéeläpom juka tómita ámet nánäikimtei.

⁴⁶ Chikti táapom jíba bënasi éaka jum tiöpopo nau aaney, éntokim jum bem jóapo nau yájaka al-léaka nau jïbuäi, kaachin emo ériaka.

⁴⁷ Diosta bétanam tühuata nookai ä baisáuhueka, éntok síme jü génte am nakkei. Jü Señor entok, chikti táapo jume ä jínëusimëu huame huate ä súalemmeu rúktiasimey.

3

Jü yorem guok löitaka tómtilatata türiak

¹ Séjtuł bájim jiäpo kupteu bíchaa jü Peero éntok Juan nau kateka jum tiöpou jikáu sájjak Diostau buabuánhuäu orapo, judíom ä boojoria bénasi.

² Chikti táapo senu yoreme guok löitaka yeu tómtilatata huämi tiöpo puértaapo totóijhuai, Hermoosä teäpo, limojnata áu iaahuaka, jume áman kimummehui.

³ Huanäi jü löi juka Perota éntok Juanta tiöpou kimúi am bíchaka, limojnata ámeu aahuay.

⁴ Huanäi jü Peero entok Juan jáptekam tua ä bitchak. Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:

—Ítochë suuhua.

⁵ Huanäi jü yorem löi ámet puseka taahuak jita júne áu mik máchileka.

⁶ Të jü Peero ínel au jiaahua:

—Kanne tómek jiöbe, tëne ín jípurëumak enchi aníanake: Jesucristo Nazaretpo jometa úttearammeyë kíkteka naa huéiye.

⁷ Huanäi jü Peero mampo bata bétana ä buíseka ä ketchak. Sep lauti éntok, jum tэрökiampo útteaka taahuak éntok síme jum guókkimpo.

⁸ Huanái jü löi jikáu chépteka kíktek éntok naa huee táitek. Huanäi ámemak jum tiöpou kibákek. Huéeka éntok jikáu chéptisimeka, Diosta úttiley.

⁹ Síme hua génte áma anéihui ä bitchak ä huéeyo, éntokim ä jíkkajak Diosta ä úttileyo.

¹⁰ Huanärím at guómtilatata taahuak hua au sikamta béchíbo, bueítukim jüneiyai huákäi

yoremta ájáriatukähui huam tiöpo puerta Hermósä teäpo yeyésaihui limójnata aáhuakä.

Perota jum Salomonta portalpo nokakähui

¹¹ Huä yoreme löitukaïhui béja türiaka jü Peerótat éntok Juántat chätuka kaa am tóttojai. Sime jü génte áma anëu éntok, at guómtilataka ámeu bíchaa teénnek jum tiöpopo Salomonta portal titéhuaakäu bícha.

¹² Jü Peero íkai bíchaka, jü gentetau ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Israeliitam, ¿jatchiakem át guómte jü enchim bíchakäubechi, éntokem ítotchu suuhua? Eme jamak itom útterai éntok itom tü yórememtukä béchïbo íka yoremta itom naa hüeetua bénasi eiya.

¹³ Ëe kaa huäri béchïbo. Huame itom yoiyöhuam Abraham, Isaac, éntok Jacobta Dios juka ä Üusi Jesústa tóboktiaka buéresi útteata ä mákkak. Të eme huákai yäurata mámpo tójjak, éntokem juka Pilátota ä búttiabarei júne kaa báreka taahuak.

¹⁴ Huaka tü yóremta éntok lütüriata joamta búttia nésau éakasem huaka juëna yóremta yore súalata búttiatebok.

¹⁵ Júnëlem huaka jíapsihamta yore mikamta mëtebok. Të jü Dios huam kókkolam násuk ä jíabitetuak. Íahuíte ítapo testígom.

¹⁶ Jesústa tehuam itom súalë béchïbo Dios íka yoremta enchim bíchäu éntok enchim täyäu útteata mákkak kíkteka náasä huéenakë béchïbo. Jüri Jesústa súalhuame ínel yúmalasi

ä tütek íkái yoremta, enchim sïmem ä bíchäpo bénasi.

¹⁷ 'Eme ínomak huérim, ínapo jüneiya eénchim éntok huame enchim yäuram juka Jesústa mëtebokähui kaa jünéaka Diosta yeu ä púakähui.

¹⁸ Të jü Dios ímiri ä chüppak juka bannaataka jume ä profétam ä noktúakähui: juka yeu ä púari, Cristota, jiokot máchirata bínnaके bétana.

¹⁹ Júnentukem emo temajeka jíapsi kúakte Diostau bíchaa, huame enchim Dios bejrim ä tuchánakë béchïbo. Huanäi jü Señor al-leehuamta enchimmeu ayutuanake,

²⁰ entok juka Jesústa, Cristota, enchimmeu bíttuanake, huaka bannaataka enchim béchïbo yeu ä púakähui ä nésaunakë béchïbo.

²¹ Të én ketune jü Jesucristo téhuekapo annake juka Diosta sïmeta bemélasí tü yäu tajti, huame profétam yéä púakäu bannaataka yájakame ä noktúakápámani.

²² Bueítuk jü Moisés ínel jiaahua itom yoiyöhuammehui: “Dios jü Señor enchimmeu senu profetata bíttuanake enchimmak huérita, ín enchimmeu bíttuahuakä bénasi. Huákärem nok jikkaijnake enchim at sáihuäu joaka,

²³ bueítuk sïme hua génte kaa júkái profetata nésauhui yáakame kókkonake, éntok hua pueblo Israelta násuk yeu béptunake”, ti ámeu jiaahua jü Moisés.

²⁴ 'Sïme huame profétam Samuelta anéi naateka pujbau bíchaa ímëi taáhuarimmet ayúnakemta bétana nooka.

²⁵ Júntuk eme ámëriam jume pofétam nokákäü mabénnakeme, éntok enchim tühuata jájamnakë béchïbo jü Dios huame itom yoiyöhuammak nokta lütüria yáuhuak, jü Abrahamtau ínel jíaka: “Sime jü génte ániat aneme tühuata jájamnake hua émot yeu simríata béchïbo”, tau jiaahua.

²⁶ Kíalïku jü Dios juka ä Üusi jíabitetuaka enchimneu báchá bíttuak, tühuata enchimneu yáa báreka, huépülai bénasi enchim huaka juënaraata tóij íaaka.

4

Peero éntok Juan jum yäurapo yeu tóijhuak

¹ Peero éntok Juan ketune gentetau nookai jume tiöpopo nésauhueme ámeu yájayo, jü tiöpota suáyammeu yäuttamaki, éntok jume saduceommaki.

² Bempo oómtei juka Perota éntok Juanta juka genteta majtiä béchïbo jume kókkolam jíabitenake bétana Jesústa jíabitekä béchïbo.

³ Huanärim am peréesoteka cárcelpo am jóiyak yokóriapo nokta ámet chupa báreka, bueítuk béja kuptei.

⁴ Të büruka juka tü nokta Jesucristota bétana huemta jíkkajakame ä súaleka taahuak. Huanäi sime nau jume Jesucristota súaleme, oóhuim jíba näikiaka, jíba tua batte mamni miltukay.

⁵ Yokóriapo jume judíom puéblopo nésauhueme, jume yoiyötori yäut jóarim, éntok jume judíom ley am mamájtíame, buere joära Jerusalémpo nau yájjak.

⁶ Ama aaney kétchi jü Anás, jü tiöpopo chë nésauhueme, Caifás, Juan, Alejandro, éntok sime huame tiöpopo chë nésauhueme famíliapo joome.

⁷ Huanärim juka Perota éntok Juanta áman bem jokäu nütebok. Huanärim áme násuk yéu am jábuaka ínel ámeu jiaahua:

—¿Jábeta nésaupo, éntok jábeta úttearammeasem íkái yoremta tütek?

⁸ Huanäi jü Peero, Espíritu Santota útteara at ayúkä béchïbo, ínel am yómmiak:

—Eme puéblopo yäuram, éntok eme pueblo Israelpo yoiyöturim:

⁹ béjasem itom temajeka senu yoreme kökoremtau tühuata yáahuakä bétana jachin ä türiakähui,

¹⁰ enchimte ä téjhuanake sime genteta Israelpo jometa ä jünérianakë béchïbo. Ì yoreme yúmalasi türilatata enchim bíchäpo aane hua Jesucristo Nazaretpo joome kúrusit enchim popóntebokäuta úttearammea, hua Diosta kókkolam násuk jíabitetuakähui.

¹¹ Eme huame káarim jojoame juka tétata chë türík omoutekä bénasi maachi, bueítukem juka Jesústa kaa türeka ä omoutek. Én éntok jü Dios júkái Jesústa simem béppa nésautuak, jachin hua tetta yeu púari kari naahua eskinapo yéchari, álë bénasi.

¹² Kaabe éntok ára itom jinëu, Jesucristo jíbba; bueítuk Dios kaábeta éntok im ániau kom bíttuak itom ä jínëunakë béchïbo.

13 Huame yäuchim juka Perota éntok Juanta kaa májhueka am nokayo tüisim at guómtek, jünéaka kaa tüisi jiösiam am täyähui, éntok am polóobemtukähui. Huanärim ámet jünéak Jesústamak am rejtilatukähui.

14 Tem juka yoremta türilata áme násuk huéekamta bíchaka, kaachin am nok bejmáchiakai.

15 Huanärim jum bem anépo yéu am sákatuak, bempo nau ettéjhua báreka.

16 Huanärim ínel jiaahua:

—¿Jáchisute am yáanake jáni ímëi yorémem? Bueítuk síme jume Jerusalémpo jóakame jüneiya íkai kaa jaibu johuamta am yáalatukähui, éntokte kara ä esso.

17 Të íkai bem joäu kaa símat jünérianä béchïbo, atam taktirianake én naateka kaa júchi Jesústa bétana jábetau am noknáke béchïbo.

18 Huanärim am núnuka kuttílasi ámeu noókak kia jachin éntok huei júne kaa Jesústa bétana jábemmeu am nok sáhueka.

19 Të jü Peero éntok Juan ínel am yómmiak:

—Áachem emo temaje eme, ¿jachu türi jáni Diosta bíchäpo enchim nesauhui yáa béchïbo, juka Diosta nésauhui tójaka?

20 Bueítuk ítapo kara ä esso, huaka itom bíchakähui éntok itom jikkajakähui.

21 Huanäi jume yäuchim am mauj téjhuaq, tem jíba am sákatuak. Kaítam béttesi machik ámeu yáa máchika taahuak, bueítuk síme hua génte Diosta bétana tühuata nookai, éntokim ä úttilei hua yáarita béchïbo.

²² Huä yoreme türika tahuakame kaa jaibu johuamta at chúpahuakähui cuarenta huásuktiriam béppa am huériay.

Jume Jesucristota súaleme yorem éehuamta éntok óusi éehuamta Diostau nétane

²³ Jü Peero éntok Juan búttiahuakam sájjak huame ámemak kateme anëu bícha. Huanärim ámeu yájaka am ettéjhuariak jachin huame tiöpopo chë nésauhueme ámeu jákähui, éntok huame yoiyöturim.

²⁴ Huanärim am jikkajaka, síme nau ínel Diostau buänak:

—Itom Señor, empo tua jita árahueme, empo ájaria jü Dios téekata yáakame, buíata, bahueta, éntok síme huaka ayúkamta.

²⁵ Empo jü em Espiritu Santoy Davidta ínel noktúak:

¿Jatchíakasu jume naciónim emo tóboktia, huame géntem éntok, bem kara joäu yáa báreka eiya?

²⁶ Jume réeyim im buíapo nésauhueme emo tóboktiak, jume puéblommeu yäuchim nau emo tójjak, Diosta bėj-reka éntok ä Cristohuata.

²⁷ 'Bueituk lütüriapo jü rey Herodes éntok Poncio Pilato náhuim emo tójjak imi puéblopo jume gentiilimmak éntok israeliitammaki, em Üusi Jesús tü yóremta bėj-reka, ä nésaunakë béchíbo em yeu púakähui.

²⁸ Bempo símeta huaka bannaataka naateka em mampo entok em nokakähui em at jünaktekäu chúppak.

²⁹ Én éntoko, Señor, huaka bem itom máujtuahuäubechë suuhua, éntoke óusi éehuamta itom jume em sáuhuëhuim miika, kaa májhueka em noki itom noknákë béchïbo.

³⁰ Em úttearë yeu machíria huame kökoreme türinakë béchïbo, éntok señaalim kaa jaibu johuame jotúnakë béchïbo em Üusi Jesús tü yöremta úttiärayi.

³¹ Júnëli Diostau am buansuk, huam bem nau anëpo jü kari au yoyóak. Huanäi sïme juka Espíritu Santota úttiära mabétaka juka Diosta noki kaa májhueka nookai.

Sïme hua bem áttea nau átteatukai

³² Sïme huame Jesucristota súalekame senulhua jíba eiyai, éntok nánancha emo ériai. Kaabe juka ä átteahuata áapola au átteak tíiyai, ál-la sïme nau ä átteakai.

³³ Jume apóstolim éntok, tüisi útteäta jípureka jíba juka Señor Jesústa kókkolam násuk jíabitekä bétana nookai. Dios éntok, sïmemmeu buéresi tühuata johuai.

³⁴ Kaabe áme násuk jíókot eiyai, bueítuk sïme huame buíam jípureme, éntok kárim jípureme, am nénkaka juka tómita

³⁵ jume apóstolimmeu ä totojai. Huanärim huëpulammechä nánäikimtei bem ámeu bëyëu huéeläpo.

³⁶ Júnëli aayuk, senu yöreme levíiita usíarimpo jométaka, Josë téaka, isla Chíprëpo yeu tómtilatata, jume apóstolim Bernabem téhuaatuakähui. Yore sirok yáatituame tiau báare.

³⁷ Īri yoreme buíata ä jípurëu nénkaka juka tómita jume apóstolimmeu tójjak.

5

Jü Ananíasta éntok Safírata kaa tühua yáari

¹ Të senu yoreme Ananías téaka, ä jubí Safíra téamtamak éaka, buíata nénkak.

² Īri yoreme ä jubímak éaka huate tómimак тааhuак, juka huateк éntok, jume apóstolimmeu tójjak, ĩri síme hua buíata bejhua ti ámeu jíaka.

³ Huanäi jü Peero ínel au jiaahua:

—Ananías, ¿jatchíake juka Satanásta nésahui yáuhuak juka Espíritu Santota emo bāitāu máchileka éaka? Bueitukē huate tómimак tahuaka huátek jíba äbo tójjak, ĩri síme hua buíata bejhua tíaka.

⁴ ¿Jatchu kaa empo ä átteakai juka buíata ke ä nénkaka? Ä nénkisuka éntok, ¿jatchē kaa jíba empo ä átteaka tatahua juka tómita, em yáa bárëu ái em yáanakē béchíbo? ¿Jatchíake íkai kaa tühuata yáa báreka äak? Díostahuē aranókíchiata nooka, kaa yorémemmehui.

⁵ Huanäi jü Ananías ínel ä jiai ä jíkkajaka jíba, huécheka muúkuk. Huanäi síme jume íkai jíkkajakame tüisi májhueka тааhuак.

⁶ Huanäi huate yorémem jübua yoyötume jápteka, sánkompo ä bítiaка yéä nuksájaka ä maäk.

⁷ Chúkula baij orata huei jáni jü Ananíasta jubí áma yépsak, kaa jünéaka jita bénak áma yeu síkähui.

⁸ Huanäi Peero ínel au jiaahua:

—Nechë tejhua, ¿jachem ia béekipo juka buíata nénkak enchim jíakä bénasi?

Áapo éntok inel au jiaahuak:

—Jeehui, júari béekipote ä nénkak.

⁹ Huanäi jü Peero júchi ínel au jiaahua:

—¿Jatchiakem nánancha éaka juka Señorta Espíritu baítáu bábarek? Júmun äbo kaate jume em kuná máákame. Én éntokim enchi ket yeu huérianake mukílata.

¹⁰ Huanäi seep Perota guokpo huécheke muúkuk. Huanäi huame yorémem jübua yoyötume áman kimuka, juka Safírata mukílata téuhuak. Huákäi éntokim ket yeu núk sájaka ä kunamak lópola ä maák.

¹¹ Huanäi síme jume Jesucrístota súaleme tüisi májhueka taahuak, éntok síme huame íkäi jünériakame.

Juebena señalim kaa jaibu johuame júne yáahuak

¹² Jume apóstolim jü genteta bíchäpo juebena señáalim kaa jaibu johuame johuai. Jume Jesucrístota súaleme éntok, síme, jum tiöpopo Salomonta portal titéhuaakapo nau yayajjai.

¹³ Të jume kaa Jesucrístota súaleme májhueka kaa ámemak emo kuúkuútiái, tem jíba buéresi tühuata áme bétana nookai.

¹⁴ Júnentaka junne juebena génte juka Señorta súaleka taahuak, oóhuim éntok jaámuchim junne.

¹⁵ Īri Señorta bem súalëu buériau yuumak. Jume kökoreme jünem bem ámet töyëumak chikti böóu yeu totojjai, juka Perota áma huam huei kia júne juka ä jékkaahuata ámeu yúma ïaaka am türinakë béchïbo.

¹⁶ Huame pueblom chíkola jokame bétana juebena génte jum Jerusaléniu yájjak, kökoreme huériaka, éntok yoremem espíritu jaiti machim jípureme. Huanäi síme türiak.

Jü Peero entok jü Juan guok jájahuaimme

¹⁷ Huanäi hua tiöpopo chë nésauhueme, éntok huame saducéom titéhuaakammak kateme, áa bétana éame, ä innëaka taahuak.

¹⁸ Huanärim jume apóstolim buíjteboka am peréesotetebok, éntokim cárcelpo am jóiyak.

¹⁹ Të jü Señorta ángel tukaapo ámeu yepsaka, juka cárcelta puerta étapoka, yeu am sákatuak, éntok ínel ámeu jiaahua:

²⁰ —Sájakem áman tiöpou kimuka jü gentetau nooka ï bemela jíapsihuamta bétana.

²¹ Íkai jíkkajakam yokóriapo kethuéitana tiöpopo kimuka am majtíataitek.

Huanäi hua tiöpopo chë nésauhueme, éntok huame áamak éame, ímin juka buere yäurata nau núnnuk, síme huame Israelpo yoiyoturim. Huanärim jume apóstolim jum cárceliu nuú nésauhuek.

²² Të jume tiöpota suáyame áman jaahuákame cárceliu yájaka kaábeta áma téuhuak. Huanärim sájaka áman am téjhuak,

²³ ínel jíaka:

—Lútüriapote juka cárcelta tüisi páttiatau yájjak, éntok jume sontarom ä suáyame puértam bëkatana jäbuekammehui. Tëte ä étapoka éntok, kaábeta áma huáijhua téuhuak.

²⁴ Íkai jíkkajaka jü tiöpopo chë nésauhueme, éntok jume huate áma tékiakame sáuhueme, kaachin anmáchika taahuak, álë bénasi jü tiöpota suáyammeu yäut, éntokim emo nau nátemaje ínel jíaka:

—¿Jákusa tua iri chúpnake jäni?

²⁵ Júnëlam nokaisu senú yoreme áma yépsak ínel ámeu jíaka:

—Huame yorémem enchim pereesotekäu áman tiöpopo aneka jume gëntem majtíay.

²⁶ Huanäi hua tiöpota suáyammeu yäut ä sáuhuëummak sika áman am nüka, të kaa bëttesi ámemak aneka, bueítuk juka genteta májhuey emo mamaasu máchileka.

²⁷ Huanärim am nüpaka huam buere yäurata bíchäpo yéu am jäbuak. Huanäi jü tiöpopo chë nésauhueme jume apóstolimmeu ínel jiaahua:

²⁸ —Ítapo chë, kuttílasi enchim téjhuaakai kaa júchi Jesústa bétana huemta jábeta enchim majtía sáhueka. Tem kaa itom nésauhui yáuhuak. Chë tüisisem simát jum Jerusalémpo am majtiasasaka, éntokem juka juëna nokta itot jimma báare juka yoremta itom mëtebok tíaka.

²⁹ Huanäi jü Peero éntok jume huate apóstolim ínel am yómmiak:

—Ítapo ä lütüriak juka Diosta bat itom nok chúpanakëhui yorémem itom nok chúpanakepo béppa.

³⁰ Eme juka Jesústa kúrusit popónteboka ä mëtebok, të jü itom yoioyohuam Dios ä jíabitetuak kókkolam násuku.

³¹ Jü Dios éntok, ä tóboktiaka ä bata bétana yörisi machiku ä yétchak, sime yäurata béppa ä nésaunakë béchïbo, éntok yore ä jínëunakë béchïbo, jum pueblo Israelpo jömem ä jíapsi kúakti iaaka, bem kaa tühua yáarimmecham jíókorinä béchïbo.

³² Júahuíte ítapo testíigom, éntok jü Espíritu Santo, hua Diosta huame ä nok jíkkajame mikähui.

³³ Íkärím jíkkajaka, öómteka am sua báarei.

³⁴ Të jum yäurata násuk senú pariseero aaney Gamaliél téaka, judíom ley am mamájtíame. Huäri kíkteka noókak jume apóstolim chúbala päkun yeu huéria nésauhueka.

³⁵ Huanäi yéu am nuksákahuak, jü yäuratau ínel jiaahua:

—Eme oóhuim Israelpo joomem, tüisem at suuhua jita ímëi oohuimmeu enchim yáanakëubechi.

³⁶ Bueítukem jíba tua au huáate eme, jaiki huásuktiria jan huéiye senu yoreme Téudas téaka au tóboktiak buéresi jita au tékiak tíaka. Jume yoremem éntok, naiki cientotu máchika áamak chätuk. Të mëhuak huäri yoreme, huame áamak chätukäu éntok, sime chíbejtek. Huanäi huämi luútek jü ä huéetuähui.

³⁷ Chúkula jume géntem jíosiapo kimahuata taahuarimmet senu Júdas téaka, Galiléapo jométaka, ket au tóboktiak. Huanäi juebena génte ket áamak chätuk. Të ket mëhuak,

huame áamak chätukáu éntok, chíbela näikim sájjak.

³⁸ Kíalíkune enchimneu nooka ímëi oóhuim kíal enchim toij sáhueka. Bueituk íkái ínëli huemta yorémem bétana ä huei, jíba luutínake;

³⁹ të Diosta bétana ä huéeyem kaachin ä yáanake. Jítachem suuhua; jachin aika júnem Diosta bėj-reka ayúnake.

⁴⁰ Huanäi síme áa beu éaka taahuak. Tem chúkula jume apóstolim núnuka tüisi am bépsuk, éntokim kaa éntok Jesústa bétana jábemneu am nók sáhueka am téjhuak. Huanärim am búttiak.

⁴¹ Huanäi jume apóstolim yäurata mampo yeu sájaka, tüisi al-léaka taahuak juka Diosta junëli Jesústa béchïbo jíókot máchirata am bíttuak tíaka.

⁴² Të bempo jíba chikti táapo jum tiöpopo am majtíaka taahuak, éntok jóahuat junne, juka tü nokta Jesucristota bétana huemta ámeu nokaka.

6

Guoibúsan diáconom yeu púahuak

¹ Huámechi taáhuarimmet jume Jesucristota súaleme chë bürutáitek, jume griego nokta nókame jume hebreo nokta nokame bėj-reka noktáitek bem jámut jókoptulam kaa tüisi bíthua tíaka jum chikti táapo buáhuamta näikimtehuäpo.

² Huanäi jume dóoce apóstolim síme jume Jesucristota súaleme nau núnuka ínel ámeu jiaahua:

—Kaibu türinake ítapo juka Diosta noki itom am majtíäu tójako, buähuaamta itom näikimtebare béchïbo.

³ Júnentuk, eme itom hermáanom, guoibusan oóhuimem yeu púuhua enchim násuku, huame enchim simem yörëhui éntok jítat jünéame, éntok Espíritu Santota útteara ámet ayúkähui. Huanärem íkái tékilta am máknake bem ä jonákë béchïbo.

⁴ Ítapo éntokte jíba oraciompo Diostau noknake, éntokte Diosta tü noki jíba am majtíanake.

⁵ Huanäi sime áamak al-léaka tahuaka Estebanta yeu púuhuak, chikti ä jíapsimak Diosta noki súalemta éntok Espíritu Santota útteara jípuremta, éntok Felípeta, Prócorota, Nicanorta, Timonta, Parménasta, éntok Nicolasta Antioquíapo jometa bannaataka judíom bétana éäuta.

⁶ Huanärim jum apóstolim anëu am tójjak, huamei béja choapo áme béppa mámteka Diostau mampom am tojjak.

⁷ Jü Señorta noki chëhuasu chíbejteí, jume Jesucristota súaleme éntok chëhuasu büruakai jum Jerusalémpo. Juebénaka jume tiöpopo tékiakame júne Jesucristota súaleka tahuak.

Esteban perezotehuak

⁸ Esteban Diosta tühua at ayúkä béchïbo, éntok ä útteara ä jípurë béchïbo, señáalim kaa jaibu johuame júne johuai genteta bíchäpo.

⁹ Huanäi huate yorémem, jum sinagogampo ínel téhuaakapo jométaka: Sáihuame bem teko

mámpo yeu huik-ri, huate Cireenepo jomemmaki, éntok Alejandríapo, Ciliiciapo, éntok Ásiapo jomemmak náu Estebantamak nok nássua táitek.

¹⁰ Tem kaa ä nok kóbbak, bueituk áapo tüisi jünéaka nookay, éntok jü Espíritu Santota útteara at ayúakai.

¹¹ Huanärim huate yorémem béjtuak Moiséjta béj-reka ä nokái emo ä jíkkajak ti jiau íaaka, éntok Diosta béj-reka.

¹² Júnëlim ayuka juka genteta emo tóboktituak, éntok jume yoiyötori yäut jóarim, éntok jume judíom ley am mamájtíame. Huanärim Estebantau hüanteka, ä buíseka, bem buere yäurau yéu ä tójjak.

¹³ Huanärim jume testígom aranókíchi bem tákiarim jariak. Huámëi béja ínel jiaahua:

—Íri yoreme kaa yáateka juénak nooka í tiöpo yörihuamta bétana, éntok Moiséjta ley béj-reka.

¹⁴ Ítapo ä jíkkajak juka Jesús Nazaretpo jometa ika tiöpota au tátabnake tíamta, éntok juka Moiséjta itom boojória sáuhuëu itom au úhuanake tíamta.

¹⁵ Huanäi hua yäura entok síme jume áma jokáihui, jü Estebántat suaka Diosta ángel bénak pújbakamta bitchak.

7

Esteban áu nok-riay

¹ Huanäi jü tiöpopo chë nésauhueme jü Estebantau ínel jiaahua:

—¿Jatchu lútulai jü emo bétana nokhuame?

² Áapo éntok, ínel ä yómmiak:

—Eme ínomak huéerim, éntok eme ín áchayim, nechem nok jíkkaja. Jü itom Dios, jü tua yörisi maachi, jü itom yoyöhua Abrahamtau au yeu machíriakai Mesopotamia buíaräpo áa aneyo, ketune kee jum Haraniu ä jóateyo.

³ Huanäi ínel au jiaahua: “Em buíarapë yeu huéiye, éntok em huáhuaijrame tösime, buíarata ín enchi téjhuanakeu bíchë huéiye.”

⁴ Huanäi Abraham Caldea buíaräpo yeu sika Haraniu jóatek. Chúkula béja ä áchahua múkuk. Dios éntok, juka Abrahamta äbo nüpak i buíarahui én enchim jóakäpo.

⁵ Të huanäi kaita buíata ä miíkkak ímí ä átteanakëhui, kía áma ä chéptiläpo belékkantik junne Të ál-la ä mik rókaka nookak, éntok áapörík muksukäpo jume ä üusihua ä átteanake tíaka. Të huámechi taahuarimmet Abraham ketune kaabeta üusekai.

⁶ Éntok Dios kéchá téjhuak jume at yeu sákariam kaa bem buíaräpo am jóanake tíaka, tattäbuim bétuk am jíapsinakëhui, éntok jíókot am jonähui naiki cien huásuktiapo.

⁷ Të Dios ínel ket au jiaahua: “Ínapone chúkula hua nación jiokocham josúkamtat nokta béttesi machik chúpánake Huanäi bempo huämi yeu sájaka ímí buíaräpo jóateka ín nésahui jonake.”

⁸ Dios Abrahamtamak nokta yetchak, juka circuncisión téamta señalpo ä mákaka, jünákiachinakë béchibo íkái nokta nau tütehuakamta bétana. Kíalíku juka ä üusi

Isaacta yeu tómték, Abraham guojnaiki taáhuarim huei ä circuncidaroak. Álä bénasi ket jü Isaac juka ä üusi Jacobta circuncidaroak. Jacob éntok, ket jiba jume ä dóoce üusim ínel jume dóoce pueblo Israelta yoiyöhuam.

⁹ 'Ímëi Jacobta üusim, bannaataka itom yoiyöhuamtukaihuim, ímëri bem saiý José béppam jita jípupeiyay íari béchibom ä nénkak. Jume ä jínukame éntok, Egiptou bíchaa ä nuksájjak. Të Dios Joseta aníak,

¹⁰ éntok síme hua jíókot ä josúakä bétana ä jínëuk. Súahuata ä míkkak, éntok juka Faraonta, Egíptopo reyta, au bíchaa türík jíapsita ä jípunakë béchibo ä aníak. Huári éntok ä yäut yétchak jum Egíptopo ä nésaunakë béchibo, éntok ä jóapo junne.

¹¹ 'Huámechi taáhuarimmet buere tébaa siika éntok jíókot máchira jum síme Egipto buíaräpo éntok Canaán buíaräpo. Jume itom yoiyöhuam kaa bem buänakeu téu máchiakay.

¹² Të Jacob jünéaka jum Egíptopo tirijkom ayukähui, jume ä üusim bannaataka itom yoiyöhuakäihuim áman sáuhuek bát huëpo.

¹³ Júchi huëpo áman am jaahuak, José béja ámeu au täyatebok jume ä sayímmehui. Júnëi jü Faraón jünëiak jábeta yoremiampo juka Joseta jometukähui.

¹⁴ Huanäi José ä áchay Jacobta áman núnutebok éntok síme jume nau huérim at yeu sákariam, síme náu setenta y cincotukay.

¹⁵ Ínëli yeu sikäpo jü Jacob jum Egíptou bíchaa siika áman jóaseka. Ámani muúkuk

éntok ä üúsihuam bannaataka itom
yoiyöhuakäihuim.

¹⁶ Huanäi chúkula jume bem ótahuam jum
Siquem téau tóijhuak. Ámanirim mááhuak jum
séputura Abrahamta jinnukäpo jume Hamor
téamta üusimmehui.

¹⁷ 'Béja Diosta Abrahamtamak ä nokakau
yechari chúpisei, jü pueblo Israel jum Egíptopo
chēhuasu au büruriai.

¹⁸ Huámechi taáhuarimmet éntok, jum
Egíptopo täbui rey nésautáitek Joséeta bétana
kaita jünériaka, éntok ä yáarihuata bétana
junne.

¹⁹ Iri rey jume itomak huérim bäitautáitek,
éntok huame itom yoiyöhuam jiókot jotáitek,
útteapo bem üusim jübua tómteme am
guötituaka am kókko iaaka, kaa emo am
bürurianakē béchibo.

²⁰ Huámechi taáhuarimmet Moisés yeu
tómték. Íkai ili úsita Dios ámak al-léaka
taahuak. Jume ä áchaihuam baij metpo núkisi
bem mampo ä jípurek.

²¹ Tē bempörim sékana ä ésok jü Faraonta
malá ä téaka ä nüka, ä yöturiak ä asóakamta
bénasi.

²² Kíaliku jü Moisés simeta majtíahuak jume
Egíptopo jomem täyähui. Túisi jítat jünéaka
nonokai, éntok jita tékilta júne túisi boojóriai.

²³ 'Béja cuarenta huásuktiriam yúmariaka jü
Moisés jume áamak huérim bitbábarek, jume
Israelta üusim.

²⁴ Huámi aneka juka senuk Egíptopo jometa
Israelta üusimmak huéri jiókot joamta

bitchak. Të ä jínëu báreka, éntok ä jujut-ria báreka, jü Moisés juka Egítopo jometa mäak.

²⁵ Bueituk áapo jume áamak huérim Israelpo joomem jünéemáchilei juka Diosta jum mampo bem jípuhuä bétana am jínëunakëhui áapörík béchïbo. Të bempo kaa at jünéaka taahuak.

²⁶ Yokóriapo jü Moisés guoi yorémem Israelpo joomem ket nau nássuame téuhuak. Huanäi emo am tójaka, nau am al-leë iaaka, ínel ámeu jiaahua: “Eme nau huéeri; ¿jatchiakem nau nassua?”, ti ámeu jiaahua.

²⁷ Huanäi hua seenu ä sai bébame Moisésjta yüaaka ínel au jiaahua: “¿Jábesu enchi itou yäut yéchala?”

²⁸ ¿Játchë nee ket më báare, tuuka huaka Egítopo jometa em mäkä Bénasi?”, tau jiaahua.

²⁹ Íkai jíkkajaka jü Moisés búitek Madián buíarau bícha. Huämi aanek kaa áma jométaka, éntok huämi guoyim üúsek.

³⁰ 'Chúkula júchi cuarenta huásuktiriam huéy, jum kaa jóata bëmu Sinaí káuhui téamta náapo ä aney, jü Diosta ángel áu yeu machiriak juya zarzá téamta béetëpo.

³¹ Jü Moisés at guómték hua ä bíchakäubechi. Huanäi au rúkteka tüisi ä bít báarey, jü Señor ínel au jiaahua:

³² “Ínapone jü em yoiyöhuam Dios, Abrahamta, Isaacta, éntok Jacobta Dios”, tau jiaahua. Huanäi jü Moisés májhueka au yöo táitek, éntok kaa ä bít báarey.

³³ Jü Señor éntok, júchi ínel au jiaahua: “Emoë bocha yétcha, bueituk jü buíya em at

huéekäu yörisi maachi.

³⁴ Ínapo jum Egiptopo juka jiokot máchiraata ín génte bíchäu jüneria, éntok jiókot jámtane jíkkajaka, äbo kóm siika am jínëu báreka. Júntukë inou rukte. Énchine áman jaa báare jum Egiptohui”, táu jiaahua. Bempo Moisejta omoutek inel au jiaka jabetesu enchi itou yaurapo yechala.

³⁵ 'Junaköri bempo juka Moiséjta omóutek, inel au jiaka: “¿Jabetesu enchi itou yauräpo yechala?”, kaa ámeu ä yäuttu iaaka junne, jü Dios jíba ä yäut yáaka ámeu ä bíttuak am jínëunakë béchíbo, hua ä ángelhua juya zárzata béetëpo au ä nokákápámani.

³⁶ Ìri Moisés ínel jume itom yoiyöhuam jum Egiptopo yeu núk siika, señaalim kaa jaibu johuame joaka huämi buíapo, éntok Mar Rojopo, éntok huám júya ániapo, cuarenta huásuktiapo ä núnübuakäpo.

³⁷ Ìri Moisés ínel jume Israelta üusimmeu ínel jíahuak: “Jü Dios senu profetata enchimmeu bíttuanake enchim sailammet yeu simriata, ín enchimmeu bíttuahuakä bénasi. Huákärem nok jíkkaja”, ti ámeu jiaahua.

³⁸ Ìri Moisés ínel ket hua áman júya ániapo itom yoiyöhuammak anakame, éntok jü Diosta ángeltamak ettejhuakäme jum Sinaí káhuichi, nokta áy jíapsihuamta áa bétana mabetaka itou ä tö simnakëhui.

³⁹ 'Të huame itom yoiyöhuam juka Moiséjta kaa nok chupa báreka ä béj-reka sájjak, éntokim notti báreka eiyai Egiptou bícha.

⁴⁰ Huanärim Aróntau noókak ínel au jíaka:
 “Diosimte enchi itom yáaria íaa böota itom
 téjhuanakeme, bueítukte kaa jüneiya jita
 bénak jü Moiséjtau sikähui, hua Egipto
 buíaräpo itom yeu nuksikámtahui.”

⁴¹ Huanärim beceerota yáaka ä dios yáuhuak,
 éntokim animaalim súaka áu am buíssek,
 ofrendapo. Huanärim tüisi al-leaka taahuak
 huaka bem mámammea yáata yöreka.

⁴² Huanäi jü Dios bempólaim tójjak. Jume
 chókkim téhuekapo ayúkame am yörinaké
 béchibo júne kíal am tójjak, jum profétam
 librompo ínel ä jiä bénasi:

¿Jatchu eme, génte Israelpo joome, animáalim
 súaka inou am buíjnake jáku
 áman juya ániapo cuarenta huásuktiapo
 rejteka?

⁴³ Katem inou am buísse, ál-lem juka enchim
 dios yáaríttau am buíjnake,
 éntokem juka enchim yáari Molók téamta áma
 kátekäu núnübuak,
 éntok juka dios Renfán téamta chokki, huámëi
 enchim yáarim yöri báreka.
 Júkäi enchim yáakä béchibone enchim
 buíaräpo enchim yeu béebaka
 jum Babiloniä teäpo huám bíchaa enchim
 bíttuanake.

⁴⁴ Huämi mekka aniapo jume itom
 yoiyöhuam juka karpa káata jípurei jume tetta
 cháchaij-rim leyta áma jiojteri bem áma
 ériähui. Íiri yáahuak Diosta juka Moiséjta
 sáhuekä pámani bueítuk jü Dios hua áapörík,
 Moiséjta, bíchakäu bénak ä yáa sáuhey.

⁴⁵ Íkã káríta jume itom yoiyöhuam mabétak, éntokim Josuétamak kateka júne jíba ä huériai huate naciónim buíarau kimuboka, Diosta yeu béebakähuum bempörim juka buíata mak báreka. Júnëlim jíba ä jípurek juka rey Davidta nésauhuëu tajti.

⁴⁶ Jü rey David éntok, Diosta bétana tühuata jájamek. Huanäi tiöpota yáa bábarek juka Jacobta Dios áma jóanakëhui. Të Dios kaa ä yaä iäk.

⁴⁷ Huanäi jü Salomón ä yáuhuak juka Diosta káari.

⁴⁸ Juka Dios síme béppa yörisi machik kaa kari yorem yáaripo ä jójjoaï junne, profétata áa bétana ínel jiä bénasi:

⁴⁹ Jü téhueka kia hua ín áma yeyésäu bénasine ä eria, juka buíata éntok, ín at guóguokëu bénasi.

¿Jáichinakësa júntuk jü káari enchim nee yáarianakëhui?, ti jiaahua jü Señor, éntok, ¿jáichinakësa jü ín at jimyórenakëhui?

⁵⁰ ¿Jatchu kaa ínapo simeta juka ayúkamta yáala jáku?

⁵¹ 'Të emëe —ti ámeu jiaahua jü Esteban— jíbem ínel kaa Diosta noki jíkkajj báare, huame Diosta kaa täyame bénasi, éntokem áme bénasi jíápsa. Jíbem enchim yoiyöhuam bénasi mamachi.

⁵² ¿Jábe profétatasum kaa jíókot yáuhuak huame enchim yóyöhuam? Bempo huaka tua lütüriata joamta yebíjnake bétana bannaataka nokakame súuhuak. Én éntok, huákäi yepsak, eme yäurata mámpo ä yéchaka ä mëtebok.

⁵³ Eme jume Diosta ángelesim mampo leyta mabétaka júnem kaa ä nésau páman kaate.

Jü Esteban sussutti máahuakä mëhuak

⁵⁴ Íkärím jíkkajaka, jü Estebantau öómteka támim kumeka tahuak.

⁵⁵ Të jü Esteban, Espíritu Santota at anë béchïbo, téhuekau reémtéka juka Diosta ujoyóoria bitchak, éntok juka Jesústa Diosta bátam bétana huéekamta.

⁵⁶ Huanäi ínel jiaahua:

—¡Juyú! Áman téhuekapone juka Yoremta Üusi titéhuaakamta Diosta bata bétana huéekamta bitcha.

⁵⁷ Të bempo emo naka páttiaka, kusisi cháchayeka áu huántek.

⁵⁸ Huaärim ä buíseka, jum puéblopo yeä nuksájaka, áman päkun ä mamáataitek ä mëbáreka. Jume ä nátuakame éntok, juka bem sanko béppa humentá jóiyak, senu yorem jübua yótumta, Saulo téamta, guokpo ä jóiyak ä suaya íaaka.

⁵⁹ Huanäi jü Esteban mamáahuaka ínel Diostau buaanak:

—Señor Jesús, ín jíapsine em mampo yétcha, aké ä mabeta.

⁶⁰ Huanäi tónommia kíkteka, kusisi chayeka ínel jiaahua:

—Señor, íkái kaa tühuata am yáakä násuk junne, Akë am jiokore.

Ínëli jíaka muukuk.

8

Saulo jume Jesucristota súaleme guók jájasey

¹ Saulo éntok, ámemak ä türek Estebanta mēnä bétana.

Huäri taahuarit jume Jesucristota súaleme buéresi guokjájja táitek jum buere joära Jerusalémpo. Huanäi síme áachim chíbejteq jum Judéapo éntok Samaria buiärapo, tē jume apóstolim jíba kaakum sájjak.

² Huate yorémem tü jíápsekame juka Estebanta maäk, éntokim tüisi ä buan-riak.

³ Saulo éntok, jíba bēnasi jume Jesucristota súaleme guok jájjasei jóahuat kikkibákeka; oóhuim éntok jaámuchim júne áma yeu huiikei am huíksimeka cárceliu am toij báreka.

Jü tü nooki Jesucristota bétana huéeme jum Samáriapo nókhuak

⁴ Tē jume Jerusalémpo yeu tennékame juka Diosta tü nooki kia jak bem katē páman ä noksakai.

⁵ Felipe, ket ámemak aneïhui, jum senu pueblo Samariau bíchaa siika ámani Crístota bétana ámeu noktáitek.

⁶ Huanäi jü génte au nau yayájaka, síme jü Felípeta nokáubet suaka ä jíkkajai, juka kaa jaibu johuamta ä joäu bíchaka.

⁷ Bueituk juebena géntem diáblom ámet kimúlatukäu tütüriai. Huámēi diáblom éntok, kusisi chayeka ámet yeu sásakai. Éntok juebena genteta káraktilamtaka, éntok lolöimtaka junne tütüriai.

⁸ Júnēli béja huämi puéblopo síme tüisim al-léaka jíápsai.

⁹ Senu yoreme áma aaney Simmom téaka, bannaataka juka móriata tekipánoaka huämi puéblopo, éntok juka genteta Samáriapo jometa baítáttähuakä, buere jita au täya tíaka.

¹⁰ Simetaka at suaka ä jíkkajai, riikom éntok polóobem junne, ínel jíaka:

—Ï yoreme tua juka Diosta útteara jípure.

¹¹ Tüisim ä nok jíkkajai, bueituk móriay bínhua táapo am baítáttähuai.

¹² Tëm ä susualek juka tü nokta Felípeta ámeu nokako, Diosta bem jiápsipo nésaunake bétana, éntok Jesucristota téhuam bétana, oóhuim éntok jaámuchim júne emo batötebok.

¹³ Huanäi jü Simmom kéchá súsualeka au batötebok. Huanäi jü Felípetamak naa hueetáitek, huame señáalim kaa jaibu johuámmet guómtilatata ä mabéttuanake.

¹⁴ Jume apóstolim buere joära Jerusalémpo aneme jünéaka jume Samáriapo joomem ket juka tü nokta Jesucristota bétana huentta am mabétakähui, Perota éntok Juántam áman jaásek.

¹⁵ Ámanim yájaka Diostau buaanak jume Samáriapo joomem tü nokta súsualekammet juka Espíritu Santota ayunakë béchïbo.

¹⁶ Bempo juka Señor Jesússta súaleka emo batötebolatukai, të jü Espíritu Santo ketune kaabetau jee kom yuumai.

¹⁷ Huanäi juka Perota éntok juka Juanta choápo áme béppa mámtek, jü Espíirtu Santo ámeu kom yuumak.

¹⁸ Huanäi jü Simmom jume apóstolim bíchaka jü gentetat choápo béppa mámteka juka Espíritu Santota am mabéttuayo, tómita am makróktaitek

¹⁹ ínel ámeu jíaka:

—Nechem kéchá makka júkái uttearata, éläpone ínapo ket jábetat choápo béppa mámtek juka Espíritu Santota ä mabéttuanake.

²⁰ Huanäi Peero ínel au jiaahua:

—Jü em tommi emo beu kaitäpo tahuánake, bueítuké juka Diosta yore mikäu tómiay jíjinuhüá bénasé eiya.

²¹ İ tékil kaa emo béchïbo näikiari, bueítuk jü em jíapsi kaa türi Diosta bíchápo.

²² Émoë jíapsi kúaktia kaa tühuata em éä béchïbo. Díostahuë buaana, jamak júne enchi jíókorinake em juëna éerim béchïbo.

²³ Bueítukne júneiya sïkara chibúraapo bénaku em anëhui, kaa türiku, éntok juka juënaraata peréesota súmatuka bénasi enchi jípurëhui.

²⁴ Huanäi Simmom ínel ä yómmiak:

—Ino béchïbem Señortau oraciompo buan-ria juka enchim inou nokákäu kaa inou huéenaké béchïbo.

²⁵ Chúkula jume apóstolim juka Jesucristota yákäu bem bíchakäu bétana noksuka, éntok Diosta noki bétana, yeu sájaka jum Samaria buíaräpo juebena puéblom bëkatana juka tü nokta Jesucristota bétana huemta noókak. Huanärim júchi nóttek Jerusaléniu bícha.

Jü Felipe éntok jü yoreme Etiopíapo joome

26 Chúkula, jü Señorta ángel Felípetau yepsaka ínel au jiaahua:

—Jum suriu bíchë huéiye, jü böo Jerusalémpo kom bökamtachi, pueblo Gazä téäu bíchaa huémtachi.

Íri ájãria jü böo jum juya ániapo áman huéeme.

27 Huanäi Felipe áman bíchaa siika. Jum ä huë páman éntok, senú yoremta Etiopíapo jometa bitchak. Íri yoreme eunuko ti téttehuaahuai. Áapo buéresi tékiakai, jum Etiopíapo jámut yäut, Candace téamta, tomi suayai, të Jerusaléniu aaney áman oraciompo Diostau nok báreka.

28 Íri yoreme nóttilatata hueiyei ä buíaräu bícha. Ä carropo yejsímeka jü libro profeta Isaíasta jïojtekäu noksimeí.

29 Huanäi jü Espíritu Santo Felípetau ínel jiaahua:

—Jü karohüë rukte.

30 Huanäi jü Felipe au rúkteka juka nokta jíkkajak jum Isaíasta libropo ä nokähui. Huanäi ä temajek:

—¿Játchë at jüneiya jü em nokäubechi?

31 Huä yoreme éntok, ínel ä yómiak:

—Ëe, ¿jachisune at júnenake, bueítuk kaabe nee ä téjhua mátkhi?

Huanäi Felípetau noókak áma ä jámuka áa náapo áa yejte sáhueka.

32 Huä jïojteri ä noksímëu éntok, ínel jiaahua: Kabarata bénasi mëboka huériuhuay.

Juka kabárata síkahuakä kaa áa buaná bénasi,
kaa jálek.

³³ Ä tü yöremtukánásuk júne jiokot jo súhuak,
éntok kaa lütüriata yáariahuak.

¿Jábesu huame at yeu sákariam bétana
noknake jáni?

Bueituk ímī buíapo ä jápsi úhuaahuak, tiahua
hua jiojteri.

³⁴ Huanäi jü eunuko titéttehuaahuame
Felípetau ínel jiaahua:

—Nechë tejhua, ¿jábeta bétanasu íkái nooka
jü profeta, áa bétana o jábe táabuik bétana?

³⁵ Huanäi Felipe jiojterita ä nokäumak au ä
naatek juka tü nokta Jesústa bétana huemta.

³⁶ Huanäi huam bäam ayúkä páman kateka
jü eunuko titéttehuaahuame ínel jiaahua:

—Imi bäam aika, ¿játchune kara imi
batöhua?

³⁷ Felipe ínel au jiaahuak:

—Anáka chikti em jápsimak enchi ä súaleyo.

Huanäi hua yoreme ínel ä yommiak:

—Jéehui, ínapo ä súale juka Jesucrístota

Diosta tua ä Üusitukähui.

³⁸ Huanäi juka carrota kéchateboka, kom
chéptekam náuhuichika báau kiímuk. Huanäi
Felipe ä batöak.

³⁹ Huam bäpo yéu am sájak, jü Señorta
Espíritu juka Felípetä sékána bíchaa nuksiika.
Jü eunuko éntok, kaa júchi ä bitchak, të
al-leaka júchi ä böo nüka.

⁴⁰ Jü Felipe éntok, jum Azótöpo aneka jünëak.
Huanäi jum puéblom bëkatana huerámaka

juka tü nokta Jesucristota bétana huemta nookai. Júnensu pueblo Cesareau yépsak.

9

Saulo Diostau bíchaa jíapsi kúaktek
(Hch. 22:6-16; 26:12-18)

¹ Saulo éntok, jíba bénasi huame Señorta súaleme suabáreka eiyai. Kíaliku hua tiöpopo chë nésahuemtau siika,

² jiösiata áu mak iäka útteata ä máknakemta Damascopo judíom nau yayajäpo kibákbáreka jume tü nokta Jesucristota bétana huemta súaleme áma járiubáreka, am pereesoteka buere joära Jerusaléniu am huéria béchïbo, oóhuim, éntok jáamuchim junne.

³ Të béja böot huéeka, huam pueblo Damascou jëla ä huéi, sej chukti téhueka bétana jü machiria útteaka kom sika, nate chíkola ä machíriak.

⁴ Huanäi Saulo buíapo huétchek, éntok senuk au nokamta jíkkajak ínel jáamta:
—Empo Saulo, ¿jatchíake nee guokjájase?

⁵ Huanäi Saulo nátemajek:

—¿Jábesaë empo, Señor?

Huäri éntok, ínel au jiaahua:

—Ínapone Jesús, hua em guokjásëhui.

Kíalë émpöisu kókosi emo johua, juka buesta sísiiguok buahuita témmü bénasi.

⁶ Saulo éntok, mauj-rimmea au yoaka ínel jiaahua:

—Énsu Señor, ¿jítasune yáanake?

Jü Señor éntok, ínel au jiaahua:

—Yejtékë áman pueblou huéiye. Huämire téjhuaana jita em yáanakëhui.

⁷ Jume yorémem Sáulotamak katëu éntok, tüisi guómtek juka nokamta jikkajaka të kaábeta bíchaka.

⁸ Huanäi Saulo yejteka au puj étapok jiöbe, të kaa bíchaka taahuak. Huanäi jume áamak katéihuim mampo ä buíseka ä nuksájjak jum Damascou bícha.

⁹ Huämi aaneka bajj táapo kaa bíchaka, kaa jibuäka, éntok kaa jëyeka.

¹⁰ Damascopo éntok, senu yoreme Jesucristota súaleka jóakai Ananías ti téhuakä, huáahuí Señor au yeu machíriak tenkupo bénaku, éntok ínel au jiaahua:

—¡Empo Ananías!

Áapo entok ínel ä yommiak:

—Imne aane, Señor.

¹¹ Huanäi jü Señor júchi ínel au jiaahua:

—Huä böo Derecha ti téhuaakamtau bíchë huéiye. Huanäre Judasta jóapo senu yoremta nátemaje Társopo jometa, Sáulo ti téhuakämta. Áapo oraciompo Diostau nooka éëni,

¹² éntok senu yoremta Ananías ti téhuakämta, tenkupo bitchak au kibákeka choápo béppa at mámtékamta júchi ä bínnakë béchïbo.

¹³ Íkai jikkajaka Ananías ínel jiaahua:

—Señor, juebénakam nee ettéjhuariala ïri yoremta bétana, jáchin machisi huaka kaa tühuata jume enchi súalemmeu ä yáakä bétana jum Jerusalémpo.

¹⁴ Én éntok imi äbo yebísise útteata máktaka jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme bétana síme huame enchi yöreme peréesoteka am huéria báreka.

¹⁵ Të jü Señor ínel au jiaahua:

—Ámanë huéiye, bueítukne júkai yoremta yeu púala ino bétana ä noknakë béchïbo, jume judíommehui, éntok kaa judíommeu junne, éntok bem réyimmehui.

¹⁶ Ínapone au ä yéu machírianake símeta ä jünérianakë béchïbo jáchin machisi yuun jíókot máchiraata ä bínnakëhui nee ä súalekä béchïbo.

¹⁷ Huanäi Ananías áman siika jum Sáulota anëhui. Au yepsaka, choápo béppa at mámteka, ínel au jiaahua:

—Empo Saulo ín hermáano, jü Señor Jesús, hua böot em huë páman emou au yeu machíriakame, nee äbo emou jaásek júchi bénasi enchi bínnakë béchïbo, éntok juka Espíritu Santota émot ayúnakë béchïbo.

¹⁸ Huanäi seep puj beata bénaka sóokteka kom huáttek, ínëli júchi bíchaka taahuak. Huanäi Saulo kíkteka batöhuak.

¹⁹ Chúkula béja jïbuäka júchi úttëutuk. Huanäi jaiki táapo jáni jume Jesucristota súaleme Damascopo jóakammak taahuak.

Saulo jum Damascopo noókak

²⁰ Huanäi béja Saulo jum judíom nau yayajäpo jume géntemmeu noktáitek juka Jesústa tua Diosta Üusi tíaka.

21 Sime jume ä jikkajakame at guómteka tahuak, éntokim ínel jáahua:

—¿Jatchu kaa ìri yoreme ínel jum Jerusalémpo jume Jesústa súaleme guokjájaseïhui? ¿Jatchu kaa ìri hua äbo yepsaka am peréesoteka am huéria báareïhui jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme mampo am joa báreka?

22 Të Saulo chëhuasu kaa májhueka ámeu nooka, am jünéetuaka juka Jesústa Crístotukähui Diosta yeu púari. Júnëli jume judíom Damascopo jóakame béja kaachin anmáchiakai.

Saulo judíom mampo au yeu huikkek

23 Juebena taáhuarim simasuk, jume judíom nau ettéjhuakä juka Sáulota mēbábarek,

24 të áapo ä jüneriak. Taáhuarit tukáarit naabúrujtim jum puértampo pueblou kíkimuahuäpo ä jójottuai ä mēbáreka.

25 Të jume Jesucristota súaleme jum buëuru huäripo ä yéchaka, tukáapo jü taapia yari puéblota chíkola bökamta huáitana kōmä yétchak. Júnëlim áma yeu ä huikkek.

Saulo Jerusalémpo aaney

26 Saulo Jerusaléniu yepsaka jume Jesucristota súalemmeu rúkteka ámemak anbáarei jiöbe, të sime ä majhuëi kaa jünéaka áapörik béja juka Jesucristota súalëhui.

27 Të jünentaka júne Bernabé áman ä nuk sika jume apóstolimmeu ä täyatebok, am ettéjhuariak jachin Saulota Señorta bíchakähui jum böochi, éntok jachin Señorta áapöriku,

Sáulotau, ä nokákähui, éntok jachin áapörík, Sáulota, kaa májhueka Jesústa bétana géntemmeu ä nokákähui jum Damascopo.

²⁸ Huanäi jübua Saulo Jerusalémpo taahuak, éntok ámemak naa hueetáitek.

²⁹ Kaa májhueka Señorta bétana nookai jume griego nókammak ettéjhuakä, éntok ámemak nok nássuaka. Të ímëi jachin ayuka bem ä mënakeu jaríai.

³⁰ Huame hermáanom éntok, íkai jüneriakam Sáulota buere joära Cesareau tójjak, huämi éntokim buere joära Tarsou bíchaa ä bíttuak.

³¹ Huanäi huámechi taáhuarimmet jume Jesucristota súaleme jum Judea buíaräpo, Galiléa buíaräpo, éntok Samaria buíaräpo aneme yantelakam al-leaka jíápsay, éntokim chéhuasu óusi eiyay. Diosta yörekam jíápsay, éntokim Espíritu Santota úttiäray chéhuasu emo büruriay.

Eneas káraktilataka türiak

³² Peero jume Jesucristota súaleme bëkatana huerámaka jume pueblo Lídapo jóakammeu ket nóitek.

³³ Huämi senu yoremta bitchak Enéas ti téhuakamta, guojnaiki huásuktiapo kökoreka bökai, bueítuk káraktilatukai.

³⁴ Huanäi Peero ínel au jiaahua:

—Empo Eneas, Jesucristo em kökoa bétana enchi tüte. Yejteke em at böyëu tóboktia.

Huanäi Eneas sep yéjtek.

³⁵ Ínëli síme pueblo Lídapo jóakame ä bitchak, éntok jume pueblo Saronpo jóakame,

éntokim juka bannaataka bem súalëu tójaka
juka Señorta súaleka taahuak.

Dorcac múkuka júchi jíabitek

³⁶ Huámechi taáhuarimmet jum pueblo Jópë teäpo senu jámmut aaney Jesucristota súaleka Tabítä ti téhuaka, griego nokpo Dórcas tíau báare. İri jámmut jíba tühuata joaka jíápsai jume jíokot éame aníaka.

³⁷ Júnaksu éntok huámechi taáhuarimmet Dorcas kókori huécheka muúkuk. Chúkula jü ä takahua úbahuaka jum kari senuk béppa kátekäpo tékhuak.

³⁸ Jü pueblo Jópë tíame Lidau kaa mekka taahuai jum Perota anéipo. Huanäi jume Jesucristota súaleme jünéaka áapörík áma anéihui, guoi yorémemim au jaásek ínel au jíáu nésauhueka:

—Láutë äbo huéiye ímï pueblo Jópehui.

³⁹ Huanäi Peero ámemak siika. Áman ä yepsákim jum kariu takáhuata bókäü ä nuk kíimuk. Huanäi síme huame jámut jókoptulam áa chíkola tápunaka sóoti buaanai, éntokim huaka sánkota Dorcasta ketune jíápsaka ä supe yáarim ä bíttuak.

⁴⁰ Huanäi Peero síme huame áma aneme yeu sákatuaka, tónommia kíkteka Diostau oraciompo nookak. Huanäi huaka mukilata bíchaka ínel jiaahua:

—Empo Tabita, yejtëe.

Áapo éntok pujteka, Perota bíchaka, yéjtek.

⁴¹ Huanäi mampo ä buíseka ä kétchak.
Huanäi jume hermáanom éntok jámut

jókoptulam núnuka bem bíchäpo ámeu ä kétchak jiápsamta.

⁴² İri sime jü pueblo Jópepo jüneriatuk. Huanäi juebénakam Señorta súaleka taahuak.

⁴³ Büru taahuarimpo huämi pueblolo taahuak, Peero, senu yoreme huaka beata búabualkotemta jóapo, Simmom ti téhuakame.

10

Peero éntok Cornelio

¹ Jum Cesarea puéblopo senu yoreme Cornéliö ti téhuaka jóakai, sontaróapo senu batallón Italiana ti téhuaakapo capitántaka.

² Huäri yoreme tüisi tü yöremtukai, Diosta yörei, éntok sime ä familiahua junne. Jume judíommeu yún tómita lilimojnay, éntok chikti táapo oraciompo Diostau nonokay.

³ Séjtul kuptei, bájim jiai jäni, tenkumta bénasi éaka machisi juka Diosta ángel bitchak jum ä anëu au kibákeka, ínel au jáamta:

—¡Empo Cornelio!

⁴ Júnëli au ä jiai Cornelio éntok, tua at puseka taahuak tüisi guómtilatata. Chúkula béja ínel au jiaahua:

—¿Jáchisë jiaahua, Señor?

Jü Diosta ángel éntok, júchi ínel au jiaahua:

—Huä oraciompo Diostau em nókähui, éntok limojna em yáari póobem béchibo, Diosta bíchäpo türi.

⁵ Láuté áman pueblo Jópe téäu yorémem jaáseka Símonta am núnutua, jú Peero ti ket téhuakamta.

⁶ Áapo senu Simmom huaka beata búabualkotemta jóapo aane, bahue mayoat jóakame. Huäri enchi téjhuaanake jita em yáanakëhui.

⁷ Juka Diosta ángel simsuk, Cornelio guoi yorémem ä sähuëhuim núnnuk, éntok huépul sontarota tüisi Dios huáatemta éntok át ä jiapsekähui.

⁸ Huámëi sïmeta huaka ä bíchakäu éntok ä jíkkajakäu am ettéjhuariasuka áman pueblo Jópë téäu am jaásek, Simmom Perota anéihui.

⁹ Yokóriapo ímëi yorémem béja hua pueblo Jópë téäu kaa mekka katéi, tua lúl-la káteko Peero kárit bem áma kókocheú jíkáu jámuk oraciompo Diostau nók báreka.

¹⁰ Huanäi tüisi tébäureka jïbuä báarei, të juka buähuamta kee buasei, tenkumta bënasi éaka jita bitchak.

¹¹ Kia sábanam bënam naiki eskinapo huitérekame téhueka bëtana kom huéeme bitchak.

¹² Huämi sábanam bënakü huikíchim, éntok bakóchim, éntok sïme animáalim náikim guókekame kaatei.

¹³ Huanäi senuk au nokamta jíkkajak ínel jáamta:

—Peero, jümëi animáalimë súaka am buäye.

¹⁴ Të Peero ínel ä yómmiak:

—¿Jatchíaka, Señor? Ínapo jauhuey júne Diosta bíchäpo jaiti machik kaa buäla.

¹⁵ Huanäi júchi ínel au jáamta jíkkajak:

—Juka Diosta tütekahui katë jaiti máchï tíiya.

16 Īri báisi nat chätuka au kom yúmak.
Huanäi huame sábanam bénaka júchi
téhuekau jikáu nóttek.

17 Huanäi juka Perota jü ä bíchakäubet kaa ä
al-leai jítasu bénak huákäi nokbárëihui, jume
yorémem Corneliota bétana au jaahuakame
juka Símonta jóa nátemajeka kateme jü kári
puertau yájjak.

18 Huanärim áman yájaka kusisi nokaka
nátemajek senuk Simmom ti téhuakamta áma
anë bétana, ket Peero ti téhuakame.

19 Të juka Perota hua ä bíchakäubet ketune
kaa ä al-leai, jü Espíritu Santo ínel au jiaahua:
—Baij yoremem im enchi jaría.

20 Kómë siká ámemak huéiye kaítat jachin
éaka, bueituk ínapone emou am jaásek.

21 Huanäi Peero ámeu kom siika huame
yorémem Cornéliota au jaásekäumehui.
Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Ínapone ájária jü enchim jaríähui.
¿Jítasem nübok?

22 Bempo ä yómmiak:

—Jü capitán Cornélio äbo itom jaásek, ĩri
yoreme tü yóreme éntok Diosta yöre íkái síme
jume judíom ä tü éttejhua, éntokim ä nakke.
Senu Diosta ángel ä téjhuak enchi ä núnutebo
sáhueka ä joau enchi hueë iaaka.

23 Huanäi Peero kariu am kimaka, áma am
tahuáriak áamaki huári tucharichi. Yokóriapo
béja ámemak siika, éntok huate hermáanom
Jópepo joome.

24 Júchi yokoriapom béja Cesareau yájjak.
Huämi Cornelio am boobíchaïhui ä huahuájim

éntok amiigom ä nákéhuim áman nau núnulataka.

²⁵ Juka Perota ä joau yepsak, Cornelio au yeu siká ä mabétak, éntok tónommia kíkteka ä yörek.

²⁶ Të Peero ä kétchak ínel au jíaka:

—Kíktë. Katë inou mújmujte. Ínapo ket emo bénasi yoreme.

²⁷ Huanäi au noksímeke, kariu kibákeka juebena géntem áma nau yáij-lame téhuak.

²⁸ Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya itom jume judíom, hua itom boojóriäu béchïbo, kaa ä türiakähui jume kaa judíommak itom ito türinakähui, éntok bem joau itom kíkkimunakähui. Teé én jü Dios nee téjhuak íkái ínëli huentä au tü yáak tíaka, itom kaachin ito érianakë béchïbo.

²⁹ Kíalíkune téjhuaahuaka sep äbo siika kaachin éaka. Én éntokne jünee péiya jita béchïbo ín äbo núnuhuakahui.

³⁰ Huanäi Cornelio ínel au jiaahua:

—Naiki taáhuarim huéiye ínapo imi ín jóapo aneka ayúunai, éntok kupteu bícha, ínneak jáni, nee Diostau oraciompo nokayo, itom ä boojóriä bénasi, senu yoreme béloj tópapäti anemta sánkoka inou au yeu machíriak.

³¹ Huanäi ínel inou jiaahua: “Empo Cornelio, hua Diostau oraciompo em nokähui, éntok hua em limojna yári póobem béchïbo Diosta bíchäpo türi.

³² Láuté áman pueblo Jopë téäu yorémem jaaseka Símonta am núnutua, huaka ket Peero ti téhuakamta. Áapo senu Simmom huaka

beata búabualkotemta jóapo aane, bahué mayóat jóakame. Huári äbo yepsak enchi téjhuanake jita em yáanakëhui.”

³³ Júnëline sep áman enchi jariutebok. Én éntoke itou yépsak. Tüisite enchi ä baisauhue. Ente sime imi aane Diosta bíchäpo enchi nok jíkkaj báreka simeta juka Diosta enchi itou nok iähui.

Peero jume Corneliota jóapo anemmeu nookak

³⁴ Huanäi Peero ínel ámeu jiaahua:

—Én ál-lane jüneiya lútula huëpo juka Diosta sime yorémem nánancha ériähui,

³⁵ éntok jita naciónpa ä jométuk junne juka ä yöremta éntok tühuata joamta ä nákehui.

³⁶ Dios juka Jesucristota jume Israelítammeu kom bíttuak, huaka simem béppa nésauhuemta, ámeu ä nok iaaka yanti jíapsihuamta bétana.

³⁷ Eme béja tüisi ä jüneria huaka judíom buíaräpo sime át yeu sikamta jum Galiléa buíaräpo naateka juka Juanta jume géntemmeu noksuko éntok am batösuko.

³⁸ Éntokem jüneiya këtchi jachin Diosta Jesús Nazaretpo jometa Espíritu Santota útteara ä mikákähui, éntok jachin áapörík huaka tühuata josúkähui jum náasä sikäpo, éntok huame diáblota mampo aneka kökoreme ä tütekähui. Íkai johuai bueítuk Dios áamak aaney.

³⁹ Ítapote simeta juka Jesústa yáakäu bitchak, kia huam Judea buíapo éntok

Jerusalén puéblopo junne. Chúkula éntokim kúrusichä popónaka ä mäak.

⁴⁰ Të Dios júchi ä jíabitetuak baij taáhuata huéeyo, éntok itou yéä machíriatuak.

⁴¹ Kaa síme géntemmeu au yeu machíriak, itou jíbba, huame bannaataka Diosta yeu púari én áa bétana nok íaahuame. Ítapote kókoolam násuk ä jíabitesuk áamak jibuäk, éntokte áamak baa jëka.

⁴² Éntok itom téjhuak géntemmeu itom nok sáhueka, juka Diosta Jesústa ä yäut yéchakä bétana jume jíápsammet nokta ä chupa íaka, éntok jume kókkolammechi.

⁴³ Éntok chë bannaataka ket síme jume profétam íri Jesústa bétana noókak síme jume ä súaleme bem Dios bejrimmet bem jíókorinä tíaka.

Jü Espíritu Santo jume kaa judíommeu júne kom yuumak

⁴⁴ Ketune juka Perota ámeu nokaisu, jú Espíritu Santo síme huame ä nok jíkkajammeu kom yuumak.

⁴⁵ Huame Israelitam Jesucristota súaleme Perotamak áma yáij-latukäu éntok, at guómtilamtaka taahuak juka Espíritu Santota ket huame kaa judíommeu júne kom yumák tíaka.

⁴⁶ Júnëlim ámet júneyai juka Espíritu Santota ámeu kom yumákä bétana, tábui nokpo am nokái am jíkkajaka, éntok buéresi Diosta am úttileyo.

⁴⁷ Huanäi Pero ínel jiaahua:

—¿Jatchu jábe ára ëe támeu jiaahua ímëi yorémem emo batönakë béchïbo? Bueïtuk jü Espíritu Santo ámeu kom yuumak itou kömä yúmakä bénasi.

⁴⁸ Huanäi Jesucristota bem súalekä béchïbo am batö nésauhuek. Chúkulam Perotau nookak elapo jaiki tápo júne ámeu ä tahuá sáhueka.

11

Peero ä tékil ministerio jume Cristota sualhuäpo nau animmeu ä ettejhua buere joära Jerusalénpo

¹ Jume apóstolim, éntok jume huate hermáanom Judea buíaräpo anéihuim, juka noktam jikkajak kaa judíomtaka junne ket juka tü nokta Jesucristota bétana huemta súalekähui.

² Huanäi juka Perota júchi Jerusaléniu yepsak, jume judíom Jesucristota súaleme ä béj-reka nookai.

³ Akim ä temajek:

—¿Jatchíake huame kaa ito bénasi judíommak aaney, éntoke ámemak jïbuäk?

⁴ Huanäi jü Peero ä naatekäpo naateka simeta huaka áma yeu sikamta am ettéjhuariaka, ínel jiaahua:

⁵ —Ínapo jum pueblo Jópë teäpo aaney, huanäine Diostau buanaka tenkumta bénasi éaka jita bitchak. Huämíne kia jita buëuru sábanam bénam bitchak téhueka bétana kom huéme, naiki eskinampo huitérekame, inou kom nóinoiteme.

⁶ Huanäine am bíchaka jítasu áma ayuk jáni ti éaka ámet suúhuak. Júmëisune animáalim

náikim guókekame júyapo joomem áma
bitchak, éntok bakóchim, éntok huikíchim.

⁷ Huanäine senuk ínel inou jíamta jíkkajaka:
“Peero, ímeí animáalimë súaka am buäye.”

⁸ Tëne ínel au jiaahuak: “Ëe Señor, ínapo
jauhuey júne juka Diosta bíchäpo jaiti machik
kaa buäla.”

⁹ Huanäine júchi ínel inou jíamta jíkkajak:
“Juka Diosta tü yákähuë kaa jaiti máchi tíiya.”

¹⁰ Íri báisi nat chätuka inou ayúak, huanäi
sep huame sábanam bënaka júchi téhuekau
jikäu siika.

¹¹ Huanäi huämi orapo baj yorémem jum
jóapo ín anëpo yájjak, pueblo Cesarea bétana
áman jaataka nee jaríu sáihuaka.

¹² Huanäi jü Espíritu Santo ámemak nee huee
sáuhuek káitat jachin éaka. Imey busan
hermáanom éntok, ínomak sájjak. Simetakate
senu yoremta jóapo yájjak.

¹³ Huäri itom ettéjhuariak jachin juka Diosta
ángel ä jóapo huéekamta ä bíchakähui ínel au
jíamta: “Yorémeme áman pueblo Jópë téäu
jaase. Simmom Peero ti téhuakamtam
núnunake.

¹⁴ Áapo enchi téjhuanake jachin em emo
jínëunahuëhui, enchi éntok síme em familia.”

¹⁵ Ínëli nee ä ettéjhuariasuk, ínapo ámeu
noktáitek. Huanäi sep jü Espíritu Santo ámeu
kom yuumak itou kömä yúmakä bënasi júnak
jübua ä naateyo.

¹⁶ Huanäine hua Señorta nokibeu
huáhuaatek ínel jíamtahui: “Jü Juan bäammey
yore batöak, të Dios täbuiasi enchim batönake

juka Espíritu Santota enchimneu kom yumátuaka.”

¹⁷ Juka Diosta junëli nánancha itom ériaka bempörim juka Espíritu Santota makkak, ket itom ä mikakä bénasi Jesucristota itom súaleko, çjábesa ínapo Diosta béj-reka ín huéenakë béchïbo?

¹⁸ Huanäi jume hermáanom buere joära Jerusalémpo aneme íkai jikkajaka nok yáatek, éntokim Diosta úttileka taahuak ä yáari béchïbo ínel jiaka:

—Júnëli ket Dios huame kaa judíomneu júne juka bem jíapsi kúaktinakeu ámeu yumátuak yu jíapsihumta am jájammakë béchïbo!

Jume Jesucristota súaleme pueblo Antioquíapo aneme

¹⁹ Juka Estebanta mësuaq jume huate Jesucristota súaleme guok jájataitiak. Huanäi huate maujhueka ténnek Fenícia buiärau bícha, isla Chipreu bícha, éntok Antioquíau bícha. Ámanïrim juka tü nokta Jesucristota bétana huemta nookai, teé judíomneu jíbba.

²⁰ Të huate Jesucristota súaleme Chíprepo jométaka, éntok Cirénepo jométaka, jum Antioquía pueblou yájaka béja kaa judíomneu júne ä noókak juka tü nokta Jesucristota bétana huemta.

²¹ Jü Señorta uútteara ámet ayukai, kíalïku juebénaka juka bannaataka bem súalëu tójaka juka Señorta súaleka taahuak.

²² Jume Jesucristota súaleme Jerusalémpo anéihuim íkai jikkajaka juka Bernabeta jum Antioquíau jaasek.

23 Bernabé áman yepsaka ä bitchak juka jachin machisi juka Diosta tühuata ámeu yáalatukähui. Huanäi tüisi al-léaka taahuak, éntok simemmeu noókak bem jíapsi tutti yécharika Señorta éä páman am katchahueka.

24 Bueütuk áapo, jü Bernabé, tü yöremtukai, éntok jü Espíritu Santoy tapuniakai, éntok chikti ä jíapsimak Señortat éiyay. Júnëli juebena géntem jíapsi kúaktituak Señortau bícha.

25 Chúkula Bernabé pueblo Tarsou bíchaa siika Sáulota áman jariuseka. Huanäi ä téaka Antioquíau bíchaa ä nuk siika.

26 Ámanirim jume Jesucristota súalemmak aanek huásuktiapo, juebena genteta majtiaka. Huämi Antioquíapom kësam huëpo cristiánom ti téhuatuahuak jume Jesucristota súaleme.

27 Huámechi taáhuarimmet huate profétam Jerusalém bétana Antioquíapo yájjak.

28 Senu yoreme Agabo ti téhuaka, jume hermáanom násuk kíkteka, Espíritu Santota éäpo noókak buere tébaata síme buíarat ayúnake tíaka. Huäri buere teba lútula huëpo siika rey Claudiota nésauhuë taáhuarimmechi.

29 Huanäi jume Jesucristota súaleme Antioquíapo anéihum, hueepulaka bem yumäpo, huame Jesucristota súaleme Judéa buiärapo aneme anía rókaka taahuak.

30 Júnëlim ayuka, juka ofrendata nau tójaka huame yoiyöturi Judéa buiärapo anemmeu jäbuekammeu ä bíttuak Bernabétamaki éntok Saulotamaki.

12

Jacobo mëhuak, Peero éntok, pereesotehuak

¹ Huámechi taáhuarimmet jü rey Herodes huate Jesucristota súaleme guokjájataitek.

² Jacobota juka Juanta saayi ejparammea mëtebok.

³ Huanäi jume judíom al-léaka tahuák tíaka, juka Perota ket peréesotebok. İri yeu siika tua pajko táapo, jume páanim kaa levadúrakame buabuáhuä táapo.

⁴ Të jü rey Herodes juka Perota cárcelpo yéchatebok dieciséis sontarom ä suáyatuaka, ínel éaka, chúkula pajkota chúpuk puéblota bíchäpo yéä tóij báreka.

⁵ Júnëli jü Peero páttiatukai éntok tüisi suáyahuai, teé jume Jesucristota súaleme jíba Diostau oraciompo ä nok-riay chikti bem jíapsimaki.

Dios juka Perota jum cárcelpo yeu simtúak

⁶ Yokoríapo juka Heródesta jum puéblota bíchäpo yéä tóijnakei, huäri tukáarit Peero kotchei guoi sontarom násuk bökari, guoi cadenammea súmataka. Huate sontarom éntok, puértapo jäbueka cárcelta suayai.

⁷ Huanäi sej chukti jü Diosta ángel áma yepsaka, juka cárcelta machíriaka, jü Perotat sánäpo mámtëka ä bússaka, ínel au jiaahuak:

—Lautë yejte.

Huanäi jume cadenam mampo ámey ä súmatukau bútteka kom huáttek,

⁸ Jü ángel éntok ínel au jiaahua:

—Emoë huikojtua, éntoke em berä bochampo guókte.

Juka Perota au bochátuasuk jü ángel ínel au jiaahua:

—Jínteke ino sáu huéiye.

⁹ Huanäi Peero ángelta sáu yeu siika, kaa jünéaka tua ä lútüriatukähui juka ángelta joähui. Kíal ä tenkutukä bénasi ä ériai juka ä bíchähui.

¹⁰ Te jume sontarom bat jäbuekame huam sájaka, éntok júchi huam jëla jäbuekame huam sájaka, sísi guok puertauhuim yájjak böóu yeu kathuäpo. Huanäi hua puerta au étapok. Huanärim yeu sájjak. Chúkula senu cálleta sákasuka jü Diosta ángel ápolalaik tösiika.

¹¹ Huanäi Peero jünéaka ínel éeak:

—Én ál-lane jüneiya ä lútüriatukähui Señorta ä ángel inou bíttuakähui Heródesta mampo nee ä jínëunakë béchïbo, éntok hua síme bétana judíom inou yáa bárëhui.

¹² Ínëli éaka jü Peero Mariáta joau bíchaa siika, jü Juan Márcos téamta áiye, ámani juebena géntem nau rúktilatata Diostau oraciompo nookay.

¹³ Áman yepsaka, juka puértata ä ponái, senu jámmut beme, Ródeé ti téhuaka, áman yeu siika ä bit báreka ä jábétukähui.

¹⁴ Të juka Perota nok tátäyaka, juka puértata kaa étapoka, chikti ä al-léerimmak búitek áman huaihua bíchaa am téjhua báreka juka Perota jum puértapo huéktiaka.

¹⁵ Huanärim ínel au jiaahua jü ili jámuttahui:

—¡Rokótuläe!

Të áapo ä lútüria tíiya ä ájáriatukähui. Të bempo júchi ínel au jiaahua:

—Kaa ájária, ál-la jü ä ángelhua.

¹⁶ Të jü Peero áma huéeka jíba puértata poonai. Huanärim juka puértata étapoka ä bíchaka guómtek.

¹⁷ Të áapo mámammea séñata ámeu yáuhuak kaa am jíal sáhueka. Huanäi am ettejhuariak jachin juka Señorta cárcelpo yéä nuksikähui:

—Juka Jacobotem ettéjhuaria íno bétana éntok jume huate hermáanom.

Huanäi yeu siika sékana bícha.

¹⁸ Yokóriapo yeu máтчuk, buéresi jíáihuai jume sontarom násuku, bueítukim kaa jüneiyai jachin juka Perota jum cárcelpo yeu sikähui.

¹⁹ Huanäi jü rey Herodes ä jaríutebok. Kaa ä téihuak éntok, jume sontarom ä suáyaihuim núnoteboka am temájek jatchíaka bem yéu ä simtúakähui. Kaa emo am jüneä tiai éntok, am súatebok. Chúkula jü Herodes Judéapo yeu siká, jum Cesaréau bíchaa áman joa báreka.

Heródesta mukúkä bétana huéeme

²⁰ Jü Herodes huame géntem puerto Tiropo jomemmeu tüisi oómtei, éntok puerto Sidonpo jomémmehui. Huanäi bempo juka buáhuamta reyta buíapo bem mabétä béchíbo au sájjak áamak ettejhua báreka. Huanärim Blástotamak emo nok tütek, hua rey Heródestau nésahuementahui, éntokim al-léaka jíapsirókaka au noókak.

21 Huanäi Herodes taáhuata am yéchariak nau am nunurókaka. Juka taáhuata yúmak, béja yörisi machisi sánkoteka huam ä nésauhuëpo yejteka ámeu noókak.

22 Huanäi jü génte ä úttileka ínel chaáyek:

—¡Í nokame kaa kia jábe yoreme, áapo jü dios!

23 Huämi orapo jü Señorta ángel juka Heródesta kökori tátabek, bueituk Diosta bénasi au ä ériai tíaka, éntok Diosta kaa yörek. Huanäi buíchiatuka muúkuk.

24 Të jü Señorta noki jíba símekut nokhuai, éntok jume ä súalekame chëhuasu bürusakai.

25 Bernabé éntok Saulo, jukam nésauta chúpaka, buere joära Jerusalém bétana pueblo Antioquíau nóttek, Juanta huériaka Márcos ti ket tehuakamta.

13

Bernabé éntok Saulo bem tekil ministerio naatek

1 Jum pueblo Antioquíapo jume Jesucristota súalemmakim aaney jume profétam éntok huate am majtíame. Jume áma anéihuim Bernabé, éntok Símon, Négrö tíame, éntok Lucio, pueblo Cirénepo joome, éntok Manaén jü Herodes Galiléa buiärapo nésauhuentamak yötukame, éntok Saulo.

2 Séjtul ímëi ayúunaka entok oraciompo Diostau am nokayo, jü Espíritu Santo ínel ámeu jiaahua:

—Bernabetem nee yeu púaria, éntok Sáulota, hua tekia ín áme béchibo näikiata bem yáanakë béchibo.

³ Huanärim ayúunasuka éntok oraciompo Diostau noksuka, choápo áme béppa mámtoka Diosta mampo am joaka áman am bíttuak.

*Jume apóstolim isla Chíprepo noókak
Jesucristota bétana*

⁴ Huanäi Espíritu Santota éäpo Bernabé éntok Saulo Seleuciau bícham sájjak. Huämírim barcopo báau huáttek isla Chípreu bícha.

⁵ Jum puerto Salamínau yájaka juka Diosta noki jume géntemmeu noókak jum judíom sinagogapo. Juan éntok, am aníasimeka ket ámemak huéiyey.

⁶ Huämi íslapom naa burujti sájaka Páfou yájjak. Huämírim senu judío Barjesús ti téhuakamtau yájjak. Īri móriäkai, éntok profeta aranókichitukai.

⁷ Īri móriära hua áma nésauhuemtamak aaney, Sergio Páulö téamtamaki. Ī Sergio Paulö éntok, tüisi koba súakai. Áapo, jü nésauhueme, juka Bernabeta núnutebok, éntok juka Sáulota, juka Diosta noki jíkkaj báreka.

⁸ Të jü móriära Barjesús, Elímas ti téhuakame, am bėj-reka kíktek, juka nésauhuemta kaa Diosta noki sual íaaka.

⁹ Huanäi jü Saulo, ket Páblo ti téhuakame, Espíritu Santoy tapunika, tua púppo ä bíchaka,

¹⁰ ínel au jiaahua:

—¡Empo aranókichi, juëna yóreme, díablota yoremia, síme tühuata bėj-reka huéeme!
¿Jatchíake jíba kaa ä tojja juka Señorta noki lútula huemta em kaa lütüriä tíähui?

¹¹ Én éntok, jü Señor jiókot enchi yáanake. Kaa bíchake tahuánake. Jaiki táapë täata kaa bínnake.

Huanäi sep läuti kaa máchira au yuumak. Huanäi jábeta júne jaríai mampo ä buíseka ä huérianakemta, bueítuk kaa bitchai.

¹² Huanäi jü gobernador íkai bíchaka, ä súaleka taahuak, bueítuk hua yore majtíahuame Señorta bétana huémtat guómtek.

Pablo éntok Bernabé Antioquía Pisidiapom aanei

¹³ Pablo éntok jume áamak réjtëhuim isla Páfou barcopo bäau huátteka jum pueblo Pérgehuim yeu yájjak Panfília buíaräpo. Të Juan am tösiká buere joära Jerusaléniu bíchaa nóttek.

¹⁴ Chúkula bempo jum pueblo Pérgepo yeu sájaka pueblo Antioquíau bícham sájjak, Pisidia buíarähui. Huämirim jimyore táapo judíom nau yayajäpo kimuka áma joótek.

¹⁵ Huanäi juka Moiséjta ley noksúak, éntok jume librom profétam jiojtekäu noksúak, jume áma tékiakame ínel nokta ámeu bíttuak:

—Eme itomak huéerim, nokta türik jume géntemmeu enchim nokmátchik huériátekem ámeu ä nooka éni.

¹⁶ Huanäi Pablo kíkteka, mámammea séñata yáuhuak kaa am jíal sáhueka. Huanäi ínel jiaahuak:

—Íkem nokta jíkkaja, eme Israelítam éntok síme jume Diosta yöreme:

¹⁷ Jü pueblo Israelítata Dios jume itom yöyöhuam bannaataka kateme yeu púuhuak,

éntok buëuru pueblasi am yáuhuak ketune Egiptopo am aneyo, huam kaa bem buíaräpo. Huämi buíaräpo yéu am nuksiika ä úttiärayi.

¹⁸ Dios cuarenta huásuktiapo see päria ániapo am núnübuaka tüisi am ujük,

¹⁹ éntok guoi busan naciónim tejálek Canaán buíaräpo anéihuim, juka buíata itom yóyöhuam mak báreka.

²⁰ Juka buíata am máksuka, naiki ciento cincuenta huásuktiapo yäuram am jóariaka am sáuhuek, juka profeta Samuelta yeu machíakäpo tajti.

²¹ Huanäi bempo reyta áahuak am sáunakemta. Dios éntok, juka Sáulta reypo am yéchariak cuarenta huásuktiapo, huaka Cis ti téhuakamta üusi, Benjaminta huáhuairapo jometa.

²² Chúkula Dios jum tékiapo juka Saula yeu jímmaaka, Davidta reypo am yéchariak, huaka ínel áa bétana ä nokákähui: “Davidtane jüneria síme ín nésauhui ä jonákähui. İri yoreme hua tua ín türëu benna.”

²³ İri Jesús ínel Davidta huáhuairapo jométkai, jü Diosta tóboktiakähui jume Israelítam ä jínëunakë béchibo, bannaataka ä nokakä bënasi.

²⁴ Kee jee juka Jesústa yepsái, jü Juan síme jü pueblo Israéltau noókak útteatukähui jíapsi kúakteka bem batöna bétana.

²⁵ Jü Juan béja ä muknákëu bítchimei ínel jíáhuak: “Eme jamak nee jü Crísto tíiya, jü Diosta yeu púari, të ínapo kaa ájaria. Chúkula yebíjnake huäri, hua kaa júnen machik

jotúahuamta bénasi maachi ä bíchäpo. Kíane ä bocha huíkyam júne kaa búttiapo yúmala.”

²⁶ 'Eme ínomak huérim, Abrahamta huáhuairapo joome, éntok síme huame Diosta yöreme: itou símemmeu bíttuari i tü nooki ái itom ito jínëunakëhui.

²⁷ Jume Jerusalémpo jóakame éntok bem yäura júne kaa jüneiyai juka Jesústa jábétukähui, éntokim hua nókit júne kaa jüneiyai profétam jïojtekäbechi chikti jimyore táapo jum bem sinagogampo ámeu nonókhuantachi. Të Jesústam mëtebok, huämi chúppuk hua nooki bem jíjikkajáihui.

²⁸ Kia kaita béttesi machik ä mëtebonakemta at téaka jünem Pilátotau noókak ä mëtebo sáhueka.

²⁹ Huanärim béja símeta huaka jïojtepo áa bétana nokamta chúpukim kúrusit ä poponaka ä maäk.

³⁰ Të Dios kókkolam násuk ä jíabitetuak.

³¹ Huanäi juebena táapo Jesús huame yorémemmeu au yeu machíriak, huame Galiléa buiärapo naateka buere joära Jerusaléniu tajti áamak rejtísukammehui. Huámëi ínel jume én géntemmeu nokame áa bétana.

³² 'Júnëlituk, ítapo enchim ä jünériatua juka tühuata Diosta itom yöyöhuammeu nätuakähui.

³³ Bueítuk ítohui, jume ámet yeu sákariammeu ä chúppak juka ä nokákähui juka Jesústa jíabitetuaka, libro Salmo teäpo guoyiku ínel jiäpo bénasi: “Empo ájäria jü ín üusi. Én

táapone sïmemmeu enchi yeu buíssek enchi ín úúsitukä bétana.” Júnëli jïojteri.

³⁴ Jü Dios jünéehuamta nénkilatukai áapörík jum kókkolam násuk ä jíabitetuanake bétana ä takahua kaa nasóntunakë béchïbo, jum jïojteripo ínel jíaka: “Enchímmeune ä chúpánake juka tühuata Davidtau ín nätuakähui.”

³⁵ Éntok täbui libro Sálmpo ket ínel jiaahua: “Jükë em yeu púari takahua suáyanake kaa ä nasóntunakë béchïbo.”

³⁶ Júnéate lútula huëpo juka Davidta huame áa beu jíápsakäihuimmet ä tekípánoakähui Diosta ä sáuhuekä pámani, éntok mukuka ä máahuakähui ä yóyöhuam bénasi, éntok ä takahua nasóntukähui.

³⁷ Të hua Diosta jíabitetuakäu takahua kaa nasóntuk.

³⁸ Júnentukem jüneiya, eme ínomak huérim, áapörík, Jesústa, béchïbo huame enchim Dios bejrimmet enchim jíókorinä bétana enchimmeu nokhuähui.

³⁹ Bueítuk jü Jesústa béchïbo ínel síme huame ä súaleme jíókorihua bem Dios bejrimmechi, Moiséjta ley bétuk aneka kaa bem at jíókorihuakähui.

⁴⁰ Áachem suuhua kaa enchimmeu chúpánake hua profétam jïojtekäu ínel jíame:

⁴¹ Jítachem suuhua, eme jábeta junnériäram.

Áachem guómtëka kókkö.

Bueítuk ínapo, jü Dios, jume taáhuarim enchim ámet jíápsáubet buériata yáanake kaa súalmatchik,

emë éntok, kaibu ä súalnake juka ín
yáanakëhui, jábeta enchimmeu ä
ettejhuay junne.

⁴² Juka Pablota éntok jume áamak rejteme
jum judíom nau yayajäpo yeu sájak, huame kaa
judíom ámeu noókak júchi áma jimyore táapo
íari bétana jíba ámeu am nok sáhueka.

⁴³ Huame bem nau yáij-läpo huemta chúpuk,
juebénaka jume judíom éntok huame Dios
huáateme judíommak éaihuim Pablota sau
sajjak, éntok Bernabeta. Bempo éntok, ámeu
nökak jíba Diosta tühua ámeu yáaribet chäka
am jíapsi sáhueka.

⁴⁴ Júchi jimyore taáhuata yúmak, jume
puéblopo jóakame síme jëla áma nau rúktek
Diosta noki jíkkaij báreka.

⁴⁵ Të jume judíom juka juebena genteta nau
rúktekamta bíchaka ä innëaka taahuak,
éntokim juka Pablota béj-reka noktáitek,
éntokim jájana ä aahuai.

⁴⁶ Huanäi jü Pablo éntok Bernabé kaa
májhueka ínel ámeu jiaahua:

—Útteatukai jiöbe juka tü nokta Jesucristota
bétana huemta enchimmeu, eme jume
judíommeu, bat itom ä noknákëhui. Të
béjasem kaa ä jíkkaij báare, éntokem juka yu
jíapsihuamta kaa huáatia, huame kaa
judíommeu bíchate kannake. Huámehuíte ä
noknake.

⁴⁷ Bueítuk jü Señor junëli itom sáuhuek, ä
noki jiojteripo ínel jíaka:
Machiriata bénasine enchi tahuárialala jume kaa
judíom béchibo,

huaka tü nokta ái bem emo jínëunakeu enchi
 huérianakë béchïbo jakun buíata yumäu
 tajti, tiahua.

⁴⁸ Íkai jíkkajaka, jume kaa judíomtukähuim
 al-léaka taahuak, éntokim juka tü nokta
 Señorta bétana huemta türitíyai. Huanäi síme
 huame yu jíapsinake téaka näikiari juka nokta
 súaleka taahuak.

⁴⁹ Júnëli jü Señorta tü nooki síme huaa
 buíarat nókhuak.

⁵⁰ Të jume judíom huate jaámuchim Dios
 huáateme éntok chë áma täyahuame nok
 téjhuak am béj-reka japte sáhueka, álë bénasi
 ket jume yorémem puéblopo chë yörihuame.
 Huanärim juka Pablota guokjájaseka, éntok
 Bernabeta, bem buíaräpo yéu am béebak.

⁵¹ Huanäi jü Pablo éntok jü Bernabé juka
 tóröchiata guokpo ámet chätulata ámeu
 tátakek señalpo bénasi bem kaa áma türihuä
 béchïbo. Huanärim sájjak Iconiö téäu bícha.

⁵² Të jume Jesucristota súaleme áma aneme
 jíba al-leiyai éntok jü Espíritu Santo ámet
 ayukay.

14

Pablo éntok Bernabé jum pueblo Iconiopom aaney

¹ Jum Iconiopo, Pablo éntok Bernabé jume
 judíom sinagogapo nau kiímuk, huanärim tüisi
 jíapsipo huéchemta jume géntemmeu noókak,
 junëli juebena judíom éntok kaa judíom júne ä
 súaleka taahuak.

² Të huame judíom juka nokta kaa súalekame huame kaa judíommeu nokaka jume hermánommeu bíchaa juënak am èetuak.

³ Të bempo jíba áma taahuak büru táapo, éntokim jíba kaa májhueka ámeu noókak Señórtat éaka. Jü Señor éntok, juka tü nokta Diosta bétana huemta bem nokäu lütüria johuai útteata am mákaka kaa jaibu johuamta at guómtisi machik am jotúaka.

⁴ Të hua génte áma puéblopo joome au näikimtek. Huate jume judíom beu eiyai, huate éntok, jume apóstilim béuchi.

⁵ Huanäi huame judíom éntok huame kaa judíom junne, yäurammak nau nokaka, nánancha èeak buere am áusuka am mamáasu báreka.

⁶ Të jü Pablo éntok Bernabé jünéaka áma yeu sájjak pueblo Lístrau bícha, éntok Derbeu bícha, Licaónia buíaräpo jokámmehui, éntok huate buiära áa chíkola tahuámtau bícha.

⁷ Ámanirim ket juka tü nokta ái yore jínëihuamta bétana noókak.

Pablo pueblo Lísträpo máamasuhuak

⁸ Jum Lístrapo senu yoreme aaney kara huerámaka. İri yoreme kia kátekai bueituk löitaka yeu tómtilatukay.

⁹ İri juka Pablota nokäu jíkkajak. Jü Pablo éntok, at pujteka at suuhuai, éntok Diosta ä súaleka au ä türinakeu bétana ä jünériaka,

¹⁰ kusisi ínel au jiaahua:

—Tüsë ámet kikte jume em guókimmechi.

Huanäi jü yoreme jikáu chépteka huéeka taahuak éntok naa hueetáitek.

¹¹ Huanäi hua génte juka Pablota yáakäu bíchaka, chaitáitek Licaónia nokpo ínel jíaka:

—¡Díosim yorémem bébénaka itou kom yájjak!

¹² Jukam Bernabeta jü dios Júpiter tíyai, Pablota éntokim dios Merkúriö tíyai báchá nonokä béchïbo.

¹³ Jum pueblou kimúhuäpo jü Júpiterta tiöpo katekay. Huä áma tiöpopo nésauhueme éntok, jume torom áma yeu tóijtebok éntok sehuata koróona yáata. Áapo, éntok hua génte, buéresi am yöri báreka, toromim súa báarei ámeu am limójnaka am pajkória báreka. ¹⁴ Të jume apóstolim, Bernabé éntok Pablo, íkái jüneriaka, kaa ä tütüreka bem sánkom síusúuti huíkeka chayeka genteta násuk kiimuk:

¹⁵ —¡Ëe, oóhuim! ¿Jatchiakem íkái johua? Ítapo ket yorémem enchim Bénasi. Ítapo äbo sájjak enchim téjhuaboka íkái enchim boojóriäu kaita béj-remta tójaka huaka Dios jíápsamta enchim yörinakë béchïbo, huaka téhuekata yáakamta, buíata, bahueta, éntok sime huaka áma ayúkamta.

¹⁶ Bannaataka Dios sime huame kaa judíom kia tójjak, huanäi naatekam jita júne yöritáitek.

¹⁷ Të jíba tühuata ámeu joaka am téttejhuai am jüneenakë béchïbo áapörík jábétukähui. Áapo juka yúkuta itou bibittua, éntok áapörík béchïbo hua echi chúchupe. Huaka itom

buänakeu itom mímika, éntok simeta ái itom al-lénakëhui.

¹⁸ Ínëli jume géntemmeu jíaka júnem batte kaa am tóijtuak juka torom áme béchïbo bem súanakëhui, éntok bem buéresi am pajkórianakëhui.

¹⁹ Huanäi huate judíom Antioquía bétana éntok Iconio bétana áma yájaka, juka genteta kúaktiak am béj-reka am kannákë béchïbo. Huanärim juka Pablota sussutti máiyak. Béjam emo ä mäak tíaka, huam puéblolo päkun yeu ä tójjak ä huík sákaka.

²⁰ Të jume Jesucristota súaleme emo nau tójaka áman áa chíkola nau am rúktek, yejteka júchi ámema jum pueblou kibákek. Yokóriapo béja jü Bernabétamak siika Dérbë téäu bícha.

²¹ Jum Dérbepo juka tü nokta ái emo jínëihuamta bétana noksuka, éntok juebena jíapsim kúaktiaka, pueblo Listrau bíchaa nóttek, pueblo Iconiou bíchaa éntok pueblo Antioquíau bícha.

²² Huämi puéblompo jume Jesucristota súaleme óusi éetuak, éntokim ámeu noókak jíba bënasi juka Jesucristota am súal sáhueka. Éntokim am téjhuak jum Diosta nésauhuëpo anbárëtek, imi buíapo juebena jíókot máchiraata bem bínnakëhui.

²³ Jume Jesucristota súaleme anëbëkatanam éntok, jume yoiyöturim yäut jóiyak. Huanärim ayúunasuka, Diostau nokaka jü Señor bem súalëuta mampo am jóiyak.

Jü Pablo éntok Bernabé Antioquíau bíchaa nóttek, Siria buiärähui

24 Chúkulam jum Pisidia buiära páman sájaka Panfília buíarau yájjak.

25 Jum Péрге pueblopo juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta nokaka puerto Atáliau bíchaa sájjak.

26 Huämirim barcopo báau huátteka pueblo Antioquíau bíchaa sájjak, áman íkái tékiata én bem chúpakáu yaä iaahuaka, Diosta mampo bem jóahuakähui.

27 Jum Antioquíau yájakam jume Jesucrístota súaleme nau núnnuk. Huanärim sïmeta huaka Diosta am aníakä béchïbo bem yáakáu am ettéjhuariak, éntok jachin machisi juebena kaa judíom júne juka Señorta súalekähui.

28 Huanäi Pablo éntok Bernabé huämi tahuak juebena táapo jume Jesucrístota súalemmaki.

15

Jume apóstolim jum buere joära Jerusalémpo emo nau tójaka náu nookak

1 Huámechi taáhuarimmet huate yorémem Judéa bétana Antioquíau yájaka jume hermáanom áma jóakame ínel majtia táytek: “Jínëutu bárëtekem emo circuncidarotebo, Moiséjta nésauhuekä pámani.”

2 Huanäi Pablo éntok Bernabé buéresi huámëi yorémemmak nok nássuak íkái bem am majtiá béchïbo. Júnensu bempo, Pablo éntok Bernabé, éntok huate yorémem, yeu púahuak jum Jerusaléniu kat iaahuaka íkái yore majtíahuamta bétana huame apóstolimmak éntok jume Jesucrístota

súalemmeu yäut yóyarimmak nau áa ettéjhua sáihuaka.

³ Huanäi huame Jesucristota súaleme Antioquíapo jóakame am boo tójjak. Bempo éntok, sájaka Fenicia buiära páman kateka, éntok Samaria buiära pámani, am ettéjhuariak jachin huame kaa judíom júne huaka bannaataka bem súalëu tójaka Diosta bem súalëhui. Huanäi síme huame hermáanom tüisi al-léaka taahuak íkái nokta türik jíkkajaka.

⁴ Huanäi Pablo éntok Bernabé Jerusaléniu yájaka tüisi mabéthuak jume Jesucristota súaleme bétana jume apóstolim bétana éntok huame yoiyöturi yäut jóarim bétana. Huanärim símeta am ettéjhuariak huaka bem yáakäu Diosta am aníakä béchibo.

⁵ Të huate pariseerom éntok, Jesucristota súaleme, jápteka ínel jiaahua:

—Úttea jume kaa judíom Jesucristota súaleme emo circuncidaroatebonakëhui, éntok juka Moiséjta nésauhuëu itom am boojoria sáunakëhui.

⁶ Huanäi jume apóstolim éntok jume yoiyötori yäut jóarim nau emo tójjak íkái nau lütüria yáa báreka.

⁷ Huanäi juebénasi nau noksúak, jü Peero kíkteka ínel ámeu jiaahua:

—Eme júneiya, ín hermáanom, juka Diosta jakhuéy nee yeu púakähui enchim násuku, huame kaa judíommeu íkái tü nokta ái bem emo jínëunakeu nee nok íaaka, bempörim ä súalnakë béchibo.

⁸ Dios jume jíapsim jünériame jünéehuamta nénkak áapörík am nákéhui, juka Espíritu Santota am mikaka ket itom ä mikákäpo bénasi.

⁹ Dios kaábeta yeu púaka simem nánancha itom eria. Bempörim jíapsi ket tü yáuhuak Jesucristota bem súalekä béchïbo.

¹⁰ Ensu, ¿jatchíakem juka Diosta bėj-reka kateka imey Jesucristota súaleme íkái béttesi machik jotúa báare, juka ito béchïbo béttesi maáchik, éntok itom yoiyöhuam béchïbo júne bettiakäuta?

¹¹ Bueítuk ítapo juka Señor Jesúsita ito béchïbo áa jíapsi ä nénkaka itom jínëutukäu súale, éntok bempörim júne junëli jínëutukähui, kaa juka Moiséjta nésauhuëu joaka junne.

¹² Huanäi sime nok yáateka juka Bernabeta éntok Pablótam nok jíkkajak huaka at guómtisi machik kaa jaibu johuamta bétana am nokayo, Diosta úttiäray bem yáakähui huame kaa judíom násuku.

¹³ Am nok yáatek, Jacobo ínel jiaahua:

—Eme ín hermáanom, nechem jíkkaja:

¹⁴ Simmom Peero béja itom ä ettéjhuariasuk jachin juka Diosta bat huëpo huame kaa judíommeu tühuata yáakähui, éntok jachin bempörim násuk juka puéblota yéä püakähui ä yörinakemta.

¹⁵ İri ínëli huéeme huame profeetam jïojtekä páman huéiye, ínel jíame:

¹⁶ İari sáune júchi yebijnake;

huanäine juka Davidta yäura huéchilata
tóboktiaka júchi ä nésautuanake.

Huaka tahuakamtane tóboktiaka bemelasi ä
yéchanake,

¹⁷ simë jume huate yoremem jü Señortau am
rúktinakë béchïbo,
éntok sime jume kaa judíom ín yeu püakähui.

¹⁸ Ínëli jiaahua jü Señor: “Íkai jünériatebome,
jáksä táapo naateka jáni.”

¹⁹ Jünëli jïojteri: Kíalïku ínapo ä türi
máchileka, huame kaa judíom kaa muksi éetua
nésahue, huaka bannaataka bem súalëu
tójaka, Diostau bíchaa jíapsi kúakteme.

²⁰ Kíal ámeu jïojtehuak, júnene türi máchile,
am téjhuaaka kaa éntok huaka ídolum béchïbo
näikiata bem buänake bétana, éntok kaa emo
jubekátek kaa emo am huátianake bétana,
éntok animal bámsuata huakas kaa bem
buänake bétana, éntok kia ójbota junne.

²¹ Bueítuk sime huam pueblom jokäpo, jáksä
táapo naateka aaney, huame Moiséjta ley am
mamajtíame, íari bétana nokamta, hua chíkti
jimyore táapo judíom sinagogapo nonokhuame.

²² Huanäi jume apóstolim éntok jume
yoiyötori yäut jóarim, jume huate Jesucristota
súaleme nau yáij-lammak nau nokaka, huátem
áme násuk yeu puarókaka taahuak, jü
Pablótamak éntok Bernabétamak Antioquíau
am kannákë béchïbo. Huanärim juka Judas
Barsabasta yeu púhuak, éntok juka Silasta,
jume hermáanom násuk tüisi yörihuame.

²³ Huanärim juka jiösiata ámemak áman
bíttuak ínel jámta:

“Ítapo jume apóstolim, éntok jume yoiyöturi yäut jóarim, éntok huate hermáanom, jume itom hermáanom kaa judíommeute tebote, jum Antioquíapo jomémmehui éntok jum Siria buíaräpo jomémmehui éntok Cilicia buíaräpo.

²⁴ Júnéate huate yorémem ímí bétana áman enchimneu sákalatukähui kaa itom nésaupo éntok bem nokíai enchim muksi am éetuähui, éntok echim áma jióptua báreka úttiä tíaka enchim emo circuncidaroatebonakähui, éntok Moiséjta ley nokäu enchim boojorianakähui.

²⁵ Kíalíkute nánancha éaka ä türeka taahuak huate yorémem ito násuk yeu púaka enchimneu itom am bíttuanakähui, jü Bernabétamaki éntok Pablótamiki, jume hermáanom tüisi itom nákehummaki,

²⁶ jume bem jíapsi nénkilame itom Señor Jesucristota tékil bem boojóriabaré béchíbo.

²⁷ Júnélite juka Judasta éntok Silasta enchimneu jaase bempörim ket jíba íari bétana enchimneu noknáké béchíbo.

²⁸ Bueítuk jü Espíritu Santo ínëli itom ä téjhuak, ítapo éntok, ä türeka taahuak, kaa huátek béttesi machik enchímmet yéchatunakähui huaka enchimneu türík machik jíbba:

²⁹ kaa juka animal huakajta ídolom im buíapo díosimeu limójnata enchim buänakähui, kia ójbota junne, éntok animal bámsuata huaakas; éntok kaa emo jubékátek kaa enchim emo huátianakähui. Íkái ínëli huemta kaa jóátekem tüisi annake. Áapo, Dios, enchim aníanake.”

³⁰ Huanäi jume íkái jiösiata huériame sájaka

Antioquíau yájjak. Huämirim síme hermáanom nau núnuka juka jiösiata am mákkak.

³¹ Huanäi jume hermáanom huákäi jiösiata nokaka tüisi al-léak türik nokta áma huë tíaka.

³² Jü Judas éntok Silas profétamtukaimme, kíalikum jume hermáanom al-léetuak, éntokim óusi am éetuak juebénak türik ámeu nokaka.

³³ Chúkula jaiki táapo áma am anéi, jume hermáanom al-léaka Diostau am buaníaka júchi bíchaa am sákatuak huame áman am jaásekammeu bícha.

³⁴ Të jü Silas áma taahuak.

³⁵ Jü Pablo éntok Bernabé kéchim áma taahuak jum Antioquíapo, yore majtíaka huate juebénammaki, éntok juka tü nokta Jesucrístota bétana huemta ámeu nokaka.

Jü Pablo júchi yeu siika ä tekia chupa báreka

³⁶ Chúkula jaiki taáhuarim huéi, jü Pablo Bernabetau ínel jiaahua:

—Júchi éntokte jum puéblompo Diosta noki itom noksúkäu nóitinake jume hermáanom jüneria béchíbo jachin bem emo bíchähui.

³⁷ Jü Bernabé juka Juan Márcosta ámemak hueë ïai,

³⁸ të jü Pablo kaa ä türimáchilei, bueítuk áapo jum buiära Panfíliapo am tösiká kaa juka tékilta bem huériäu ámemak chúppak.

³⁹ Bürukim nau noókak kaa nánancha éaka, júnensum emo näikimtek. Jü Bernabé juka Juan Márcosta nuksiká Chíprë bíchaa barcopo báau huétchek.

⁴⁰ Pablo éntok, juka Silasta yeu púaka, yeu siika hermáanom bétana Señorta mampo yéchahuaka.

⁴¹ Huanäi Siria buiära páman siika éntok Cilicia buírapámani, jume Jesucristota súaleme óusi éetuaka.

16

Timoteo jü Pablotamak siika, éntok Sílastamaki

¹ Jü Pablo éntok Silas jum pueblo Dérbeu yájjak éntok pueblo Lístrahui. Huämirim senu yoreme Jesucristota súalemtau yájjak Timotéo téamtahui, jámmut judía Jesucristota súalemta asóabehui, të jü ä áchaihua griégotukai.

² Jume hermáanom Listrapo joome éntok Iconiopo joomem türük áa bétana nookay.

³ Huanäi jü Pablo juka Timoteota ámemak huë iaaka ä circuncidaroatebok, jume judíom áma aneme kaa omti iaaka, bueítuk bempo jüneyay, juka ä áchahuata griégotukähui.

⁴ Huanäi síme puéblompo bem katë pámanim jume hermáanom téjhuak juka apóstolim yáa nésahuëhui éntok jume yoiyötori yäut jóarim buere joära Jerusalémpo aneme yáa nésahuëhui.

⁵ Júnëli huame Jesucristota súaleme chë júne ä súaleka tahuaka chëhuasu útteata nüyei, éntokim chikti táapo chëhuasu emo büruriai.

Jü Pablo tenkumta bénasi éaka juka yoremta Macedoniapo jometa bitchak

⁶ Jü Espíritu Santo jum Asia buíaräpo juka tü nokta Jesucristota bétana huemta kaa am nok

ïay. Júnëli jü Pablo éntok jume áamak kateme Frigia buiära páman sájjak éntok Galacia buiärapámani.

⁷ Huanärim Misia buiärata yumäu yájaka Bitíniä buiärau bíchaa katábarek, të Jesústa Espíritu kaa áman am kat-ïay.

⁸ Huanärim Míisiapo bóula sájaka, Troas puertou kom yájjak.

⁹ Huämi jü Pablo tukáapo tenkumta bénasi éaka juka yoremta bitchak Macedónia buiaräpo jometa au huéeka jiókot ínel au jáamta: “Macedooniahuë siká itom anía.”

¹⁰ Juka Pablota júkai bíchak, itote lijtaroa táytek, Macedooniau bíchaa kat báreka, lütüriapo juka Diosta itom áman núnü tíaka juka tü nokta Jesucristota bétana huemta áman itom nok iaaka.

Jü Pablo éntok Silas Filipospom aaney

¹¹ Ínëlite jum pueblo Tróaspo barcopo bäau huátteka jum isla Samotracia lúl-la sájjak. Yokoriapote béja pueblo Neápolisü yájjak.

¹² Huämite jum pueblo Filíposü bíchaa sájjak. Ìri éntok colonia romáanotukai, jum Macedonia buiaräpo jü pueblo chë buëuru. Huämite jaiki táapo jáni aanak.

¹³ Séjtul jimyore táapote jum pueblöpo yeu sájjak bathué mayoau bícha, huam chikti jakhuéi genteta Diostau oraciompo nonokhuähui. Huämite joteka jume jaámuchim áma nau yájakammeu juka tü nokta Jesucristota bétana huemta noókak.

¹⁴ Huépülaka Lída téhuaka pueblo Tiatírapo jométaka. Áapo juka sanko finota lilata nénenkai. İri jámmut Diosta yöreme tüisi jü nókit suaka ä jíkkajai. Jü Señor éntok, juka Pablota nokäu ä jíápsipo yumáriak tüisi ä suálnakê béchibo.

¹⁵ Huanäi áapo batöhuak sime ä famíliammak nauhui. Chúkula béja ínel itou jiaahua:

—Eme tua chikti ín jíápsimak nee Señorta sualmáchilëtekem ín joau sájaka jaiki táapo júne áma aane.

Huanäi útteapo jëla áma itom tahuáriak.

¹⁶ Séjtul, Diostau oraciónta jojohuäu bíchaa itom katéi, senu ili jámmut itom nankíríka siika díablota at anë béchibo yore jünériaka. Áapo ä teko jóapo sáihuai éntok jábeta jünériaka yuun tómita kokobai ä tékom béchibo.

¹⁷ İri ili jámmut jü Pablota sáu naa hueetáitek éntok ito sauku, chayeka ínel jíaka:

—İmëi yorémem ínel juka Diosta yörisi máchik nésahui joléerom, éntokim jachin ayuka enchim jínëutunake bétana enchim tejhua.

¹⁸ Büru táapo ínëli aaney, júnensu Pablo kaa tua al-léaka, au nótteka hua díablota at anemtau ínel jiaahua:

—Jesucrístota nésaupone jü ili jámutat enchi yeu huee sauhue.

Huanäi jü diablo huämi orapo áa tójjak.

¹⁹ Të huame ili jámutta tékom kaa éntok tómita ái bem kóbanakeu jünériaka, juka

Pablota éntok Silasta buíseka yäurau yéu am tójjak.

²⁰ Huämirim yäurapo yéu am tójj-lataka ínel jiaahua:

—Ímëi oóhuim judíomtaka itom pueblo au tóboktitua,

²¹ éntokim huaka kaa itou chäkamta itom majtía itom ä boojoria iaaka, bueituk itapo romaanom.

²² Huanäi jü génte am béj-reka jáptek. Jü yäura éntok, am sanko joateboka jibebiammey tüisi am bemmuchatebok.

²³ Am bemmuchasukam cárcelpo am jóiyak, juka cárcelta suáyamta tüisi am suaya sáhueka.

²⁴ Iri éntok íkäi nésauta mabétaka chë huáijhua am kiimak éntok tabla guójóku am guóktetuak, kaa bem sákanakë béchíbo.

²⁵ Të tukáa násuk huei jü Pablo éntok Silas Dióstahuim oraciompo nookai, éntokim hínnom buiikai Diosta úttileka, huate pereesom éntok, am jikkajai.

²⁶ Huanäi sej chukti jü buía tüisi áu yoyoak, éntok jü cárcel junne. Huanäi jume cárcel puertam síme emo étapok éntok jume cadeenam síme pereesom ámey súmatukau júne búttek.

²⁷ Jü am suáyame éntok, búsaka jume puértam emo étapolame téaka, ejparam yeu huíkkek au mëbáreka, jume peréesom yeu ténnek jáni tíaka.

²⁸ Të jü Pablo at cháchayeka ínel au jiaahua:
—Kátë jachin emo johua. Símete ím aane.

29 Huanäi jü am suáyame machíriata aáhuaka, búiteka ámeu kibákek, éntok máuj-rimmea au yoaka Pablota éntok Silasta guokpo ámeu au jímmak.

30 Huanäi yéu am nuksiká ínel ámeu jiaahua:
—Eme oóhuim, nechem tejhua, ¿jáchisune ayúnake jáni ín jínëutunakë béchïbo?

31 Bempo éntok ínel ä yómmiak:
—Juka Diosta itom Señor Jesucristota bétana nokáhuë súale, huanäre jínëutunake, empo éntok jü em familia.

32 Huanärim juka tü nokta Jesucristota bétana huenta au noókak éntok síme jume ä jóapo anémmehui.

33 Huämi orapo tukáapo jü am suáyame jum bem kökosi yáapo am báksiak. Huanäi áapo éntok síme ä famíliahua batöhuak.

34 Chúkula ä joau am nuksiká am jïbuátuatebok. Huanäi áapo éntok jü ä famíliahua tüisi al-léaka taahuak Diosta noki bem súalekä béchïbo.

35 Yeu matchuk jü yäura jume porisim áman jaásek jü am, suáyamtahui am búttia nésahueka.

36 Jü am suáyame éntok, Pablotau ínel jiaahua:

—Yäurata bétana noki inou bíttuahuak enchim búttia sáihuaka. Júnentukem ára yeu kaate kaítat jachin éaka.

37 Të jü Pablo jume porisimmeu ínel jiaahua:
—Itom románomtuk jünem síme puéblota bíchäpo itom bemmúchatebok, éntokem cárcelpo itom jóatebok kaa bat juka nokta itot

chúpaka. ¿Én éntokem éhuil itom búttia báare? Kaa junëli huéiye. Éläpo bempo äbo sájaka itom yeu bébnake.

³⁸ Jume porícim jume yäuram íkái téjhuak, bempo májhueka taahuak am románomtukä bétana jünëaka.

³⁹ Huanärim jü Pablotau noókak éntok Silástahui emo jiókori nésahueka. Huanärim yéu am sákatuak, éntokim jiókot ámeu jiaahua jum puéblopo yéu am katcháhueka.

⁴⁰ Cárcelpom yeu sájaka Lídiata joau bíchaa sájjak. Huanärim jume hermáanom bítchuka éntok kaa kóm am ée sáhueka ámeu noksuka sájjak.

17

Jum Tesalónicapo buere naa muksi huéeme yeu siika

¹ Jü Pablo éntok Silas jum Anfípolis buiärapo áman sájjak éntok Apolóniä buiärapámani, jü pueblo Tesalónicäu bícha. Huämi kari kátekai jume judíom nau yayajäpo.

² Jü Pablo jíba ä boojóriä bënasi áman siika jum judíom nau yayajähui. Huämi baij semáanapo ámeu noókak chikti jimyore táapo, áa béucham ée iaaka.

³ Diosta noki jiojteripo nokamta ámeu nookai juka Crístota, Diosta yeu púari, jiókot ayúnake bétana éntok mukuka ä jíabitenake bétana:

—Júntuk iri Jesús ín áa bétana enchimmeu nokäu ájária Cristo, Diosta yeu púari.

⁴ Huanäi huate judíom ä súaleka tahuaka jü Pablótamak chätuk éntok Silástamaki. Éntok juebena griégom Dios huáateme ket ä súaleka taahuak, éntok juebena jaámuchim jum puéblopo chë yörihuame.

⁵ Të huame judíom kaa ä súalekame ámechá innëaka taahuak. Huanärim jume juëna yöremem kaita tékilekame nau núnuka, emo am tóboktituak. Huanäi jum puéblopo buéresi naa muksi huéeme siika. Jü yoreme Jasón téamta jóapom útteapo kiímuk juka Pablota jariaka éntok Silasta, áma yéu am huíkeka jü genteta mampo am joa báreka.

⁶ Tem kaa am téaka juka Jasonta buíseka ä huíksakaka ä nuksájjak, éntok huate hermáanom, yäurau yéu am tóijboka. Huanärim chayeka ínel jiaahuay:

—Ímëi yöremem síme ániat juka genteta kaa al-léetuame äbo ket yáij-la.

⁷ Jü Jasón éntok, ket ä jóapo al-léaka am mabétak. Síme bempo juka Césarta romapo reyta ley béj-reka kaate, bueítukim täbui reyta nésauhuë tíiya, juka jábe Jesús téamta.

⁸ Íkäi jíkkajaka jume géntem éntok jume yäuram júne emo tóboktiak.

⁹ Të jü Jasón éntok jume huate hermáanom juka Pablota éntok Silástam sákatuarókaka noókak. Huanärim tómita nénkak jum yäurapo ä tóij báreka bem am sákatuäu tajti áma ä órenakë béchíbo. Huanärim búttiahuak.

Pablo éntok Silas jum Bereapom aaney

10 Huanäi jume hermáanom seep huäri tukáarit juka Pablota éntok Silasta áma yeu sákatuak pueblo Beréau bícha. Bempo éntok, áman yájaka jíba jum sinagogau bíchaa sájjak.

11 Ímëi judíom áma joome éntok, chë tü jiápsekai huame Tesalónicapo joomem béppa. Kíalikum juka tü nokta al-léaka mabétak. Huanärim chikti táapo juka Diosta noki jïojterit suuhuai huaka nokta ámeu nokhuamta áma jünéria báreka lütüria jáni ti éaka.

12 Júnëli juebena judíom ä súaleka taahuak, éntok griégo jaámuchim jum puéblopo chë yörihuame éntok juebena oóhuim.

13 Të jume judíom Tesalónica pueblopo joome jünéaka juka Pablota jum Beréapo tü nokta Jesucrístota bétana huemta nokáhui, ámanim sájaka buéresi naa muksi huemta áma yáuhuak.

14 Të jume hermáanom bamsipo juka Pablota bahué mayoau bíchaa simtúak. Jü Silas éntok, áma taahuak jum Beréapo, éntok jü Timoteo.

15 Jume Pablótamak sájakáihum jum buëuru pueblo Aténas teäpo ä tójjak. Huanärim nóttek nokta huériaka juka Silasta éntok Timotéota lauti jëla áman Pablotau am yáijnakë béchïbo.

Jü Pablo jum pueblo Atenaspo aaney

16 Jü Pablo jum Atenaspo aneka juka Silasta boobíchaka éntok Timotéota, tüisi kaa al-leiyai jum puéblopo juebena dios yorem yáarim ayúk tíaka, éntok juka genteta áma jometa am yöre tíaka.

¹⁷ Kíalíku jume judíommeu nookai jum sinagogapo éntok huate ámemak chäkammehui, Diosta emo yörë tíammehui, áa béucham ée íaaka. Éntok jíba chikti táapo huame plázapo nau yayájammeu ket nonokai.

¹⁸ Huate yorémem juka epicúreota yore majtíau huériame. Éntok jume estóicosta yore majtíahui, áamak noktáitek. Huate ínel jiaahua:

—¿Jáchisu itou jia jáni í yoreme nónnokame?

Huate éntok, ínel jiaahua:

—Kia tattábui diósím bétana nokamta benna. Júnëlim jiaahuay bueítuk juka tú nokta Jesústa bétana huemta ámeu nookai éntok jume kókkolam jíabitenake bétana.

¹⁹ Huanärim áman Areópagö ä nuksájjak, huam bem nau yayájaka nokta bem lútúria jojoähui. Huanärim ínel au jiaahua:

—Itómë tejhua ä jítatukähui íkái bemela yore majtíahuamta em huériähui.

²⁰ Bueítukë kaa itom jíjikkajäu itou nooka, ítapo éntok, ä jünéria báare jachin em itou jiaubárëhui.

²¹ Júnëlim au jíáhuak bueítuk síme jume Atenaspo joome, éntok jume kaa áma jométaka áma jóakáihum, kaítat éntokim chë jíápsekai hua bemela huemta bem jikkaijnakeu jíbba éntok bem ä ettejhuanakëhui.

²² Huanäi jü Pablo huame Areópagopo aneme násuk kíkteka ínel jiaahua:

—Eme öhuim Atenaspo joome, enchímmetne suuhua tüisi enchim dios huáatëhui.

²³ Bueitukne jum diósim enchim yóyörë békataná huerámaka senu altárit jiojteta ínel jíamta bitchak: “Jü Dios kaa täyahuaamta béchïbo yáari ïri altar.” Ìri Dios kaa enchim ä täyaka júne enchim ä yörë bétanane enchimneu nooka.

²⁴ ‘Ìri Dios íkái ániata yáuhuak éntok síme at ayúkamta. Áapo juka téhuekata átteak éntok juka buíata, éntok kaa tiöpo yorem yáaripo jóuhuak.

²⁵ Kaa huame yorémem jita áa béchïbo yáanakeu huátia, jita au bëye bénasi. Bueituk áapo ájária jü jíapsihuaamta yore mikame, jekata éntok símeta juka itom huáatiähui.

²⁶ ‘Áapo huépul yoremta im buíapo jünakteka síme genteta at yeu sákatuak, síme ániat am jóanakë béchïbo, jaiki taáhuarim bemámet jíapsinakeu am téjhuaaka, éntok nátepoa jak tua bem jóanakëhui.

²⁷ Im buíapo am jünaktek áapörík, juka Diosta, jaríaka bem ä téunakë béchïbo. Lútüriapo áapo itou huépulammeu kaa mekka ane jiöbe.

²⁸ Bueituk áapörík úttiärayte jíápsa, naate kaate, éntokte ketune im buíapo aane. Ket huate koba súakame chë bannaataka imi enchim buíaräpo anéihum ínel jíakä bénasi: “Diosta famíliapote joome”, tíakame.

²⁹ Júntuksan ítapo Diosta famíliapo jométuk, katte juka Diosta famíliapo jométuk, katte juka Diosta oropo yáatukä bénasi éepo yúmala, éntok tomí tósaliipo, éntok tétapo junne, juka

yoremta ä éakäpámani.

³⁰ Jü Dios banaataka kat-riapo jume yorémem jíókorek kaa áapörík bem täyáubechi, të ëni síme yorémem ániat anemmeu nooka am jíapsi kúakti sáhueka.

³¹ Bueítuk áapo taáhuata yéchala síme ániat anémmet juka nokta chuparókaka lútüriata huëpámani, juka yoremta yéu ä púari yäut yéchaka. Íkai nokta lútüria yáuhuak símem ä jünérianakë béchïbo kókkolam násuk ä jíabitetuaka.

³² Juka kókkolam násuk jíabitehuamta bétana nokamta jíkkajaka, huate ä junnériai, huate éntok, ínel jiaahua:

—Jauhueeka jübuë íari bétana itou noknake.

³³ Huanäi jü Pablo am tösiika.

³⁴ Të huate yorémem ä súalekame áamak sájjak. Huámëi násuk aaney jü yoreme Dionísio ti téhuaka jum Areópagopo tékiaka, éntok senu jámmut Dámaris ti téhuaka, éntok huaate.

18

Jü Pablo jum pueblo Corintopo aaney

¹ Chúkula, jü Pablo jum buere joära Atenaspo yeu siká jum pueblo Corintou bíchaa siika.

² Huämi senu judío Aquilä ti téhuakamta téhuak, Ponto buíaräpo jometa. Kaa bínhuatuka jü Aquila éntok ä jubíahua Priscilä ti téhuaka Italia bétana áma yáij-latukai.

Ámanim yeu sájjak bueítuk jü áma nésahueme, rey Claudio ti téhuakame, síme

jume judíom jum romapo yeu sákatuak. Jü Pablo áman bem joau siika am bit báreka.

³ Huanäi éntok ámemak áma taahuak ámemak tekípanua rókaka, bueítuk áapo ket juka bempörim tekia tékiakai, jume lona kárim jojai.

⁴ Chikti jimyore táapo jü Pablo jum sinagogapo. Huämi ámeu nonokai áa béucham ée íaaka, jume judíom éntok kaa judíom junne.

⁵ Huanäi juka Silasta éntok Timotéota Macedonia bétana áma yájak, jü Pablo kaita éntok joaka juka tü nokta Jesucristota bétana huemta jume géntemmeu nookai, machisi jume judíom tettéjhuaka juka Jesústa jü Cristotukähui bempörim boobíhähui.

⁶ Të bempo ä béj-reka japtetéitek, éntokim áa bétana jájana jiautéitek. Huanäi jü Pablo ä sanko tátakek; huári séñatukai ä simbárë bétana. Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—Emeisu enchímmet ä tátabnake huaka nokta bétesi machik enchímmet chúpanähui. Ínapo béja juka Diosta nee enchimmeu nok íäü enchimmeu nóksuk. Én éntokne huame kaa judíommeu bíchaa huéenake; huámëhuíne juka tü nokta noknake.

⁷ Huanäi jum sinagogapo yeu siká senu yoreme Jústo ti téhuakamta joau bíchaa siika. Áapo ket Diosta yöyorei éntok jum sinogoga naapo jóakai.

⁸ Huanäi jü Crispö ti téhuakame, sinagogapo nésauhueme, juka Diosta noki jíkkajaka juka Señorta súaleka taahuak éntok síme jü ä famílihua. Éntok ket juebénaka jum pueblo

Coríntopo joomem juka tü nokta jíkkajaka ä súalek, éntokim emo batötebok.

⁹ Huanäi jü Pablo tukáapo tenkumta bénasi éaka juka Señorta au nokamta jíkkajak ínel jíamta:

—Kátë majhuë. Jíbë ámeu nooka,

¹⁰ bueituk juebénaka ímï puéblopo aane ín noki súalnakeme. Kátë jachin eiya. Ínapone émomak aane enchi suáyaka. Kaabe ára émot mámtenake juénak emou yáa báreka.

¹¹ Jü Pablo íkái jíkkajaka áma taahuak jum Coríntopo senu huásuktia áma busan metpo, juka tü nokta Jesucrístota bétana huentma am majtiaka.

¹² Juka Galión ti téhuakamta jum Acaya buíaräpo yäuttuk, jume judíom huámechi taáhuarimmet jum Coríntopo nau éaka emo tóboktiak Pablota béj-reka. Jum yáuraapom yéu ä tójaka

¹³ jü nésauhuentau, Galióntau, ínel jiaahua:

—Ï yoreme juka genteta áa béu éetua täbuiasi juka Diosta am yöri sáhueka, juka itom ley bej-reka.

¹⁴ Juka Pablota nok báareisu, jü Galión jume judíommeu ínel jiaahua:

—Íkái béttesi machíako, o yore súahuamta bétana ä huei, ínapo enchim nok jíkkaij éiyey, jume romáanom ley huë bénasi.

¹⁵ Të ïri kia nokta bétana huéiye éntok jábeta téhuam bétana éntok enchim ley bétana. Eme ára ä tü yáuhua íkári, bueituk ínapo kara enchim ä tü yáaria.

16 Huanäi jum yäurapo yéu am bébtebok.

17 Huanäi sime jume griégom áma anéihuim juka Sostenesta, judíom sinagogapo nésauhuenta jaatíaka ä bépsuk huämi yäurata bíchápo. Të jü Galión kaita júne áa náapo huë bénasi eiya.

Pablo júchi jum pueblo Antioquíau ä tekia chúpaka éntok júchi ä naatek béja bájinake

18 Jü Pablo jíba áma taahuak huämi puéblopo juebena táapo. Chúkula béja jume hermáanom tebótuaka Síriau bíchaa barcopo bäau huétchek Priscila éntok Aquílatamaki. Jum pueblo Cencreápo aneka, kee barcopo bäau huécheka, lóbala au síkatebok ä nokákäu chupa báreka.

19 Jum pueblo Efésö teähuim yájaka, jü Pablo juka Priscílata éntok Aquilata tösiká jum sinagogau bíchaa siika. Huanäi jume judíom huämi nau yayájammeu noókak.

20 Bempo éntok, au noókak júchi jaiki táapo áma ä tahuá sáhueka, të áapo kaa báarei.

21 Huanäi am tösiika ínel ámeu jíaka:

—Úttea juka pajkota jum buere joära Jerusalémpo huéenakemta ín bínnakéhui, tëne júchi enchimmeu nóttinake Diosta báareyo.

Huanäi jum Efésö pueblopo barcopo bäau huécheka siika.

22 Jum Cesaréa pueblopo yepsaka jü Pablo buere joära Jerusaléniu bíchaa siika áman jume Jesucristota súaleme tebótua báreka. Huanäi pueblo Antioquíau bíchaa siika.

²³ Chúkula jaiki táapo áma aneka, júchi yeu siká jum Galacia buíaräpo éntok Frigia buiärapo simem bekatana naa siika jume Jesucristota súaleme óusi éetuaka.

Aapolos jum Efesopo géntemmeu nookay

²⁴ Huámechi taáhuarimmet senu judío jum pueblo Efesopo yépsak Aapolos, jum pueblo Alejandriapo jométaka. Áapo ujjorisi ára nookai, éntok juka Diosta noki jïojteri tüisi täyai.

²⁵ Señorta nésahue páman tüisi majtiatukai, éntok tüisi at jiápseka jume géntemmeu nonokai, machisi juka Jesústa bétana huemta am majtiaka. Të áapo juka Juan Bautístata yore batöaka ä nonókäü jíba täyai.

²⁶ Júnëli jü Apolos kaa májhueka ámeu noktáitek jum sinagogapo. Të jü Priscila éntok Aquila, akím ä nok jíkkajaka, omot yéu ä nuk sájaka machisi ä téjhuak jachin chë tüisi ä huëhui juka Diosta lütüria.

²⁷ Huanäi juka Apoolojta jum Acaya buiärau bíchaa huee báarei, jume hermáanom óusi ä éetuak, éntokim jume Jesucristota súaleme áman anemmeu jïojtek tüisi ä mabet nésauhueka. Huanäi jum Acayau yepsaka juebénam aníak jume Diosta éäpo juka tü nokta súalekame.

²⁸ Simem jíkkajäpo machisi jume judíom tejhuai bem jióblataka katëhui hua nooki lútula huémtaayi bempörim kara éssöhui, Diosta noki jïojteri ámeu nokaka juka Jesústa jü Crísto tíaka hua bem boobíchähui.

19

Pablo jum pueblo Efesopo aaney

¹ Juka Apolosta jum pueblo Coríntopo ä aaney, jü Pablo éntok jume buiäram jikat tahuammet naa siika, huanäi pueblo Efesou yépsak. Huämi huate Jesucristota súaleme téuhuak tem Juan Bautístata yore majtíakäu jíba täyai.

² Huanäi ínel ámeu jiaahua:

—¿Jachu jü Espíritu Santo enchimieu kom yuumak juka tü nokta Jesucristota bétana huemta enchim súaleko?

Huanärim ínel ä yommiak:

—Katchante júne ä jíkkaij-latukai juka Espíritu Santota ayúkähui.

³ Huanäi jü Pablo ínel am temájek:

—¿Jáchisem batöhuak?

Bempo ínel ä yommiak:

—Juanta yore batöa pámani.

⁴ Huanäi Pablo ínel júchi ámeu jiaahua:

—Juan juka genteta batöai señalpo bénasi bem jíapsi kúaktekä béchibo. Të kécham tetejhui huaka chúkula yebíjnakēmta am súal sáhueka, huaka Jesústa, juka Crístota Diosta yeu púari.

⁵ Íkai nóktam jíkkajaka, juka Jesústa Diosta üüsítukäu súaleka batöhuak.

⁶ Huanäi juka Pablota choápo áme béppa mámtek, jü Espíritu Santo ámet kom siika. Huanärim täbui nokpo noktáitek, éntokim juka nokta Diosta bétana huemta nookai.

⁷ Jume yorémem batöhuakame jíba tua síme nau dócetukai.

⁸ Pablo jum baij metpo jum sinagogapo yéyepsai. Huämi ámeu nonokai kaa májhueka, jume géntem áabeu ée iaaka Diosta nésahuëpo bétana ámeu nokaka.

⁹ Të huate bem jíapsi námakasi joaka kaa ä súal báarei, al-lam jájana jiaahuai juka Señorta lütüriatachi genteta jíkkajäpo. Huanäi Pablo am tösika, jume Jesucristota súaleme nuk siika jum escuela Tiránnou bícha. Huámi chikti táapo am majtíai.

¹⁰ Guoi huásuktiapo áma taahuak am majtíaka. Junëli síme jume Asia buíaräpo joomem juka tü nokta Señor Jesústa bétana nokhuamta jíkkajak, judíom éntok kaa judíom junne.

¹¹ Dios éntok, juka Pablota buéresi kaa jaibu johuamta jotúai.

¹² Júnëli jume páayum éntok sanko júne jü Pablota takáhuat jálojtekame jume kökoremmeu tóijhuay, am tutütëy, bem kökoa bétana, jume diáblom yorememmet aneme júne yeu sásakay.

¹³ Të huate judíom kia naa kateme, jume diáblom géntemmet aneme yeu bébame, Señor Jesústa nésaupo yéu am beb báarei ínel jíaka:

—Jesústa nésaupote enchim yeu katchauhue, hua Pablota áa bétana nonókáu nésaupo.

¹⁴ Íkärím johuai jume Escevä téamta üusim guoy búsanika, hua tiöpopo tékiakammeu nésahuemta üusim.

¹⁵ Të íkái am yáak, jü diablo ínel ámeu jiaahua:

—Jukane Jesústa täya, éntokne jüneiya Pablota jábétukäihui, tëne enchim kaa täya enchim jábemtukähui.

¹⁶ Ínel jíaka, jü yoreme diáblota at anëu ámeu huánteka sanko síusiuti am huíkkek, éntok sussutti am chóchonaka am nahuíték. Huanärim jum jóapo yeu ténnek kaa sánkoka éntok tüisi kökoleka takáhuachi.

¹⁷ Síme jume Efesopo jóakame, judíom éntok kaa judíom junne, íkái jüneriaka tüisi majhuëi, éntokim Señor Jesústa buéresi úttileka taahuak.

¹⁸ Juebénaka jume Jesucristota susualekame jum Pablota anëpo yajjai, bannaataka kaa tühua bem boojóriäu yeu buíseka.

¹⁹ Juebénaka móriata tekipánoaihuim bem librom áma yeu nüpak, huanärim símem bíchápo táahuak. Jukam síme libro béjhuata jünéria báreka ä näikiak. Huanärim ä jünériak cinkuenta mil tomi tósalita am béj-rèhui.

²⁰ Júnëli chë juebena génte juka Señorta noki súaleka taahuak éntokim jüneiyai útteata ä jípurèhui.

²¹ Chúkula Pablo jume hermáanom Macedonia buíaräpo éntok Acaya buíaräpo aneme bitbábarek, huämi boula siká éntok, buere joära Jerusaléniu bíchaa hueerokkai. Jum buere joära Jerusaléniu nóitisuka éntok, ket Romáu bíchaa hueerokkai.

²² Huanäi guoyim jume ä aníame Macedóniau jaásek, juka Timotéota éntok juka Erástota. Áapo éntok, júchi jaiki táapo jum Áasiapo taahuak.

Jum Efesopo buere naa muksi huéeme yeu siika

²³ Huámechi taáhuarimmet buere naa muksi huéeme jum pueblo Efesopo yeu siika tü nokta Jesucristota bétana huemta béj-reka,

²⁴ yoreme Demétriota nokim béchibo, platapo jita júne jojoame. İri yoreme jü diosa Diana téamta tiöpo bénak jum plátapo jojai. Huanäi jume ä tékilpo ä aniyame yuun tómita kokobatuay.

²⁵ Huanäi áapo ímëi yoremem nau rúktiaka, éntok huame álä bénasi tekipanuame kétchi, ínel ámeu jiaahua:

—Eme tüisi jüneiya İri tékiliai tüisi itom ito aniähui.

²⁶ Të kéchem jüneiya, éntokem ä jíkkaja ika Páblota jume diósım yorémem joäu kaa diósım tíähui. Junëli juka juebena genteta áa beu éetua, kaa imi Efesopo jíbba, kia sime Asia buíaräpo junne.

²⁷ İri ínëli huéeme tua kaa türi, bueítuk İ itom tékil kaitäpo tahuánakë, éntok kia hua diosa Diana yörisi machik tiöpota úttılhuame júne káıtátunakë. Júnëli kaitäpo bittáıtina jü diósata buéria, jü sime Ásiapo joomem yörëhui, éntok sime ániat öbisi aneme yörëhui.

²⁸ İkäi jíkkajakam tüisi öómteka chaytáitek ínel jíaka:

—ıBuéresi yöríhua itom áıye Diana Efesopo káttekame! —tim chaayey.

²⁹ Júnëli buéresi naa muksi siika jum pueblopo. Juka Gáyo ti téhuakamta buíssek éntok Aristárkota, guoi oóhuim Macedóniapo

joomem Pablótamak rejteíhuim. Huanärim am huíksakaka am nuksájjak áman kari bem nau yayájäu bícha.

³⁰ Huanäi jü Pablo jume géntemmeu nok báreka áman kibák báarei, të jume Jesucristota súaleme kaa ä tójjak.

³¹ Huate yäuram junne jum Ásiapo nésauhueme, jume ä amígokame, nokta au bíttuak jiókot au jíaka kaa áman genteta násukun ä kibák sáhueka.

³² Jumu éntok, juebénaraata násuk sooti chayhua jachin júne jíaka, bueítuk hua chë bürura kaa jüneiyai jita béchïbo áma emo nau am tójj-latukähui.

³³ Të huate yorémem áma aneme jünéame juka Alejándrota, juka judíom bat kéchakäu, téjhuak jita áma huèhui. Jü Alejandro éntok, mámammea séñata ámeu yáuhuak, am chay yánti iaaka, bempörim, jume judíom, nok-ria báreka genteta jikkajäpo.

³⁴ Tem jünéaka ä judíotukähui, sime ínel chaayey, guoi orapo jäni:

—¡Buéresi yöríhua itom áiye Diana Efesopo káttekame! —tim chaayey.

³⁵ Huanäi hua yäurapo secretario juka genteta nok yáatituaka ínel ámeu jiaahua:

—Eme Efesopo joome, nechem jikkaja. Sime ániat öbisi aneme jüneiya íkai pueblo Efésota juka diosa Diana buéresi yöríhuamta tiöpo ä suáyähui, éntok juka tétata ä takahua bénnak téhueka bétana kom huéchilata.

³⁶ Kia jábe júne kara íkái esso. Júntukem kaa bat jále, éntokem kaa jita júne johua kaa bat tüisi ä jünériaka.

³⁷ Bueituk ime oóhuim enchim im nüpakáhuim kaita juénak jum enchim tiöpopo johua, éntokim enchim diosa Diánata bétana kaita juénak nooka.

³⁸ Jü Demetrio éntok jume áamak tekípánoame am béj-reka jita nokmáchiak, éläpom, bempo, am nätuanakë; júnen béchïbo yäuram aane. Huámëi bíchäpom nánancha ára emo nok-ria.

³⁹ Táabuik jítasu enchim aahuai éntokte huam leyta huë páman nau rúkteka nau ä ettéjhuanakë.

⁴⁰ Bueitukte kaa tüisi aane. Itom júnem nätuanake yäurata béj-reka itom ito toboktiabárë tíaka, íkái én im yeu sikä béchïbo. Bueitukte jachin júne kara lütüriata nenka jü im naa muksi yeu sikamta bétana.

⁴¹ Íkái noksuka, béja jume áma nau yáij-lame sákatuak.

20

Jü Pablo Macedonia buiärau bíchaa siika, éntok Grecia buiärau bícha

¹ Huaka naa muksi humentä luútek, jü Pablo huame Jesucristota súaleme nau núnuka ámeu noókak jíba bénasi óusi am ée sáhueka. Huanäi am íbaktiaka am mam buíseka, Macedonia buiärau bíchaa siika.

² Huanäi sime huáachï ániat naa siika hermáanommeu noksísimeka, jíba bénasi óusi

am ée sáhueka. Chúkula béja jum Grécia buiäu yépsak.

³ Huämi baij metpo aneka, béja jum barcopo síriau bíchaa yeu huee báreka, jünëak jume judíom ä béj-reka tekípánoähui. Kíaliku notibábarek jü buíachi, júchi Macedonia buíara pamam huee báreka.

⁴ Síme ímëi áamak sájjak: jü pueblo Sópater Beréapo joome, éntok jume pueblo Tesalónicapo joome Aristarko éntok jü Segundo ti téhuakame, jü Gáayo ti téhuakame pueblo Dérbepo joome, jü Timoteo, éntok jume ásia buiärapo joome kétchi Tíquico éntok Trófimo.

⁵ Ímëi hermáanom bat sájaka jum pueblo Tróaspo itom boobítchak, juka Pablota éntok néechi Lucasta.

⁶ Páanim kaa levadúrakame buabuáhuäu pájkota chúpunkte jum pueblo Filíospote yeu sájjak barcopo. Mamni taáhuarim hueite jum Tróaspo ámeu yájjak. Huämite guoibusan táapo aane.

Jü Pablo jum Troaspo jume hermaanommeu nookay

⁷ Semáanata naatëpo, lominko táapo, jume Jesucristota súaleme nau yájjak jume páanim näikimte báreka juka Señorta nésauhuekä bénasi au am huáatinakë béchïbo. Jü Pablo éntok, am majtíai. Yokóriapo au simbárë tíaka tukáa násuk huëu tajti ámeu noókak.

⁸ Baij kárim nat béppa jokäpo jikáchim nau yáij-latukai, juebena lámparam béetëpo.

⁹ Senu yoreme jübua yötuka, Euticö téaka, jum ventanapo káteka nokta jikkajai. Huanäi juka Pablota binhua nokái, yetem au yuumak. Júnensu kóchoka yeutana bíchaa buíau kom huétchek. Huanäi mukílataka tóboktiahuak.

¹⁰ Jü Pablo éntok, kom siká, hua mukílata béppa au jímmaaka ä íbaktiak. Huanäi jume hermáanommeu ínel jiaahua:

—Katem guomguomte, bueítuk béja júchi jíabitek.

¹¹ Huanäi jü Pablo júchi jikáu siká jume páanim näikimtek. Jume hermáanom am buásuka éntok, júchi ámeu noktáitek matchüu tajti. Huanäi siika.

¹² Huä ili yoreme jübua yötume mukúkäu éntok, jíápsaka ä joau bíchaa nuksákahuak. Huanäi síme tüisi al-léaka taahuak.

Troaspom yeu sájaka Miletou bíchaa sájjak

¹³ Ítapo jum barcopo bat sájjak Asón puertou tajti, juka Pablota huämi nü báreka itom nau nokákäpo bénasi, bueítuk áapo buíat hueerokkai.

¹⁴ Jum Asonpo itom au yájak, barcopo itomak siika, huanäite Mitiléne puertou bíchaa sájjak.

¹⁵ Huämite yeu sájaka yokóriapo isla Quiöu béa yájjak. Júchi yokóriapote béja puerto Sámospo yájjak. Jum Trogílio pueblou jimyóreka yokóriapote béja puerto Miletou yájjak.

¹⁶ Júnélite aika bueítuk jü Pablo jum Efésou pueblou kaa huee báarei, kaa jum Asia buíarápo binhuatu báreka, bueítuk läuti buere

joära Jerusaléniu an báarei Pentecostés táapo, jume judíom pajko táapo, kaita jachin au macháiko.

Jü Pablo jume yoiyöturim Jesucristota súalemmeu yäut jóarim Efesopo jomemmeu nookay

¹⁷ Béja jum Milétopo aneka jü Pablo jume yoiyöturi Jesucristota súalemmeu yäut jóarim Efesopo joómem nau núnutebok.

¹⁸ Am yájak, ínel ámeu jiaahua:

—Eme jüneiya jachin ín ino nükähui bannaataka ímí Ásiapo aneka im ín yepsákäpo naateka.

¹⁹ Síme tiémpotane enchimmak aaneek Señorta béchibo tekipánoaka kaa buere ino ériaka, ín ópuam buéresi huötiaka, éntok juebena jíokot máchirata bíchaka jume judíom nee béj-reka tekipánoakä béchibo.

²⁰ Tëne juka enchimmeu türi máchik kaa tójaka jíba enchimmeu ä noókak, símem bíchäpo enchim majtíaka éntok enchim jóapo junne.

²¹ Kia judíommeu éntok kaa judíommeu júnene noókak Diostau am jíapsi kúakti sáhueka, éntok juka Diosta itom Señor Jesucristota bétana nokäu am súal sáhueka.

²² Én éntokne Jerusaléniu bíchaa síime Espíritu Santota útteata nee joriä béchibo, kaa jünéaka huämi jita bénak inou huéenakähui.

²³ Jü ín jünériäu iri jíbba, juka Espíritu Santota nee tettéjhuähui jum síme puéblompo

ín yepsäpo, juka ín peréesotenähui éntok jíókot máchirata inou huéenakēhui.

24 Tēne sīmeta íkai kaachin eriä. In jíapsi júnene kaa beutire. Kia jíbane ín tékil chúpak jíba türinake, éntok al-léaka huaka tékiata Señor Jesústa ín mampo tójakäu chúpako, juka tü nokta Diosta tühua bétana huenta ín ámeu noknákēhui.

25 'Én éntokne jüneiya énychim jábe júne jume Diosta nésahuëu bétana ín ámeu nokákäu kaa júchi nee bínnakēhui.

26 Kíalíkune én huitti enchim téjhua báare, kaitane entok enchim béchibo yómmia báare,

27 bueítukne sīmeta enchimneu nok-la juka Diosta éähui, kaita enchim éssoriaka.

28 Júntukem emo suaya, éntokem sime jume Jesucristota súaleme suaya, bueítuk jü Espiritu Santo enchim yeu púala tékiata béchibo, Jesucristota súaleme enchim suáyanakē béchibo, huame ä ojbo huötiaka ä kobákāhui.

29 Ínapo jüneiya nee siik, huátem yáijnakēhui jume Jesucristota súaleme täbuiasi jatía báreka, kaitäpo am tahuária báreka jume robo tebai kókkoram kabáram tetéjalē bénasi.

30 Éntok enchim násuk aneme júne huate emo tóboktianake juka lütüriata tójaka aranókichiata yore majtía báreka, jume Jesucristota súaleme áme beu ée íaaka.

31 Júntukem kaa koptel-la. Áahuem huáate jachim ínapo jum baij huásuktiapo, taáhuarit tukáarit naabúrujti, kaa yáateka enchimneu nookai ín ópuam guötiaka.

³² 'Én éntok, ín hermaanom, Diosta mámpone enchim jóiyak, Diosta noki, ä tühua, bueituk huäri tua enchim óusi éetuanake, éntokem ä nokä páman katëtek huame Diosta bíchäpo.

³³ Tómita éntok kia sánkota junne, kanne enchimmet beutire.

³⁴ Ál-lane tekipuanuak ín huáatiäu jípu báreka, éntok huame ínomak anékame béchïbo junne. Eme júne tüisi jüneiya.

³⁵ Jíbane júkai enchim majtiak junëli enchim tekipuananakëhui jume jiókot éame enchim aníanakë béchïbo, hua Señor Jesústa noki ínel jámtau huáateka: "Chë al-léaka tahuánake jü yore jita mikame hua jita mabétamta béppa."

³⁶ Chúkula béja jü Pablo junëli jáúsuka, tónommia kíkteka Diostau buaanak símemmaki.

³⁷ Huanäi síme buanaka juka Pablota íbaktiak, éntokim ä besítok bem ä boojoríaï bénasi.

³⁸ Bueitukim tüisi sirokai hua ámeu ä nokákäu béchïbo, kaa júchi bem ä bínnahuëhui. Huanärim áamak sájjak barkóu ä jámú tajti.

21

Jü Pablo jum buere joära Jerusaléniu bíchaa siika

¹ Jume hermaanom tö sájakate barcopo jámuka sájjak. Huanäite lútula sájjak isla Cos teäu bícha, yokóriapo éntok, isla Ródasiu bícha, huämi éntok, puerto Pátarau bícha.

² Jum Pátarapote senu barcota Feniicia buiärau bíchaa huátaktemtaute yájjak. Huämite jämuka sájjak.

³ Bahuepo katékate juka isla Chípreta mékkäriat bitchak, huanäite míköri bétana ä tösájaka Siria buiärau bíchaa sájjak. Jü barco itom áma katëu éntok, juka ä huériäu jum puerto Tíropo tösím báarei, kíalikute huämi kom chéptek.

⁴ Huämite jume Jesucristota súaleme téaka ámeu áma taahuak guoibusan táapo. Bempo éntok, jü Espíritu Santota bétana téjhuaataka jü Pablotau jita huéenakehu, áahuim nookai kaa jum Jerusaléniu ä huee sáhueka.

⁵ Të guoibusan taáhuarim yúmak, jíbate sájjak. Síme jume Jesucristota súaleme bem jubímmak éntok bem usímmak itom boo tójjak jum pueblo mayoau tajti. Huämite see päku tónommia jápteka Diostau buaanak.

⁶ Huanäite ito íbaktiaka ito mam buíseka barcou jämuk. Bempo éntok, nóttek bem joau bícha.

⁷ Tiró puertopote yeu sájaka Tolemáida puertopote kom chéptek. Huämite ä chúppak juka bahuepo itom boojoaihui. Éntokte huämi jume hermáanom tebótuaka senu táapo ámeu áma taahuak.

⁸ Yokóriapote áma yeu sájaka jum pueblo Cesaréa téäu yájjak. Huämite jü Felípeta joau yájjak, hua tü nokta Jesucristota bétana huemta géntemmeu nonókamta jóahui hua guoíbúsanimmak näikiatukaihui, jume apóstolim ä aniaihuummaki. Huanäite áma au

taahuak.

⁹ Jü Felipe náikim malakai kee kuname. Huámëi jaámuchim juka bat bíchaa ayúnakemta jünériaka nonokai.

¹⁰ Béjate jaiki táapo jáni áma aaney juka profeta Agabo ti téhuakamta Judea buiära bétana áma yepsako,

¹¹ itom bíchiseka. Huäri juka Pablota huihuíkosäu nüka, guokpo éntok mampo ái au sümaka, ínel jiaahua:

—Jü Espíritu Santo ínel jiaahua: “Juka yoremta íkái huikósata átteakamta jume judíom íneli ä sümaka jume kaa judíom mampo ä yéchanä tíiya jum Jerusalémpo.”

¹² Íkái jíkkajaka, itapo éntok jume Cesaréapo joómëm jü Pablotau jíokot jiaahua kaa Jerusaléniu ä huee sáhueka.

¹³ Të jü Pablo íneli itou jiaahua:

—¿Jatchíakem buaana, éntokëm ín jíapsi kaa al-léetua? Ínapo kaachin ä eria jum Jerusalémpo ín sumanähui, éntok kia ín mënäu junne Señor Jesústa béchíbo.

¹⁴ Katte ä yúyüuka, ä tójaka ínel jiaahua:

—Éläpo jü Señorta éäu yáatunake.

¹⁵ Chúkula béjate ito lijtaroaka, Jerusaléniu bíchaa sájjak.

¹⁶ Jume huate Jersucrístota súaleme Cesaréapo joome éntok, itomak sájjak. Áme násuk éntok, senu yoreme hueiyei Chíprepo joome Nason ti téhuaka, íäri jóapo yaij éaka áma tahuá báreka. Áapo béja bínhua Jesucristota súaaley.

Jü Pablo juka Jacobota áman bitchai ä aneihui

¹⁷ Jum Jerusaléniu itom yájak, jume hermáanom al-léaka itom mabétak.

¹⁸ Yokóriapote jü Pablótamak sájaka juka Jakóbota áman bitchak ä anëpo. Huämirim aaney jume yoiyötori Jesucrístota súalemmeu yäut jóarim.

¹⁹ Jü Pablo am tebótuasuka jiba am ettéjhuariatáitek huaka tühuata Diosta yáakähui jume kaa judíommehui áapörík ámeu nokako

²⁰ íkärím jíkajaka Diosta úttileka taahuak. Huanärim Pablotau ínel jiaahua:

—Jéehui, itom hermáano, empo jüneiya jaiki mil judíom anëhui Jesucrístota súaleme. Síme huámëi útteä tíiya juka Moiséjta nésauhui jonähui.

²¹ Bempo éntok, ettéjoriahuak empo jänituk ínel am majtía téehua síme jume judíom sékana buíaräpo jóakame juka Moiséjta nésauhui kaa am jo sáuheka, éntoktukë bem usim júne kaa am circuncidaroa sáuhuë téehua, éntok kia huaka bannaataka itom, jume judíom, boojóriäu júne kaa am jo sáuhuë téaka.

²² Ensu, ¿jáchisute ayúnake jáni? Bueítuk jü génte em yepsákä bétana jünëak nau yáijnake.

²³ Senu huémtë yáak türinake. Imi ito násuk naiki oóhuim aane Diostau bem nátuari chupa báreka.

²⁴ Akë am huériaka áman áme beu emo ubba Moiséjta nésahuëpo bénasi, éntoke juka síme limójnata ámeu aihuamta am béjturia. Chúkula bempo emo chon chúkiatebonake

bem ä nätualä bénasi. Júneli sime júnéenake huaka emo bétana nokhuamta kaa lútüriatukähui. Ál-lam huaka Moiséjta nésauhuë páman enchi huétíanake.

²⁵ Huame kaa judíom Jesucristota súaleme bétana éntok, katäkute béja ámeu jiojtesula am téjhuaaka kaa útteatukähui jukaram jonákë bétana. Kia jíbate juka huakajta huame dios yorem yáarimmeu limójnata kaa am buä sáuhue, kia ojbota junne, éntok bámsuaka mukílata huaakas. Éntokte kaa emo am jubek kaa emo am huátia sáuhue.

Jü Pablo jum tiöpopo buíjhuaka peréesotehuak

²⁶ Huanäi jü Pablo jume naiki oóhuim nuksiika. Yokóriapo béja áme beu au úbbak Moiséjta nésauhuëpo bénasi ayuka. Huanäi jum tiöpou kibákek jume áma tékiakame téjhua báreka jita táapo ä yumánakeihui huaka Moiséjta nesau huë páman bem emo buaníakäu bem chúpanakëhui, éntok jakhüei juka límojnata bem áma tóijnakëhui.

²⁷ Të béja jume guoibusan taáhuarim yúmasei, huate judíom Ásiapo joome juka Pablota tiöpopo bíchaka, sime genteta emo tóboktituak. Huanärim ä buíseka,

²⁸ chayeka ínel jiaahua:

—¡Eme oóhuim Israelítam, itómem anía! İri ájaria jü yoreme simat naa huéeka jume géntemmeu nokame itom nación béj-reka, Moiséjta nésauhuëu béj-reka, éntok íkai tiöpota béj-reka. İari béppa éntok, huate

griégom jum tiöpopo kimala. Júnëli aneka íkäi tiöpota itom tua yöreu kaa tüisi tahuária.

²⁹ Júnëlim jiaahuay bueitukim bannaataka jum puéblopo jü Trófimotamak ä bil-latukay, hua Efesopo joometamaki. Huákärim jum tiöpopo ä kibáchalatukä bénasi éiyay.

³⁰ Huanäi jü génte au tóboktiaka, tenneka áman ámeu yájjak. Huanäi bempo ket jü Pablótat chátuka jum tiöpopo yeä nuksájjak buíapo ä huíksakaka. Huanärim sep jume puértam páttiak.

³¹ Béjam ä më báarei juka nokta comandantetau yepsayo síme juka pueblo Jerusalémta au tóboktiakä bétana.

³² Huanäi jü comandante jume sontarom éntok jume capitáanim bamsipo nau núnuka áman bíchaa am nuksiika. Huanärim tüisi teénneka áman genteta anëu yájjak. Bempo ä bébakasum ä tójjak.

³³ Huanäi jü comandante jü Pablotau rúkteka guoi cadenamnea ä súmatabok. Chúkula béja nátemajek ä jábétukähui éntok jita ä yáakähui.

³⁴ Të jü génte juebénarata násuk huate chaayey kaa nanancha jíaka. Júnëli jü comandante kaa ámet jünéaka taahuak sooti am jíá béchíbo. Huanäi juka Pablota cuarteliu bíttuak, sontarom anëhui.

³⁵ Béja cuarteliu jikáu kathuäu yájaka jume sontarom juka Pablota püaktiaka jikau ä núk sájjak, juka genteta káachin ä yáa íaka.

³⁶ Bueituk síme amapo kateka inen chaisakai:
—¡Akem ä mëa!

Jü Pablo jü gémteta jikkajäpo áu nok-riay

³⁷ Jü Pablo béja jum cuarteliu kibácha báahuaka, comandantetau ínel jiaahua:

—¿Játchune ára ino nok-ria jáni?

Jü comandante éntok ínel áu jiaahuak:

—¿Játchë griego nokka?

³⁸ ¿Jatchu kaa empo hua Egítopo joome jakhuey yáurate béj-reka emo tóboktiakähui, hua naiki mil yorémem yore sualéeraommak juyau huéchekaïhui?

³⁹ Huanäi jü Pablo ínel ä yómmiak:

—Èe, ínapo täbui. Ínapo judío, Társopo joome, hua pueblo buëuru Cilicia buíaräpo kátekame. Huämine tua lütüriata jípure. Nechë lisenia gentetau ín noknákë béchibo.

⁴⁰ Jü comandante éntok, ä liseniak. Huanäi jü Pablo jum jikau kathuäpo kíkteka, jü gentetau mámammea séñata yáaka am chay yáatituak. Béja kaábeta jálei, hebreo nokpo ínel ámeu jiaahua:

22

¹ —Eme ínomak huéerim éntok ín áchayim ín ino nok-riaka ín nokäubechem suaka ä jíkaja —ti ámeu jiaahua.

² Jum tua bem nokpo ä nok jikkajakam chë kaa jáleka taahuak. Huanäi Pablo ínel ámeu jiaahua:

³ —Ínapo judío. Társopone yeu tómtila jum Cilicia buíaräpo kátekäpo, tëne ímï Jerusalémpo yötuk, éntokne hua Gamaliél téamtau, hua tü täyahuäutau, tüisi majtíari, jíba jume itom yóyöhuam nesau huépámani.

Jíbane jü Diosta béchïbo tekípánoak chikti ín jíapsimaki, én enchim áa béchïbo tekípánoä bénasi.

⁴ Ínapo bannaataka huame tü nokta Jesucristota bétana huemta súaleme guokjásak. Anam sússuateboi junne. Oohuim éntok jaámuchim júnene peréesoteboka am nuksisímei cárcelpo am jóa báreka.

⁵ Jü tiöpopo chë nésauhueme, éntok síme huame yoiyötori yäut jóari, áram ket íkái lütüríä tíiya ín nokähui, bueítuk bempo jiösiam nee mámakai huame judíom itomak huérim pueblo Damascopo aneme júnéetuaka jita béchïbo ín áman huèhui. Júnëline áman siika jume Jesucristota súaleme jaríaka äbo ímí buere joära Jerusalémpo yéu am toij báreka, nokta ámet chúpanä béchïbo.

*Jü Pablo jáchin Diostau bíchaa ä jíapsi
kúaktekä bétana nookay
(Hch. 9:1-19; 26:12-18)*

⁶ 'Të áman bíchaa nee huei, béja Damascou nee yebísisei, jíba tua lul-la káteko, sej chukti jü machiria útteaka téhueka bétana inou kom yuumak. Huanäi nate chíkola nee machíriak.

⁷ Huanäine buíapo huécheka senuk inou nokamta jíkkajak ínel jáamta: "Empo Saulo, ¿jatchíake nee guokjájase?", tíamta.

⁸ Huanäine nátemajek: "¿Jábesä empo Señor?", tine jiaahua. Huanäi ínel inou jiaahua: "Ínapone jü Jesús Nazaretpo joome, hua em guokjásähui", tinou jiaahua.

⁹ Huame ínomak katëu éntok, juka machíriata bíchaka tüisi guómtek, tem huaka inou nokamta kaa jíkkajak.

¹⁰ Huanäi ínapo ínel au jiaahua: “Ensu Señor, çjítasune yanake?” Jü Señor éntok, ínel inou jiaahua: “Yejtékë huéiye jum Damascou bícha, huämürë ä téjhuaana jita em yáanakehui”, tinou jiaahua. Huanáine kíktek.

¹¹ Tëne jü machiria úttiäray kaa bíchaka taahuak. Huanäi jume ínomak katéihuim mampo nee buúj-lataka nee huíksakai Damascou tajti.

¹² Huämi puéblopo senu yoreme aaney Ananías téaka. Áapo tüisi Moiséjta nésauhuë páman huéiyey, éntok síme jume judíom Damascopo joome ä tü éttejhuay.

¹³ Huämi jü Ananías inou yépsak nee bíchiseka. Inou yepsaka ínel inou jiaahua: “Empo Saulo, ín hermáano, júchi bénasi em bínnakeu emou ayúnake”, tí inou jiáhuak. Huanäine seep bíchaka tahuaka at pújtek.

¹⁴ Áapo éntok, ínel inou jiaahua: “Huä itom yóiyöhuam Dios enchi yeu púhuak bannaata kat-riampo naateka áapörík éäü em jünérianakë béchïbo, éntok Jesucrístota, juka tua lütüriata jípuremta, em bínnakë béchïbo éntok tua áapörík em nok jíkkajnakë béchïbo.

¹⁵ Bueítukë áapörík bétana tühuata noknake síme yorémem jíkkajäpo, éntok huaka em bíchakäu éntok em jíkkajakäu am téjhuanake.

¹⁶ Én éntok, katë éntok jita boobíchaka, banseka emo batötebo Señortat éaka huame

em kaa tühua yáarim enchi ä tuchárianakë béchïbo”, tinou jiáhuak jü Ananías.

Jü Pablo jume kaa judíommeu ä bíttuahuakä bétana nookay

¹⁷ ’Jerusaléniune nótteka jum tiöpou siika Diostau buan báreka. Huämi Diostau buanakane tenkumta bënasi éaka juka Señorta bitchak.

¹⁸ Anä nok jíkkajak, ínel inou jáamta: “Bamsekë im Jerusalémpo yeu huéiye, bueítuk jume im joome ino bétana em nokäu kaa jíkkaj báanake”, tü jiaahua jü Señor.

¹⁹ Ínapo éntok, ínel au jiaahua: “Señor, bempo jüneiya síme at bem nau yayajäpo ín huerámaka jume enchi súaleme cárceliu ín totójaïhui, éntok ín am bébebaihui.

²⁰ Éntokim jüneiya juka Estebanta, huaka emo bétana jume géntemmeu nokamta, mëhuai, áma ín anéihui áme beu éaka ä mëna bétana, éntok huame ä mëakame sanko júne ín suáyakaihui”, tinau jiaahua.

²¹ Të jü Señor ínel inou jiaahua: “Böochë kíkte, bueítukne mekka bíçhaa enchi bíttua báare áman huame kaa judíommehui, enchi ámeu noknákë béchïbo.”

Jü Pablo jü comandanteta mámpo aaney

²² Júmuní tájti ä nok jíkkajaka, ínel jáaka cháý táitek:

—¡Akem ä mëa júká yoremta! ¡Kaa türinake jiápsaka tóijhuako!

²³ Jíba junëli am chayéi, éntok ómteka bem sanko éntok buíata jikáu am guötiayo,

²⁴ Jü comandante juka Pablota cuarteliu kibáchatebok. Béja jum kuartelpo ä kátek, tüisi ä bemmucha nésauhue ä nok iaaka, jünée báreka jita béchibo juka genteta junéli ä béj-reka chayehui.

²⁵ Të jü Pablo bemmúcha báahuaka súmataka, jü capitán áma anemtau ínel jiaahua:

—Kaa lütüriatu jiöbe románota enchim bemmúchatebonakëhui kaa bat nokta béttesi machik at chupalatuko. Bueituk ínapo ket romáano.

²⁶ Íkai jikkajaka jü capitán, áman siká jü comandántetau jünéhuamta nénkak ínel au jíaka:

—Kaa türi jü yoremtau em yáa bárëhui, bueituk áapo romaano.

²⁷ Huanäi jü comandante jü Pablotau siká ínel au jiaahua:

—¿Jatchu lütüria em romaanotukähui?

—Jéehui —tau jiaahua jü Pablo.

²⁸ Jü comandante éntok, júchi ínel au jiaahua:
—Ínapo jum Romapo lütüriata jipu báreka yún tómita nénkak.

—Ínapo éntok —tau jiaahua jü Pablo—, íkai lütüriata jípure jum Romapo ín átchay bétana.

²⁹ Júnéli ä jíak, jume Pablota bemmúchabárëu seep ä tójjak. Jü comandante júne ä romáanotukäu jünéaka, at májhueka taahuak ä sumatébokä béchibo.

Jü Pablo jume judíom buere yäura bíchäpo yeu tóijhuak

³⁰ Yokóriapo jü comandante juka lütüriata jünéria báreka, jita béchïbo jume judíom juka Pablota nátuakähui, jume cadenam ä úhuaaka jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme nau núnutebok éntok síme huaka judíommeu buere yäuraata. Huanäi juka Pablota yeu béebaka bem bíchápo yéä tójjak.

23

¹ Jü Pablo juka yäurata bíchaka ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo káitat jachin éaka jíápsa Diosta bíchápo én tajti.

² Huanäi jü Ananías, jü tiöpopo chë né sauhueme, jume Pablota náapo jábuekame teníchä chóchon sauhue.

³ Huanäi jü Pablo ínel au jiaahua:

—¡Áapo jü Dios ket enchi bébnake, empo kaita lütüriata joame! Empo leyta huë páman nokta ínot chupä íaahuaka áma yéchataka, leyta béj-reka nee kökosi jotebo.

⁴ Huame áma anëu éntok, Pablotau ínel jiaahua:

—¿Jatchu empo junëli béttesi au nooka jü tiöpopo buéresi nésauhuetahui, jü Diosta béchïbo tekípánoamtahui?

⁵ Pablo éntok, júchi ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo kaa jüneiyai tiöpo buéresi ä nésauhuëhui. Ínapo júneátek kaa ínel au jiaü eiyei, buéituk jum Diosta noki jïojteripo ínel jiaahua: “Kátë hua yäura em puéblopo nésauhuetata bétana béttek nooka.”

⁶ Huanäi jü Pablo jünëak jume áma nau yáij-lame huatem saducéomtukähui, huatem éntok, pariséromtukähui. Ímëi kaa nánancha jita súalei. Huanäi kusisi ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo pariseero, ín átchay junne, éntok jume ínomak huéerim junne. Ên éntok, jume kókkolam jíabitenakeu ín súalë béchibo noki ínot chúpari.

⁷ Júnëli ä jíak, jume pariseerom éntok jume saducéom, bempo nau nok nássuatáitek. Huanärim kaa nánancha éaka emo näikimtek.

⁸ Bueítuk jume saducéom jume kókkolam jíabitenakeu kaa súalei, éntokim ángelesim káitã tíiyai, kia espíritum junne. Të jume parisérom éntok, simeta íkãi ayúkã bétana ä súale.

⁹ Huanäi buéresi chaihuame hueiyei. Huate judíom ley am mamájtíame parisérom beu éame jápteka ínel jiaahua:

—Ï yoreme kaita juënak yáala. Espírituta au nok-látuk, o Diosta ángel áu nok-latuk, türi. Katte Diosta bėj-reka jájaptenake.

¹⁰ Huä nau nok nássuahuame buéresi hueiyei, kíalíku jü comandante juka Pablota máuj-riai juka genteta näikim ä huikmáchileka. Junen béchibo sontarom áman nütebok áme násuk yéu ä huíkeka cuarteliu ä toij íaaka.

¹¹ Yokoríapo tukaapo, jü Señor jü Pablotau yepsaka ínel au jiaahua:

—Óusë éiya, Pablo, bueítukë ímí Jerusalémpo em ino bétana nokakã bénasi áman Romapë két noknake.

Jü Pablota mēnä béchïbo tekïpanuahuähui

¹² Yokorïapo huate judïom éhuil nokta nau yáuhuak juka Pablota mēbáreka, ínel jíaka:

—Éläpo jü Dios nokta béttesi ítot chúpanake.

Juka Pablota kee mēaka itom jïbuäko éntok itom jita júne jëko.

¹³ Jume íkái nokta yáakame cuarenta óhuim béppatukai.

¹⁴ Huámëi jume tiöpopo tékiakammeu nésahuemmehui éntok huame judïom yoyötori yäut jóarimmeu sájaka ínel ámeu jiaahua:

—Ítapo nokta nau lütürïa yáala juka Diosta nokta béttesi ítot chúpanake tíaka juka Pablota kee mēaka jïbuäko.

¹⁵ Én éntok, eme éntok jume huate yäurapo tékiakame, jukem comandanteta téjhua, yoko äbo enchimmeu ä huérianake, juka ä huéetuä bétana chë tüisi at nátemaje béchïbo tiaupo. Ítapote jum böt ä jójottuaka ä mēnake ke äbo ä yepsayo.

¹⁶ Të jü Pablota asohuaara ä jüneriak juka huemta. Huanäi áman cuarteliu ä téjhuak.

¹⁷ Huanäi jü Pablo senu capitanta núnuteboka ínel au jiaahua:

—Íkäre jübua yötumta áman comandantetau huéria, bueítuk áapo jita au ä nokmáchik au huéria.

¹⁸ Huanäi jü capitán áman comandantetau ä nuksiiká ínel au jiaahua:

—Jü Pablo áman peréesopo jípuhuame nee núnuteboka íkái jübua yötumta nee äbo emou

huéria sáuhue; áapo jita emou ä nokmáchik huériä téehua tau jiaahua.

¹⁹ Huanäi jü comandante juka jübua yötumta mampo buíseka omot yéä nuksiká ä temajék:

—¿Jítasë inou nok báare?

²⁰ Huanäi hua jübua yötume ínel au jiaahua:

—Jume judíom nau nokta lútüria yáala emou nok báreka yoko juka Pablota jum yäurata bíchäpo enchi yéu ä toij sáu báreka, juka áa huéetuä bétana chë tüisi at nátemaje béchïbo tiaupo.

²¹ Të kátë am súale, bueituk cuarenta oóhuim béppataka böt éusulataka ä boobíchäihui, éntokim nokta yáala juka Diosta béttesi nokta ámet chúpanake tíaka, juka Pablota kee mëaka jïbuäko éntok jita júne jëko. Én éntokim emou nokaka em am yómmianakeu jíba boobíchäihui.

²² Huanäi jü comandante juka jübua yötumta simtúak kaábeta ä tejhua sáhueka íkái au ä nokákä bétana.

Jü Pablo jü gobernador Félixtau bíttuahuaak

²³ Huanäi jü comandante guoi capitánim núnuka am téjhuak guoi cien sontarom guok-léerom am nü sáhueka, éntok setenta sontaró kákabäekame, éntok guoi ciéntom lánzakame, jum pueblo Cesaréau am kannákë béchïbo bátanim jiai tukápo.

²⁴ Éntok ket huate kábäim yeu pua nésauhue Pablota ámet yejsimnakëhui, éntok am téjhuak tüisi ä suáyaka al-léamta áman gobernador Félixtau am nüpa sáhueka.

25 Bempörimmak juka jiösiata áman au bíttuak ínel jíamta:

26 “Empo gobernador Félix tua yörihuame, émoune tebote, ínapo jü Claudio Lisias.

27 Éntokne enchi jünéetua jume judíom íkái yoremta pereesotelatukaihui, éntok bem ä mä báareihui. Të ínapo jünéaka ä romáanotukähui, sontarómmakne ä jínëuk.

28 Jum bem yäuraune yéä tójjak jünée báreka jita béchibo ä nätuatukähui.

29 Huanäine jünëak bempörim ley bétana humentá béchibo ä nätuatukähui, të romáanom ley bėj-reka kaita béttesi machik ä yáalatukähui ä mëtebonakemta, éntok kíal ä peréesotebonakemta junne.

30 Tëne jünéaka judíom ä mëbáreka am tekipánoähui, sepne emou ä bíttuak, éntokne ket jume ä nätuame téjhuaala huaka bem at ínnëäu em jíkkajäpo am nok sáhueka. İri jíbba”, tiahua jü jiösia.

31 Huanäi jume sontarom bem sáihuaka páman ayuka juka Pablota nuksájjak tukáapo pueblo Antípatris téäu bícha.

32 Yokóriapo jume sontaró guok-léero bem cuarteliu nóttek. Jume kákabäekame éntok, bóula sájjak Pablota huériaka.

33 Cesaréau yájakam juka jiösiata gobernadorta mákkak. Juka Pablota éntokim ä mampo yétchak.

34 Huanäi jü gobernador juka jiösiata noksuka Pablota temájek jakun ä jométukähui. Jum Cilicia buíaräpo ä jométukäu jünéaka,

35 ínel au jiaahua:

—Huame enchi nātuame äbo yájak jübuë emo nok-rianake, huanäine enchi nok jikkajnake.

Huanäi huam rey Heródesta jóakaipo ä páttiateboka ä suaya nésauhuek.

24

Jü Pablo jü gobernador Félixta bíchápo áu nok-riak

¹ Chúkula mamni taáhuarim huei, jü Ananías, jum tiöpopo chë nésauhueme, jum Cesaréapo yépsak huate judíom yoiyötori yäut jóarimmaki éntok senu am nonók-riamtamaki, Tértulö ti téhuakame. Ímëi jü gobernadortau yájjak juka Pablota nätua báreka.

² Juka Pablota yeu tóijhuak, jü Tértulo noktáitek, jü Félixtau ínel jíaka:

—Empo Félix yörihuame, tüisite enchi at báisauhue yanti itom jíapsä béchïbo kaítat jachin éaka, bueïtuk síme tüisi huéiye em koba súakä béchïbo.

³ Símetate íkai tühuata mabeta símekuchi, tüisi enchi baisáuhueka.

⁴ Të kaa enchi rójiktitua béchïbo binhua emou nokaka, chúbala jíbe itom nok jikkaja.

⁵ Ì yoreme imi yeu tóijhuakame jita juëna kökoata bénasi maachi, kaa tü yöreme. Síme ániat jume judíom násuk nau omtíhuamta huéetua, éntok jume nazarénom téammeu yäut.

⁶ Kia itom tiöpopo júne kaa tühuata hueetua báarei. Ítapo éntok, ä buíseka itom ley néсахue páman nokta at chupa báarei.

⁷ Të jü comandante Lisias áma au kibáchaka útteapo itom ä úhuak,

⁸ éntok itom téjhuak jume ä nätuame äbo emou kannákë tíaka. Én éntok, empo áapörík, Pablota, temájekátek jünéénake huaka itom áa bétana nokäu lütüriatukähui.

⁹ Jume judíom áma anéihuim ket jíba simeta íkái lütüriä tíiyai.

¹⁰ Huanäi jü gobernador séñata jü Pablotau yáuhuak ä nok íaaka. Huanäi jü Pablo ínel jiaahua:

—Chikti ín al-léerimmakne ino nok-rianake em jíkkajäpo, bueítukne jüneiya juebena huásuktiriampo ín nacionbeu em yäuttukähui.

¹¹ Empo ára at nátemaje, dóoce taáhuarim jübua hueiy ínapo jum buere joära Jerusalémpo yebíj-lataka áma Diosta yöreka au mujti báreka.

¹² Kaábetamakne nok nássuaka jíkkaijhuak, éntokne kaabe genteta emo tóboktituaka bít-huak jum tiöpopo, éntok kia jak júne bem emo nau totójápo, éntok kia jak sékána junne huämi puéblopo.

¹³ Ímëi yoremem kia jita bem áa béchíbo nee nätuäu jünem karë lütüria yáuhua.

¹⁴ Tëne juka ín boojoriau yeu buíjnake. Ínapo huaka ín yóiyöhuam Dios béchíbo tekipanua, simeta juka Diosta néсахui libropo jöjteta súaleka éntok jume profétam jöjterí nokäu

junne, jü bemela böta huëpámani, bempörim kaa tühuätíähui.

¹⁵ Éntokne jíba Dióstat boobíchaihui bempörim at boobíchähui, jume kókkolam jíabitenakëhui, jume tü yóremem éntok kaa tü yóremem junne.

¹⁶ Juäri béchibone jíba tühuata jóaka jíápsa, kaítat jachin éaka Diosta bíchäpo éntok yóremem bíchäpo junne.

¹⁷ 'Jaiki huásuktiapone sékana bíchaa naa simsuka ín buíarau nóttek limójnata huériaka póobem béchïbo éntok tiöpota béchïbo.

¹⁸ Íkäine johuai jume judíom Ásiapo joomem jum tiöpopo nee bíchako, béja nee ino úbasuko bem ley nésauhuëpo bénasi, të kaa bürummaki éntok kaa naa muksi jita huéetuaka.

¹⁹ Huámëi huämi nee bíchakame äbo sájak türinake, ímin yeu jápteka bem nee nätuanaکہ béchïbo jita ino bétana nok máchiako.

²⁰ Ímëi im aneme ket ára nooka áman judíom buere yäura bíchäpo jita béttesi machik ín yáalatukäu ínot téihuaka bétana.

²¹ Jamak áme násuk aneka kusisi ínel ín jíakä béchïbo nee nätuala: “Ènem nokta ínot jímmaala jume kókkolam jíabitenakeu ín súalë béchïbo”, ti ín jíakä béchïbo —tiahua jü Pablo.

²² Íkäi jikkajaka jü Félix, tüisi jünéaka Jesucrístota súalnä béchïbo tekípánoahuähui, íkäi huemta bat tójjak ínel ámeu jíaka:

—Juka comandante Lísiasta äbo yepsak jübuane yúmalasi ä jikkaijnake huaka at enchim nokähui.

²³ Huanäi jü Félix juka capitanta téjhuak júchi juka Pablota pattia nésauhueka, të licénciata ä nenki sáhueka jume ä täyame ä bínnakë béchïbo, éntok ä aníanä béchïbo.

²⁴ Chúkula jaiki taáhuarim huei, júchi áma yépsak jü Félix ä jubímaki, Drusílä téamtamaki. Áapo judíotukay. Huanäi juka Pablota núnotebok Jesucristota súalhuä bétana áu ä nok íaaka.

²⁵ Të juka Pablota jum lütüriata huë páman emo nühuamta bétana au nokako, éntok jü emo yüihuamta bétana éntok taahuata yúmak, Diosta nokta yóret chúpanake bétana áu ä nookak, jü Félix guómteka ínel au jiaahua:

—Simëe, ínapone kaa obisi anëtek, júchi enchi núnotebonake.

²⁶ Të jü Félix jü Pablótat boobíchaihuii tómita ä makmáchileka yéä beb báreka; kíalíku élaka jíba ä núnotebonake áamak ettéjhua báreka.

²⁷ Guoi huásuktiriam siika junëli huéeka. Júnensu jü Félix gobernadorpo yeu siika, huanäi jü Porcio Fésto ti téhuakame áma tékiatek. Të jü Félix jume judíommak tüisi tahuá báreka jíba juka Pablota pereeosopo tö siika.

25

Jü Pablo Féstota mámpo aneka judíom bétana áu nok-riay

¹ Huanäi jü Fésto áma yépsak gobernadorpo tékiata mabét báreka. Baij taáhuarim huei jum Cesaréapo Jerusaléniu bíchaa siika.

² Huämi jume tiöpopo tekipánoammeu nésauhueme, éntok jume judíom chë áma nok jíkkaihuame, Féstotau yájjak Pablota nätuaka.

³ Huanärim bem huáatiäu emo yáaria nésauhueka au noókak, juka Pablota Jerusaléniu ä bittua sähueka. Të jü bem éäu täbuiakai, böochim ä mëtebo báreka eiyai.

⁴ Të jü Fésto juka Pablota jum Cesaréapo peréesö tíiyai, éntok läuti jëla áman au huée máchilë tíiyay.

⁵ —Júntuk —ti ámeu jiaahua— jume enchim násuk tékiakame ínomak sájak türinake jum Cesaréahui. Huákäi yoremta béttesi machik juënak yáalatuko árem ámanirem ä nätua.

⁶ Jü Fésto jum Jerusalémpo guojnaiki o guojmamni táapo jäni aneka Cesaréau nótek. Yokóriapo béja jum yäuchim jojóyëpo yejteka juka Pablota áman nütebok.

⁷ Juka Pablota áman kibákek, jume judíom Jerusalén bétana áma yájakaihuim au rúkteka nate chíkola au jáptek. Huanärim juebénak béttesi machik bétana ä nätuai, tem kaachin ä lútüria yáa máchiakai.

⁸ Jü Pablo éntok, au nok-riaka ínel jiaahua:

—Ínapo kaita béttesi machik yáala, kia judíom ley béj-reka éntok kia tiöpota béj-reka junne, éntok Césarta, Romapo yäutta, béj-reka junne.

⁹ Të jü Fésto jume judíommak tüisi tahuá báreka, Pablotau ínel jiaahua:

—¿Játchë kaa Jerusaléniu huee báare ámani juka nokta emo bétana huentä ín tü yáanakë

béchïbo?

¹⁰ —Ímine Romapo yäurata bíchäpo aane —tau jiaahua jü Pablo—, éntok imï ájaria lútula huëpo nokta ínot chúpanähui. Empo tüisi jüneya judíom béj-reka kaita juënak ín yáalatukähui.

¹¹ Jita juënak nee mëtebonakemta yáalatuk kaáchinne ä eria ín muknákëhui. Të kaita juka bem íno bétana nokäu lütüriatuk, kia jábe júne kaa lütüriata jípure judíom mampo nee ä tóijnakëhui. Kíalikune juka Césarta, Romapo yäutta, áapörík nokta ínot chupäia.

¹² Huanäi jü Fésto jume huate yäurammak ettéjhuasuka ínel au jiaahua:

—Béjasë juka Césarta, Romapo yäutta, nokta émot chupäia, huáahuine enchi bíttuanake.

Jü Pablo rey Agrípata bíchäpo yeu tóijhuak

¹³ Chúkula jaiki taáhuarim huei, jü rey Agripa téame éntok Berenice ä jubíahua jum Cesaréau yájjak juka Féstota tebótua báreka.

¹⁴ Huämi binhua am anéi, jü Fésto juka reyta ettéjhuariak juka Pablota áma peréesotukä bétana ínel au jíaka:

—Senu yoreme imï jípuhua jü Félixta peréesopo tösikähui.

¹⁵ Jum Jerusalémpo nee anéi, jume tiöpopo tékiakammeu nésahueme éntok jume yoiyötori judíommeu yäut jóarim apä béj-reka inou noókak béttesi nokta nee at chupa sáhueka.

¹⁶ Ínapo éntok, ínel ámeu jiaahua, juka Romapo yäuraata kaa junëli ä boojóriä tíiya,

jábeta ä mëtebonakëhui kaa bat jume ä nätuammak emo am pújba bíttuaka emo am nok-rianakë béchïbo, jita béchïbo bem nätuahuähui.

¹⁷ Kíalikune bempörim äbo yájak, kaa binhua boobíchaka yokóriapo jum yäuchim jojóyëpo yejteka juka yoremta áman nütebok.

¹⁸ Të huame ä nätua báreka yeu jáptekame kaítam huaka ín at érahuëu yeu buíssek.

¹⁹ Ál-la hua bem áa bétana nokäu kia hua bem Diosta tekípánäu béj-reka ä huë tíiyai, éntok senu yoreme Jesús téame mukúkamta bétana, éntok juka Pablota huákäi yoremta jiapsä tíä bétana.

²⁰ Ínapo éntok, ílë bénasi huëpo kaachin anmáchika juka Pablota temájek jum Jerusaléniu áapörík hueebare jáni tíaka, ámani juka nokta at chúpanä béchïbo jü at nokhuamta béchïbo.

²¹ Të áapörík juka Romapo yäutta, Augusto rey Césarta, nokta at chupä iä béchïbo, jíbane peréesopo ä jipu nésauhue áman Romáu ín ä bíttuäu tajti.

²² Huanäi jü rey Agripa Féstotau ínel jiaahua:
—Ínapo kéchá nok jíkkaij peiya íkái yoremta.
—Türi, yoko jübuë ä nok jíkkaijnake —tau jiaahua jü Fésto.

²³ Yokóriapo béja jü Agripa éntok Berenice áman yájaka, yörisi machisi emo yáalamtaka yäuchim jojóyëu kíimuk jume sontaróu yäuchimmak éntok jume oóhuim puéblopo chë yörihuammaki. Huanäi jü Fésto Pablota áman nütebok.

²⁴ Ama ä nüpahuak, jü Fésto ínel jiaahua:
—Empo rey Agripa, éntok eme oóhuim im itomak aneme, imi aane i yoreme. Juebena judíom ä béj-reka inou nooka jum Jerusalémpo éntok ímí Cesaréapo junne, sootí jíaka kaa ä jíapsiria nésauhueka.

²⁵ Të ínapo kaita huaka béttesi machik ä mëtebonakemta at téuhuak, éntok áapörík juka rey Augusto Césarta, Romapo yäutta, nokta áachä chupä iä béchibone áman au ä bíttua báreka tahuala.

²⁶ Tëne kaita juka tua lütüriata áa bétana hua nésahuemtau ín jiojtemachik jípure. Kíalikune enchim bíchäpo yéä tójja, të emou tühua, empo rey Agripa, enchi ä temajnakë béchibo jita ä yáalatukä bétana. Béttesi machik ä yáalatukäu enchi at téakne ín au jiojte machik jípunake, hua nésahuemtahui.

²⁷ Bueítukne kaa ä lütüriale pereesota áman bíttuaka éntok, kaa jünee huamta nénkako jita bétana ä nátuatukähui.

26

Jü Pablo rey Agripata jíkkajäpo áu nok-riay

¹ Huanäi jü Agripa Pablotau ínel jiaahua:
—Licénsiatë jípure em emo nok-rianakë béchibo.

Huanäi Pablo jikau mámteka ínel áu nok-ria táytek:

² —Tüisine al-leiya em bíchäpo aneka, empo rey Agripa, ín ino nok-rianakë béchibo, simeta huame judíom nee béj-reka nokäu bétana.

³ Chë júnene al-leiya, huaka sïmeta jume judíom boojoriau em jüneria béchïbo, éntok jita bénakut itom nau nok nássuähui. Kíalíkune em jíapsi yánti yécharika enchi nee nok jikkajj ïaaka emou nooka.

Jü Pablo jáchin áu ä nükäu bétana nookay, kee jee Diostau bíchaa jíapsi kúakteka

⁴ 'Sïme judíom jüneya ilitchika naateka jáchin ín ino nükähui, áme násuk aneka áman ín buíaräpo éntok buere joära Jerusalémpo junne.

⁵ Bempo ket jüneya, éntokim ára yéu ä buisse ínel eäteko, jübua yötuka naateka jume parisérom béu ín éaïhui, hua grupo itom religionpo chë júne Moiséjta nésahue páman au boojóriame.

⁶ Én éntokne imi yäurata bíchäpo yeu tojj iäi ín boobíchá béchïbo, juka Diosta jume kókkolam jíabitetuanakëhui, jume itom yoiyöhuammeu ä nokákä bénasi.

⁷ Sïme jume Israelta dóoce üusimmet yeu kat-ríam huaka nokta yáata chúpëu boobícháhui, kíalíkum juka Diosta yöre, éntokim at tekípánoa taáhuarit tukáarit naabúrujti. Én éntok, empo rey Agripa, ket jíba júkái ín boobíchá béchïbo, jume judíom nee nätuála.

⁸ ¿Jatchu eme kaa ä súale jáku juka Diosta jume kókkolam jíjibitetuähui?

Jachin juka Pablota bannaataka jume Jesucristota súaleme ä guok jájjaseïhui

⁹ 'Ínapo bannaataka lútula huëpo tüisi ino ayúnake bénasi eiyai jume Jesús Nazaretpo jometa súaleme jiókot joaka.

¹⁰ Éntokne junëli am johuai jum Jerusalémpo. Jume tiöpopo tékiakammeu nésauhueme bétana útteata jípureka, ínapo juebénam Jesucristota súaleme cárceliu tójjak, éntok am súahuai júnene huame am súakame beu eiyai.

¹¹ Juebénasine jiókocham johuai bem súalëu am toij iaaka. Íkäine johuai simat jume judíom nau yayajäpo. Tüisine kaa huéeläpo ámeu omtei, kia jum puéblompo sékänä buíaräpo jokäpo júnene am guokjájasei.

*Jü Pablo Diostau bíchaa ä jíapsi kúaktekä
bétana júchi nookay
(Hch. 9:1-19; 22:6-16)*

¹² 'Júnëline éaka jum pueblo Damascou bíchaa hueiyei, útteata jípureka éntok tékiata máktaka jume tiöpopo sacerdote tékiakammeu nésauhueme bétana.

¹³ Të jum böchi, empo rey, tua lútula kátekne machíriata téhueka bétana kom sikamta bitchak täata machiria béppa chë útteakamta, ino chíkola nee machíriakamta, éntok jume inomak kateme chíkola.

¹⁴ Huanäite sime buíapo huáttek. Ínapo éntok, senuk téhueka bétana inou nokamta jíkkajak tua ín nokpo, hebreo nokpo, ínel jíamta: "Empo Saulo, ¿jatchíake nee guokjájase? Empöisë kökosi emo johua, juka buesta sísi guok buahuita témmü bénasi."

15 Huanäine ínel jiaahua: “¿Jábesaë empo, Señor?” Jü Señor éntok, ínel júchi inou jiaahua: “Ínapone jü Jesús, jü em guokjájjasëhui.

16 Të kátë jachin éaka kikte, bueïtukne ín nésauhui em jonákë béchïbo emou ino yeu machíriak, éntok juka én em bíchakäu bétana em noknákë béchïbo, éntok chúkula em nee bínnake bétana.

17 Énne huame kaa judíommeu enchi bittuanake. Huámëi mampo, éntok judíom mámpone enchi áma yorétuanake.

18 Ámeune enchi bíttuanak juka ín lütüria enchi am majtíanakë béchïbo, kaa jíba kaa ä täyaka bem jíapsinakë béchïbo. Huanärim kaa éntok Satanásta útteara bétuk emo jípunake, ál-lam Diosta éä páman kannake. Júnelim nee súaleka hua bem juëna yáarikut jíókoritunake éntok jume Diosta bíchäpo tüisi tahualame násuk annake.”

Jü Pablo juka Jesústa téhueka bétana au nokákäu au chúpaktíaka nookay

19 'Kíalikune juka Jesústa téhueka bétana inou nokákäu chúppak, empo rey Agripa.

20 Jume Damascopo anémmeune báchá noókak juka tü nokta Jesucristota bétana huemta, Diostau bíchaa emo an jíapsi kúakti sáhueka tühuata joaka jünakiachinakë béchïbo bem jíapsi kúaktilatukä bétana. Chúkulané éntok, jume Jerusalémpo anemmeu ä noókak éntok síme Judea buíaräpo anémmehui, álë bénasi huame kaa judíommeu junne.

²¹ Juäri béchibo jume judíom jum tiöpopo nee buíssek nee mēbáreka.

²² Tē Diosta nee aniä béchibo jíbane at tekipánoa óusi éaka én tajti, juka tü nokta simemmeu nokaka, rikommeu éntok kia polóobemmeu junne. Kaitane éntok ámeu nooka huaka jume profétam éntok Moiséjta nokákäu jíbba, jü ayúnakemta bétana.

²³ Bueítuk bempo juka Crístota jiókot máchirata bínnake tíiyai, éntok mukuka jume kókkolam násuk báchá jíabitenake tíiyai, éntok juka Diosta lütüria judíommeu ä noknákē tíiyay, éntok kaa judíommeu junne.

Jü Pablo juka rey Agrípata Jesucrístota súaltua báreka nookay

²⁴ Júnēli juka Pablota au nok-riai, jü Fésto cháchayeka ínel jiaahua:

—¡Rokotuläe, Pablo! Huä buere jita em emo majtiä béchibē rokótulaē.

²⁵ —Kanne rokótula, empo Fésto tua yörihuame —tau jiaahua jü Pablo—, ál-la jü ín nokäu tua lütüria.

²⁶ Imi aane jü rey Agripa sime juka huentta tüisi jüneriame, kíalikune kaachin éaka áa jíkkajäpo nooka. Lütüriapone áapörík simeta íkai jünériä tíiya, bueítuk jü ín áa bétana nokäu kaa jak éhuil yáari.

²⁷ ¿Játchē juka profétam nokákäu súale, empo rey Agripa? Ínapo jüneiya em ä súalēhui.

²⁸ Huanäi jü rey Agripa ínel au jiaahua:

—Jamake kaa jaiki nokiai juka Jesucrístota nee sualmáchile.

29 Pablo éntok, ínel au jiaahua:

—Tua Dios ínel éenake, ilikki nokiai éntok kia bürukuai junne, empo éntok jume huate én nee jikkajame júne ino bénasi tahuánake, të kaa cadenammea súmataka, ál-la Jesucristota súaleka.

30 Juka Pablota junëli jíak, jü rey kíktek, éntok jü gobernador, éntok Berenice, éntok síme huame áma jokáihuim.

31 Huanärim sékana bíchaa sájaka, nau ettéjhuaka ínel jiaahua:

—Ï yoreme kaita béttesi machik ä mëtebonakemta yáala, kia ä peréesotebonakemta junne.

32 Huanäi jü Agripa Féstotau júchi ínel jiaahua:

—Átä búttiä eiyei íkái yoremta kaa áapörík juka Romapo chë nésauhuemta nokta at chupa äaayo.

27

Pablo jum Romau bíttuahuak

1 Jum Italia buíarau bíttua báahuaka jü Pablo éntok huate peréesom jü capitán Júliö téamta mampo jóahuak, hua Augústota batallonpo jometa mampo. Ínapo Lucas, Pablótamakne siika.

2 Huanäite jum barco Adramítena teäu jomepo nuk sákaahuak, Asia buiárau bíchaa huátaktëpo. Aristarko éntok, ket itomak hueiyei, jü Tesalónicapo joome, hua pueblo Macedonia buíaräpo káttekäpo.

³ Yokóriapote jum puerto Sidonpo yájjak. Huämi Julio tüisi ä al-lériaka ä bitchak juka Pablota, kia huame ä täyäu békata jüne náasä huéenakë béchïbo ä licenciak ä aníanä béchïbo.

⁴ Jum Sidonpo yeu sájakate juka isla Chíprë míkötana tösájjak, bueituk jü jeka itom béj-reka hueiyei.

⁵ Jum Cilicia buiärahui, éntok Panfilia buiära beute jü bahue naabúrujti yeu sájaka jum pueblo Mírä teäu yeu yájjak, Licia buiaräpo.

⁶ Huämi jü capitán senu barcota téhuak Alejandriapo jometa Italia buiarau bíchaa huátaktemta ama itom jámu sauhue buoula itom huéria báreka.

⁷ Juebena táapote läuti jíba kateka, jíokot anpo jum puerto Gnídö beu yájjak. Ketune juka jekata itom béj-reka huë béchïbote puerto Salmón beu áman sájjak isla Cretä téamta kontiaka.

⁸ Júnëli juka jekata itom béj-reka huei júnete jíba boojohuai bahué mayóamak lópola. Júnensute Buenos Puertos téhuakäu yájjak, jü pueblo Laséäu kaa mekka káttekähui.

⁹ Júnëlite bínhuatuk, éntok béja kaa türiakai bahuepo boojó béchïbo, jume buere jékam béchïbo éntok béja sebe kíbakei. Huäri béchïbo jü Pablo

¹⁰ ínel ámeu jiaahua:

—Eme oóhuim, ika boojóohuamtane kaa tüisi bitcha. Júkate barcota tärunake éntok huaka áma huéria huamta junne, éntok ítapo júnete jamak itom jíapsi tärunake.

11 Të jü capitán juka barcota huéiriamta chë nok súalei éntok juka ä átteakamta, jü Pablota béppa.

12 Huákäi puertota kaa türiakäu jünériaka jum séberiaapo áma anbéchïbo, sime jëla áma yeu sákahuak junne türianake tíiyai, jamak júne Feniceu yáijnake ti éaka, hua puerto Cretapo kátekäpo, huämi juka séberiaata pasároa báreka. Huäri noresteu bíchaa pújbaka káttek éntok suresteu bícha.

Jum bahuepo buere jéjekakame

13 Huanärim sur bétana juka jekata kaa útteaka huë béchïbo al-léaka emo boojóomáchilek. Yeute sájaka jü Creta bahué mayóat kattáitek.

14 Kia lauti jëla buere jeka Noréstë téame juka barcota útteaka béebaka,

15 ä huéria táytek. Atä béj-reka kaakun kat máchika kíal ä tójjak; huanäi itom nuk siika.

16 Jü ili isla Claudä téamta huamte sájjak, jekata kaa útteaka huëpámani. Huanäite jiókot anpo juka ili canoata itom huíksakäu itou huíkeka barcopo jikáchä teekak.

17 Béja jikáchä téksukam huíte buerémmia juka barcota nate chíkola nau súmmak kaa näikim ä huénnakë béchïbo. Huanärim jum sëeu Sírtë téäu emo kimumáchileka májhueka, jume velam búttiaka jekámak sájjak.

18 Yokóriapo jíba bénasi juka jekata útteaka huei, juka barcopo bem huériäu bahuéu kom huötíatáitek.

19 Bajj taáhuata huei éntok, ítapo am aníaka juka barco átteata áma huériihuamta báau kom huötiak.

20 Yuun jaiki táapote täata kaa bitchak, kia chokim junne, éntok juka buere jekata itom bébä béchibote béja kaa yorem eiyai itom áma yorénake bétana.

21 Béja jaiki táapo kaa itom jibuä tíaka jü Pablo áme násuk kíkteka ínel jiaahua:

—Eme oóhuim, chë türi eiyei eme nee nok jikkajako. Katte jum Cretapo yeu sájakátek íkái jiókot máchiraata kaa bíit eiyey, éntok huaka enchim huériäu júnem kaa tárü eiyei.

22 Të katem kom eiya, bueítuk ito násuk kaibu jábe muknake, tem juka barcota ál-la jíba tárúnake.

23 Tukábiak jü Diosta ángel inou yépsak, áapörík bétana inou jaatáka, hua Dios nee sáuhuemta bétana éntok hua ín áa béchibo tekípánoähui.

24 Huári Diosta ángel ínel inou jiaahua: “Kátë jachin eiya, Pablo, bueítukë Romapo chë nésahuemta bíchäpo yeu toijna, éntok emo béchibotuk jü Dios síme jume barcopo émomak kateme bem kókko éäpo áma am yoretuanake.”

25 Júnentuk, eme oóhuim, óusem eiya, bueítuk ínapo jü Dióstat eiya, éntokne jüneiya juka Diosta ángel nokakä páman ä lütüriatunakëhui.

26 Të ál-late senu islau yeu biáktinake —ti ámeu jiaahua jü Pablo.

27 Séjtul tukáapote, béja guoi semáanapo boojóolataka, jum bahué Adriatico ti

téhuaakapo jü jeká naa itom núnübuai, huanäi tukáa násuk huei jume barcopo tekípánoame jünëak bahué mayoau itom yeu yáijböhui.

²⁸ Huanärim juka báta jáimu mekka kömiakäu jünéria báreka ä jünaktek. Huanäi treinta y seis métrotukai. Júchi huam jëla katékam júchi ä jünaktek. Huämi éntok, veintisiete metrota jípurey.

²⁹ Huanärim májhueka jü barcota jita tetau tajti máchileka, naiki anclam barco chobe bétana huéeme kom huötiaka jáptek. Huanärim májhueka noita júne machútua peiyai.

³⁰ Jume áma tekípánoame éntok, jum barcopo yeu kat báreka eiyai. Kíalikum juka ili canoata báau kom jímma báarei, jume anclam barco kóbapo kateme kom huötia báaremcha aneka.

³¹ Të jü Pablo juka capitanta téjhuak éntok jume ä sontaróahuam, ínel ámeu jiaka:

—Ímëi yorémem kaa jum barcopo tahuak, eme kaibu áma yorénake.

³² Huanäi jume sontarom jume huitérim ili canoata ámej huítetuatkäu chúktiaka báau kómä tátabek.

³³ Marikaróapo béja jü Pablo sëmëm téjhuak am jübuä sáhueka. Ínel jíaka:

—Béja guoi semáana huéiye eme kaa al-léaka kócheka, éntok kaa enchim jápsiläpo jübuäka.

³⁴ Nóitem jübuä. Útteatem nüye kaa kókko bárëteko. Óusem éiya. Jüneäem kaibu jábe ímï báapo muknake.

³⁵ Júnëli jiausuka jü Pablo huépul páanim nüka Diostau nokak ä baisáuhueka simem bíchäpo, éntok am rébektiaka am buätäitek.

³⁶ Huanäi sime óusi äaka ket jibuätäitek.

³⁷ Sime ítapo jume barcopo nau katéihui guoi ciento setenta y séistukai.

³⁸ Chúkula bem jóboäpo núkisi jibuäka, jume tiríjkomim bahuéu kom huötiak barcota kaa béttesi huénakë béchïbo.

Jü barco jum bahuëpo kom kibakek

³⁹ Yeu matchuk jume barcopo tekípánoame juka buíata bitchak, kaa ä täyaka jachin ä téhuaakähui. Tem juka bahué komíata see päriata jípuremta bitchak. Huanärim áman bíchaa kat báreka taahuak, barcota ára áman emo rúktia máchileka.

⁴⁰ Jume huiterimim chúktiak jume ánclam ámey chäkaihuim, huanärim jume anclam bäapo tö sájjak. Jume barco timónimim yarajtiak ámey ä kúakúaktiahuähui, éntok jume velam bat huéeme jikau huíkkek. Huanäi jü barco bahuë komiata mayoau bíchaa huée táytek.

⁴¹ Të jum bäata au nánkëu bíchaa siká, huämi jü barco kobba sëëpo tútteka béja kara huéeka taáhuakk. Jume máarem éntok, juka barco chóbeta chíbela jámtiak.

⁴² Huanäi jume sontarom jume peréesom suabábarek kaa yéu am bajúm iaaka, am tennimáchileka.

⁴³ Të jü capitán juka Pablota ä jínëubaré béchïbo kaa licénciata nénkak, ál-la am

téjhuak jume ára bajúmeme noita bäau emo huötiaka mayoau emo am jínëutuanake tíaka,
⁴⁴ jume huátem éntok, tablámmet yeu bajúm sauhue éntok barco kuta kóttilammechi. Júnelite síme yeu bajúmeke áma yoórek.

28

Jü Pablo jum isla Maltä teäpo yeu yepsaka áma aaney

¹ Béja síme áma yorésuka, jünëeak juka íslata Malta ti téhuaakähui.

² Huame áma joomem al-léaka itom mabétak. Sejchúktim bueürum itom náariak sébë tíaka éntok yúkë tíaka. Huanärim símem itom tájimmeu rukti sauhue itom sukäu iaaka.

³ Huanäi juka Pablota kuta huakíam nüka taijpo ä töttöai, jü bakot tüisi jóguokame tatájaka áma yeu huánteka mampo ä këka at chäka taahuak.

⁴ Jume áma joome éntok, juka bakotta Pablótat mampo chäkamta bíchaka ínel nau jiaahua:

—Ï yoreme jíba tua yore súaleero. Bahuepo kaa muukuk, të jü Dios ä yári béchibo kaa ä jíapsi íaa.

⁵ Të jü Pablo táijpo au tátakeka juka bakotta áma kom tátabek éntok kaachin aika. ⁶ Síme at suuhuai ä mam baijmáchileka. Tem binhua at suaka, kaachin ä ayúi, täbuiasi eetáitek. Jukam Pablota dios tíiyai.

⁷ Huämi kaa mekka senu yoremta buíam tökai, Públiö téamta buíyam. Áapo huämi

islapo nésauhuei. Huäri tua al-léaka itom mabétak, éntok tüisi itom aníak baij táapo.

⁸ Júnaksu éntok, jü Públiota átchay taijhuécheka bökai éntok kökoa disentériä téamtai kökoreka. Huanäi jü Pablo áman ä bíchiseka siika. Ä bíchaka, Diostau buanaka choápo áa béppa ä mámték türiak.

⁹ Íkäi jüneriaka jume huate génte kökoreme islapo jóakame au yaij táitek; huanärim türiak.

¹⁰ Huanärim tüisi itom yöreka itom bitchai. Chúkula júchi itom saka báareyim simeta huaka böot béchibo itom huátianakeu itom miikak.

Jü Pablo jum buere joära Romau nüpahuaak

¹¹ Béja baij metpo jum islapo anékate báau huáttek senu barco áma séberiatá pasároakäpo. Áapo Alejandriápo jométukai, jume diósım Cástor éntok Póluxta titéhuaakame señáalim huériai.

¹² Jum puerto Siracúsä ti téhuakapote yeu yájjak. Huämite baij táapo aaneak.

¹³ Huämi éntokte boula sájjak jíba jü bahué mayóamak lópola jum pueblo Reegiö ti téhuakäu tajti. Yokóriapote béja sur bétana jekríahuak, júchi machukte béja jü pueblo Puteóli ti téhuakapo yeu yájjak.

¹⁴ Huämite huate hermáanom téhuak. Huámëi itom áma tahuá sauhuei senu semáanapo. Chúkula béjate Romáu bíchaa sájjak.

¹⁵ Jume hermaanom Romapo aneme béja nokta mabet-latukay, itom áman katë bétana. Kíalikum itom nankírika sájaka jum pueblo

Foro Aapiö teäpo ito bea aaney, huate éntok, jum Baij Tabérnam teäpo. Jü Pablo am téaka tüisi Diosta baisáuhueka taahuak éntok óusi ääk.

¹⁶ Jum Romáu yáijhuak jü capitán jume peréesom jü sontaró yäutta mampo jóiyak. Të juka Pablota sékána tójjak áapolaik áma annákë béchïbo, huépul sontarota ä suáyatuaka.

Jü Pablo jum Romapo judíommeu nookay

¹⁷ Baij taáhuareka áma yebíj-lataka jü Pablo jume judíom Romapo chë yörihuame nau núnutebok. Nau am yájak, ínel ámeu jiaahua:

—Eme ínomak huéerim, ínapo kaita jume judíom béj-reka yáalataka, éntok kia bannaataka itom yóiyöhuam boojóriäu béj-reka junne, jíbane jum Jerusalémpo peréesotehuaka romáanom mampo yéchahuak.

¹⁸ Huanäi jume romáanom ínot nátemajeka nee búttia báarei, bueítukim kaita lütüriata ínot téuhuak nokta béttesi ínot bem chúpaka ín mëtunakëhui.

¹⁹ Të jume Israelitam katim báreka taahuak. Kíalikune juka Romapo chë nésauhuemta nokta ínot chupa iäka nookak, kia kaita béchïbo ín nación nätuamáchik junne.

²⁰ Júnel béchïbone enchim núnutebok enchim bit báreka éntok enchimmeu nok báreka; bueítuk ítapo jume Israelitam boobíchäu béchïbone imi cadenammea súmatata jípuhua.

²¹ Huanärim ínel au jiaahua:

—Ítapo kaita jiösiata Judea bétana huemta mabet-la emo bétana nokamta, éntok kaabe jume judíom itomak huérim huannäbo äbo yáij-lame kaita juénak emo bétana nooka.

²² Enchite nok jikkajj peiya jachin em éäu jünéria báreka, bueitukte jüneiya simekut i bemela yore majtíahuamta béj-reka nokhuähui.

²³ Ä nok jikkajj bárekam taáhuata ä yéchariak. Taáhuata yúmak, juebena génte áma nau yájjak jum Pablota anéipo. Huanäi kethuéi naateka kúptëu tajti ámeu noókak jachin juka Diosta im buíapo nésaunakëhui. Moiséjta ley bétana ámeu noókak, éntok jume profétam jiojtekäu bétana, Jesústa jü Crístotukähui, jü Diosta yeu púari, am súal iaaka, éntok im buíapo ä nésaunake bétana.

²⁴ Huate juka Pablota nokákäumak al-léaka taahuak, huate éntok, kaa ä súalei.

²⁵ Júnëlim kaa nánancha bem éä béchïbo sáka táitek. Huanäi jü Pablo ínel ámeu jiaahua:

—Ammäli jiaahua jü Espíritu Santo juka profeta Isaíasta ínel jiáutuaka jume itom yóiyöhuammehui:

²⁶ Ámanë sika i gentetau ínel jiaahua:

Jíbem ä jikkajjnake jiöbe eme, të kaa at jünéaka;

akém ä binnake jiöbe, tem kaa ä súalnake.

²⁷ Bueituk bempo kaa at jünee báreka eiya.

Emom naka páttiak kaita jikkajj báreka, éntokim kúpek kaita bit báreka,

kaa am jíapsi kúakteka ín am jínëunakë

béchïbo,
tiahua jü Espíritu Santo.

²⁸ Júntukem jünéaka taáhua eme, én naateka pujbau bíchaa juka yore jínëihumta Diosta bétana huemta jume kaa judíom béchibotunakëhui. Huámëi ál-la al-léaka ä mabénnake.

²⁹ Juka Pablota ínel jíak, jume judíom sájjak juebénak nau noksákaka íari bétana.

³⁰ Jü Pablo jum kári ä reu jínulapo guoy huásuktiapo aaneek. Huämi síme jume ä bí bäreka áu yayájame al-leaka mabetay.

³¹ Síme licenciata jípurey, juka Diosta ím buíapo nésaunake bétana kaabe ä táktiriay.

cxl

Mayo

Mayo: Diosta nooki yorem nokpo New Testament

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mayo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-13

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Jun 2026 from source
files dated 13 May 2025

84020f7b-8f34-5f65-803f-a2c6c92b92ea